

lamp

kolen

zak mijnhout

stralen
scherm

C O N T I N U

U M

stekker

snoer

Wynand
1967

strijkijzer

boter

stofzuiger

kraan

water

bak

buis

fluit

ketel

stoom

badkuip

pomp

neon
buis

kwast

vert

rietje

koffie

sap

kop

oor

zon

wolken

regen

Speciaal onderwijsnummer met jaarverslag-bijlage

PROFIEL VAN DE UNIVERSITEIT MAASTRICHT

De Universiteit Maastricht staat voor:

- vernieuwing in het onderwijs;
- een streven naar kwaliteit van onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening, die zich kan meten naar internationale maatstaven;
- een internationaal georiënteerde universiteit, niet alleen door kwaliteit van onderwijs en onderzoek, maar ook door de inhoud van de programma's en de aard van het academische en sociale leven;
- een economische, sociale en culturele motor voor de (eu)regio

ONDERZOEK Tachtig procent van alle onderzoek is in een onderzoeksinstituut of -school ondergebracht. Op sommige gebieden wordt de kwaliteit van het onderzoek tot de nationale top gerekend.

INTERNATIONALISERING Internationalisering is de voorbije jaren een steeds grotere rol gaan spelen bij de profilering van de universiteit. De ligging van Maastricht op het kruispunt van drie taalgebieden en vier culturen biedt goede kansen om een internationaal geprofileerde universiteit te worden. Medio 1995 legde de universiteit in de 'Nota Internationalisering' vast zich te willen ontwikkelen tot een tweetalige (Nederlands-Engelse) universiteit. Enkele opleidingen zijn al geheel Engelstalig en bereiden studenten bij uitstek voor op een internationale carrière. Er worden ongeveer driehonderd blokken in het Engels aangeboden, waarvan tweehonderd bij de Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde.

UITBOUW De Universiteit Maastricht streeft ernaar uit te groeien tot een middelgrote universiteit met ongeveer 10.000 studenten in het jaar 2000 en met een breder en gevarieerder pakket aan opleidingen. De uitbouw wordt gezocht op de gebieden cultuur, technologie en sociale wetenschappen. De profielkenmerken Probleemgestuurd Onderwijs en internationalisering blijven daarbij een richtsnoer.

PERSONEELSBELEID Op 31 december waren 2644 personeelsleden in dienst, die samen 1884 volledige arbeidsplaatsen bezetten.

STUDENTENAANTALLEN

PER FACULTEIT

Psychologie	301
Kennistechnologie	46
Cultuurwetenschappen	343
Economie	2022
Geneeskunde	1235
Gezondheidswetenschappen	1989
Rechtsgeleerdheid	2415
Totaal	8823

COLLEGE VAN BESTUUR

voorzitter: dr. K.L.L.M. Dittrich

rector magnificus: prof.mr. M.J. Cohen

vice-voorzitter: prof.dr. H. Philipsen

FACULTEITEN

Algemene Wetenschappen

Commissie Psychologie: decaan prof. dr. L. Boon

Commissie Wiskunde, Informatica, Natuurwetenschappen:

decaan prof. dr. ir. K.L. Boon

Cultuurwetenschappen

decaan prof. dr. ir. W.E. Bijker

Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde

decaan prof. dr. A. van Witteloostuijn

Geneeskunde

decaan prof. dr. A. Nieuwenhuijzen Kruseman

Gezondheidswetenschappen

decaan prof. dr. J. Maarse

Rechtsgeleerdheid

decaan prof. mr. C.A. Schwarz

De faculteiten herbergen dertien opleidingen, in veel gevallen met meerdere afstudeerrichtingen.

INHOUD

Vader en zoon, deel 1: een school op de hei, een universiteit in de wei
In het cruciale jaar 1933 deed meester Jan Wijnen zijn eerste pogingen om de jeugd van Hegelsom te interesseren voor onderwijs. Hij zocht aansluiting bij hun leefwereld en baseerde daarop zijn eigen type onderwijs. Zijn zoon Wynand, die een generatie later betrokken werd bij de stichting van de achtste medische faculteit, hield er de overtuiging aan over dat een school gebouwd moet worden als een huis waarin leerlingen gestimuleerd moeten worden om zelf op zoek te gaan naar kennis.
pagina 2-9

Vader en zoon, deel 2: vader rector, zoon rector
Rector magnificus Job Cohen wilde zijn vader niet navolgen als historicus, maar daarmee houdt iedere niet-gelijkenis op. Hij koos 'vanzelfsprekend' voor een academische vorming, rolde even vanzelfsprekend van de ene bestuursfunctie in de andere en werd evenals zijn beide ouders praktiserend sociaal-democraat. Zo beleefden beiden ook de veranderingen in de democratische structuur, de vader als rector in Leiden, de zoon als student in Groningen en opnieuw als rector in Maastricht. *pagina 16-23*

C O N T I N U

U M

KWARTALBLAD VAN DE UNIVERSITEIT MAASTRICHT

Vaders & Zonen

Tot 1933 was het geen vanzelfsprekende zaak dat de boeren uit Hegelsom hun kinderen naar school stuurden. Daarom moest meester Jan Wijnen, die in dat jaar benoemd was tot hoofd der school, een eigen lesprogramma opstellen dat uitging van de interesse die de kinderen meebrachten. Twee generaties later stelt een andere pionier, zijn zoon Wynand, vast dat hij hetzelfde uitgangspunt heeft gehanteerd bij het ontwerpen van het Maastrichtse onderwijssysteem.

In de tussenliggende 64 jaar zijn er enorme veranderingen in de functie van het onderwijs opgetreden. De school is veel meer een motor geworden van de maatschappelijke mobiliteit met als kroon op die ontwikkeling de democratisering van de universiteiten.

Een ander vader & zoon-duo is kroongetuige geweest van die ontwikkeling: Cohen senior, die in 1970 rector werd van de Leidse universiteit en Cohen junior, die tezelfdertijd in Groningen een van de eerste student-bestuurders werd.

Ter vergelijking beschrijft historicus Pieter Caljé hoe anderhalve eeuw geleden studenten van de Groningse universiteit alle moeite van de wereld hadden zich aan hun maatschappelijke achtergrond te ontworstelen, terwijl Humboldt in Berlijn de eerste gedemocratiseerde universiteit had gesticht. En tenslotte discussiëren docerende ouders met studerende kinderen over de actuele situatie. Het 'ik studeer omdat gij het wilt, vader' is vervangen door verhalen over bewuste keuze, zelfontplooiing en optimalisering van kansen.

De Klikspaan-generatie

Wat had een Groningse student in het begin van de 19de eeuw te zoeken aan een universiteit? Het lijkt alsof het milieu waarin hij geboren was zijn positie in de maatschappij al lang had bepaald. Toch hadden de studie, de beroepspraktijk en het noodlot nog genoeg onzekerheden in petto om hun carrière te ruïneren. Historicus Pieter Caljé geeft een smakelijk voorproefje van zijn vermakelijke proefschrift. *pagina 10-15*

De Bildung-generatie

Toen Napoleon Pruisen onder de voet liep, leek het einde van de verlopen Duitse universiteiten nabij. Uit de as van de nederlaag zou met hulp van modern onderwijs een nieuw type burger verrijzen, een geestelijke elite die de klassieke idealen zou naleven. De koning riep de hulp in van Wilhelm von Humboldt, een van de grote voorvechters van de 'Bildung-Philosophie'. Die ontwierp een nieuw stelsel van onderwijs, maar dat kreeg niet de

kans om de leerling in vrijheid naar de waarheid te laten zoeken. Een interview met historicus Arnold Labrie over de teloorgang van het Bildung-ideaal en de huidige misvattingen daarover. *pagina 24-31*

Docenten & zonen

Ouders die doceren, zonen die studeren. Twee docenten en hun studerende kinderen over hun ervaringen met het universitaire onderwijs. *pagina 36-40*

Gelukkige kennis

Essayist en leraar Cyrille Offermans beschrijft hoe hij met de 'BleuBand'-encyclopedie onder de arm zijn eerste schreden zette op het pad naar de grote Kennis. *pagina 32-35*

Agenda's en mededelingen *pagina 41-48*

2

1E JAARGANG NUMMER 2 • 25 maart 1997

EEN SCHOOL OP DE HEI, EEN UNIVERSITEIT IN DE WEI

door Jacques Herraets

Toen meester Jan Wijnen in 1933 zijn eerste werkdag als hoofd van de Heilig Hartschool in Hegelsom wilde beginnen, kwam er een jongen van een jaar of achttien met een pijp in de mond de school binnen. "Wat moet dat?" vroeg de meester. "Meister, loat meej door, ik zit in de urstel!"

De kinderen van de Hegelsomse hei waren in die tijd niet gewend naar school te gaan. Tot kort daarvoor hadden zij naar het dorp, dat wil zeggen naar Horst, gemoeten om de school te volgen. Dat was voor velen te ver en bovendien hadden hun ouders, meest arme boeren, hun hulp bij het werk op de boerderij te hard nodig om hen iedere dag uren van en naar school te laten lopen. De bewoners van de hei stonden daarom bekend als onontwikkelde heikneuters. In 1930 waren de zusters Ursulinen uit Grubben-vorst op verzoek van de kerk bereid een school op te richten en het onderwijs te verzorgen, totdat er ook een kerk zou worden gebouwd en het kerkbestuur de zorg voor het onderwijs kon overnemen. In 1933, drie jaar nadat de school plechtig was ingezegend, kon in de kerk de eerste Heilige Mis worden opgedragen en benoemde het schoolbestuur de 27-jarige Jan Wijnen tot het eerste hoofd der school. Hegelsom was van een gehucht een dorp geworden.

In de 38 jaar dat hij hoofd der school bleef, bracht meester Wijnen zo'n 1700 kinderen de beginselen van taal, rekenen, godsdienst en vooral kennis van hun omgeving bij. De alfabetische lijstjes van de klassen eindigden vele jaren lang met naamgenoten, zijn eigen kinderen, veertien in totaal. In 1941 sloot de op een na oudste, Wynand Wijnen, de rij van kinderen die de eerste

klas bezochten. Op de foto's zien we een braaf jongetje, natuurlijk het knapste van de klas, met dezelfde doordringende blik waarmee hij als 62-jarige nog altijd kijkt.

Wynand Wijnen, de architect van het probleemgestuurd onderwijs in Maastricht, is niet de eerste onderwijsvernieuwer met die achternaam. Zijn vader ging hem op dat gebied voor, zij het op een andere schaal en in een heel andere tijd. De zoon 'mocht' uit het niets een universiteit mee opbouwen, de vader moest in een dorp aan de rand van de Peel er allereerst voor zorgen dat de kinderen naar school kwamen. Om dat te bereiken moest hij iets nieuws bedenken, want hij begreep van het begin af aan dat de kinderen niet eens naar school zouden komen als ze de Tachtig-jarige Oorlog en de eilanden van Indonesië moesten leren. Met speciale toestemming van het ministerie van onderwijs bedacht hij een heel nieuw leerplan waarin vóór de middag de theoretische vakken als taal en rekenen aan bod kwamen en na de middag de eigen omgeving waarin de kinderen leefden. Wijnen senior ging er immers van uit dat de lagere school het enige onderwijs was waar de kinderen het mee moesten doen. Van de 25 kinderen uit de klas van zoon Wynand gingen er maar twee verder leren. Wynand ging naar Rolduc, dat juist van Bisschoppelijk College was omgedoopt in Klein Seminarie. Lange tijd leek het erop dat hij de droom van alle betere katholieke families uit die tijd zou vervullen: de oudste zoon moest priester worden als ultiem bewijs van een deugdzaam gezinsleven. Maar tijdens het tweede jaar op het Groot Seminarie in Roermond kwam Wynand tot de overtuiging dat het priesterschap een verkeerde keus was en verhuisde hij naar Nijmegen, waar hij psychologie ging studeren.

Boven: de Heilig Hartschool van meester Wijnen in de jaren vijftig

Midden: De huidige basisschool Onder de Linden [foto Franco Gori]

Voor de andere kinderen uit de klas bleef het onderwijs beperkt tot de meest elementaire vaardigheden waarmee ze zich voor de rest van hun leven moesten kunnen redden. Dat was het eerste doel van het onderwijs van vader Wijnen. Maar ook al gingen de meeste kinderen na de zevende klas van school af om thuis als boer of tuinder te gaan werken, hij bleef hen ook dan nog van nieuwe kennis voorzien. In de avonduren gaf hij land- en tuinbouw cursussen, leerde boeren hoe ze een paard moesten beslaan of een boomgaard moesten snoeien. Tussendoor was hij hoofdbestuurslid van de Katholieke Onderwijzersvereniging, heemkundige, praktijkmedewerker van het Katholiek Pedagogisch Centrum en lid van de Raad voor de Kinderbescherming, én vader van veertien kinderen. Hij verzette zoveel werk dat de pastoor hem in de vastentijd speciale dispensatie verleende voor zijn borreltje en zijn sigaar.

Het denken over de zin van de school en de inhoud van het onderwijs bracht de Heilig Hartschool vernieuwingen: de lei werd afgeschaft en vervangen door papier; in plaats van schoolbanken kwamen er tafeltjes, waaraan de jongens vier aan vier en de meisjes drie aan drie zaten omdat jongens en meisjes volgens de meester op een andere manier coalities vormden. Maar de belangrijkste verandering zat in de leerstof. In 1950 publiceerde meester Wijnen zijn enige boek, 'Op weg naar een moderne school' waarin hij zijn ideeën over het onderwijs beschreef. Hij noemt zijn onderwijs 'heemgericht' en beschrijft zijn onderwijsmethode als 'denkend leren'. De kinderen leren hun omgeving waar te nemen en verbanden te zien met behulp van taal, rekenen, natuurkunde en de vormgevende vakken als tekenen en schrijven. 'Het kinderlijk denken is aanschouwelijk denken, is het oplossen van problemen, die zich aan het kind opdringen in het levende fleurige pak der beleefde waarnemingen,' schrijft de meester in zijn boek. Ieder jaar is ingedeeld in zeven 'levensgemeenschappen' die in de orde van de seizoenen worden behandeld: Het water in de lente, Veld en wei in de zomer, Bos en hei in de herfst, Handel en industrie, Onze woonplaats en De boerderij in de winter. De klas trok er 's middags zoveel mogelijk op uit om met eigen ogen de omgeving te leren begrijpen. Om hen op weg te helpen was door een van de andere onderwijzers (in totaal waren er vijf leerkrachten op de Heilig Hartschool) een boekje met eenvoudige tekeningen gemaakt van de meest elementaire

'Het kinderlijk denken is aanschouwelijk denken, is het oplossen van problemen, die zich aan het kind opdringen in het levende fleurige pak der beleefde waarnemingen',
schreef de meester in 1955

zaken uit het leven. Het is nu een kostelijk stripverhaaltje geworden van het dorpsleven anno 1950.

Meester Wijnen is twee jaar geleden op 82-jarige leeftijd overleden. Hegelsom is een welvarend Noord-Limburgs dorp geworden dat leeft van de agri-business. De Heilig Hartschool heet tegenwoordig basisschool Onder de Linden. Er kwamen scholen voor voortgezet onderwijs in de omgeving en het percentage leerlingen dat na de lagere school niet verder ging, daalde in Hegelsom tot ver onder het gemiddelde voor Noord-Limburg.

Er is nooit zoiets als een 'Meester Wijnenleerplan' in navolging van een Jena- of Montessori-leerplan gekomen, maar via de onderwijzersvereniging zijn veel van zijn ideeën verspreid en bewaard gebleven. 'Het kind moet relaties opsporen en zien; het zal ze oplossen zonder de dwang der schoolse denkschema's die het kind nog vaak via de doorgefounerde logische school opgelegd worden van bovenaf,' citeert vader Wijnen een rapport van de onderwijzersvereniging waarin hij zelf duidelijk de hand heeft gehad. Als zoon Wynand het hoort, zegt hij: "Ik begin toch steeds meer te ontdekken dat ik veel van zijn ideeën heb overgenomen." ■

BRONNEN:

- 'Meester, laat me door!, vijftig jaar lagere school in Horst-Hegelsom' door G.F. Verheijen, 1981, Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap Kring Horst
'Groei naar een moderne school' door J.M.J. Wijnen met tekeningen van J. Houwen, 1955, Uitgeverij Malmberg 's-Hertogenbosch

'IK WIL UITGEDAAGD WORDEN OM IETS NIEUWS OP TE BOUWEN WAARVAN ANDEREN ZEGGEN DAT HET NIET KAN'

door Jacques Herraets

Op Sinterklaasavond 1966 spoedde drs. Wynand Wijnen, wetenschappelijk medewerker aan de subfaculteit Psychologie in Groningen, zich naar uitgeverij Wolters-Noordhoff, die juist tegenover de faculteit was gevestigd. Vers van de pers lag daar het boekje 'Vijven en zessen' van A.D. de Groot over de willekeur waarmee de fatale grens tussen zakken en slagen wordt getrokken. "Diezelfde avond heb ik het boek in één adem uitgelezen en heb ik het besluit genomen mij voortaan te concentreren op het onderwijs."

Dat kloeke besluit kwam niet helemaal uit de lucht vallen. Zijn superieur, de hoogleraar psychologie J.Th. Sniijders, had zijn jonge projectmedewerker gevraagd in Groningen een nieuw bureau voor onderzoek van onderwijs op te zetten, zoals die des

tijds overal in Nederland ontstonden. De universiteiten zagen zich door hun snelle groei immers gedwongen hun onderwijs efficiënter te organiseren. Maar Wynand Wijnen was alleen naar Groningen gekomen om een proefschrift te schrijven. Daarna zou hij een baan in het bedrijfsleven zoeken, misschien bij de Staatsmijnen, het grootste bedrijf van Limburg. Als Nijmeegs student had hij daar al onderzoek gedaan naar de relatie tussen werkdruk en het ontstaan van bedrijfsongevallen.

Het project waarop hij wilde promoveren was een studie naar de voorspellende waarde van eindexamencijfers voor studieprestaties aan de universiteit. Het belang van dat onderwerp was aanvankelijk zeer groot, omdat de toenmalige minister van onderwijs, I.A. Diepenhorst, een numerus clausus voor medische studies wilde invoeren: iedereen zou worden toegelaten, maar aan het einde van het eerste jaar zou slechts een beperkt aantal studenten verder mogen naar het tweede jaar. Dat voorstel leed echter schipbreuk in de Tweede Kamer en daarmee verdween ook het onmiddellijke belang van zijn promotie-onderzoek.

"Ik had eigenlijk geen belangstelling voor een carrière in het onderwijs, maar door dat boekje van De Groot raakte ik plotseling geboeid door de willekeur waarmee cijfers worden toegekend," herinnert hij zich als de dag van gisteren. "Dat moet toch objectiever kunnen, dacht ik, daar wilde ik me voor inzetten." En zo werd hij toch het eerste hoofd van het onderwijsresearchbureau COWOG. Hij ontwikkelde er de eerste geautomatiseerde multiple choice-examens en schreef een proefschrift over een beredeneerde methode om de grens tussen voldoende en onvoldoende vast

De Peel bij Hegelsom [foto Franco Gori]

te stellen. Hij promoveerde in 1971, 'op de elfde van de elfde, heel bewust'.

Voor die tijd was hij al eens naar Limburg gekomen om in het Esso Motor Hotel in Born te vergaderen met de commissie die in 1968 was ingesteld om de achtste medische faculteit in Maastricht voor te bereiden. In 1972 kregen de gesprekken een vastere vorm en een jaar later werd Wijnen benoemd tot hoofd van het onderwijsbureau met als speciale opdracht nieuwe vormen van onderwijs te zoeken en verder te ontwikkelen. De eigenlijke oprichters van de universiteit, Tans en Tiddens, hadden op dat moment al de 'Basisfilosofie' geformuleerd. Die had vooral tot doel de faculteit een andere plaats te bezorgen in de gezondheidszorg dan gebruikelijk was: niet aan de top van de piramide, maar aan de basis.

Andere zorg, andere dokters: ook het medisch onderwijs was aan een grondige revisie toe, hadden de basisfilosofen bedacht. Dat klonk heel idealistisch, maar dat revolutionaire élan was mede ingegeven door de angst dat er niets meer te openen viel als een geen nieuwe *raison d'être* werd bedacht. Meteen na de beslissing om een achtste medische faculteit op te richten was immers duidelijk geworden dat de zeven bestaande faculteiten bezig waren teveel artsen op te leiden. In 1968 was de poging van minister Diepenhorst om een *numerus clausus* in te stellen nog mislukt, maar in 1970 kwamen de eerste plaatsingscommissies en in 1972 werden de eerste *numerus fixus*-maatregelen afgekondigd.

De roep om 'Maastricht' niet te laten doorgaan werd zo sterk dat de voorzitter van de Voorbereidingscommissie, dr. J. Tans, met een nieuw argument was gekomen, de vernieuwing van het onderwijs. Als onderwijsspecialist had hij daar niet zo lang over hoeven na te denken. Het plan werd met steun van de artsensorganisatie KNMG de redding van Maastricht, samen met het besluit om niet te wachten met het toelaten van de eerste studenten tot de opening in 1976, maar om al in 1974 de eerste vijftig studenten te laten beginnen.

Toen Wijnen een jaar eerder was gearriveerd, lagen de fundamente van het Maastrichtse onderwijs al klaar. Hij had ze zelf als adviseur mee mogen bedenken: probleemorientatie, zelfwerkzaamheid, voortgangsevaluatie en attitude-ontwikkeling. Nu kon hij met zijn groep Onderwijsontwikkeling en -research aan de uitwerking van die nieuwigheden beginnen: "Probleemgestuurd

onderwijs was alleen bij enkele insiders bekend. Ik zat toen in het ICOMO, een club die nadacht over veranderingen in het onderwijs. Daar volgden we die ontwikkelingen en ook Tiddens, die in East Lansing in Michigan gewerkt, had daar het principe van het PGO al in werking gezien. Er bestond zelfs een informeel netwerk van PGO-belangstellenden uit Australië, de Verenigde Staten, Canada en Nederland. Later is daar het Network uit voortgekomen, waarvan het secretariaat nog steeds in Maastricht is gevestigd."

Wijnen leek een ideale kandidaat om de vernieuwing van het onderwijs te leiden. Niet alleen bracht hij zijn Groningse ervaring mee, maar ook het karakter van een doorbijter. Terwijl de hervorming van de gezondheidszorg grotendeels bleef steken in het verzet van diverse belangengroepen, slaagde de hervorming van het onderwijs des te beter: "De discussie concentreerde zich vooral op de hervorming van de gezondheidszorg. Daardoor zijn wij met rust gelaten."

Dat klinkt eenvoudiger dan de werkelijkheid was. Dat een docent eerst de taak van de leerling moest organiseren en dan pas zijn eigen taak, druist ook nu nog in tegen generaties lang gekoesterde maatschappelijke opvattingen. In de visie van Wijnen en geestverwanten zou niet langer het overdragen van kennis voorop moeten staan, maar het verwerven van kennis: "Dat moeten we er nog steeds inhameren. Het kan er bij veel docenten nog steeds niet in dat studenten iets begrijpen zonder

dat zij het hebben uitgelegd." De Maastrichtse plannen om de docent naar de achtergrond te verschuiven werden door de andere universiteiten met grote scepsis en zelfs meewarigheid begroet. Zo slecht was de manier waarop de medische faculteiten al honderd jaar hun werk deden toch niet? Wijnen trok zich daar weinig van aan: "Twijfels heb ik nooit zo gehad, hoogstens aarzelingen over

Het knapste jongetje van de klas (rechts) kijkt terug op een carrière in het onderwijs: 'De aantrekkingskracht van het nieuwe is voor mij dominerend geweest'

[foto Jean-Pierre Jans]

hoe lang we het vol zouden houden. De gemiddelde overlevingstijd van vernieuwingen in het onderwijs was vijf jaar, dan zou het wel weer over zijn, dacht iedereen. Dat onze benadering overeind is gebleven hebben we vooral te danken aan de studenten. Die zijn overtuigd gebleven, ook al hebben tot vervelens toe dezelfde grapen moeten aanhoren over die halfzachte opleiding voor sociaal werkers. Dat hebben ze tot hier in huis moeten horen. We hebben eigenlijk meer moeite gehad met de docenten, die klaagden dat ze hun verhaal niet kwijt konden in dit soort onderwijs. Misschien hebben we geluk gehad dat die docenten in die jaren meer aandacht hadden voor het onderzoek en de patiëntenzorg." De laatdunkende meningen over de Maastrichtse manier van opleiden begon pas te dalen toen de eerste artsen afstudeerden: "Daar hebben we veel deskundigen van buiten bij betrokken, zodat die een vergelijking konden maken. Die viel gunstig uit voor ons. Onze

studenten studeerden sneller, hadden een betere attitude en hun kennis was zeker niet minder. Toen hebben we begrepen dat we op de goede weg zaten."

In het begin van de jaren tachtig kregen ook de andere universiteiten meer aandacht voor de manier waarop zij hun onderwijs verzorgden. Dat gebeurde deels onder invloed van veranderde wetenschappelijk inzichten (het behavioristische model van stimulus en respons maakte plaats voor een cognitieve benadering van het leren) en deels onder druk van de financiële noden die hen dwongen efficiënter te werken. Wijnen ziet in die verandingsgezindheid ook de invloed van de democratisering: "Studenten komen niet meer primair af op de faculteit met het beste onderzoek, ze stellen hun eisen aan het onderwijs. Tijdens hun studie zijn ze er ook veel meer bij betrokken dan vroeger.

Inmiddels is Wijnen uitgegroeid tot een onderwijspaus die zelfs een eigen katechismus heeft mogen schrijven. Die bijnaam heeft het rapport gekregen dat hij op verzoek van minister Ritzen schreef over de voornaamste obstakels in een onderwijsorganisatie. Het rapport eindigt met een lijst van 83 concrete punten waar een onderwijsorganisatie op moet letten om hindernissen in de studeerbaarheid te voorkomen. Vervolgens kreeg zijn commissie de plannen voorgeschoteld die universiteiten mochten indienen om mee te dingen naar een fonds van 500 miljoen gulden, waarmee de beste voorstellen op het gebied van kwaliteit en studeerbaarheid gehonoreerd worden.

Achter zulke praktische adviezen moet een doener zitten die alleen van problemen houdt om ze op te kunnen lossen. "Voor routine ben ik niet geschikt. Ik wil uitgedaagd worden om iets nieuws op te bouwen waarvan anderen zeggen dat het niet kan. Dat heb ik van mijn vader. Die moest letterlijk midden op de heide een school opbouwen, zorgen dat de kinderen überhaupt naar school kwamen." Hij wijst uit het raam van zijn sobere werkkamer op de vijfde verdieping van het grootste gebouw van Limburg, de medische faculteit annex academisch ziekenhuis: "Niet te geloven, dit was twintig jaar geleden een weiland. Er is zo gigantisch veel veranderd, hier in de stad en in heel Limburg. Mijn vader heeft het analfabetisme nog bestreden en nu staat er dit." Dat hij zelf uit de provincie afkomstig is noemt hij "een prettige bijkomstigheid, maar als mij gevraagd was in Leeuwarden hetzelfde te doen, had ik het ook gedaan. De aantrekkingskracht van het nieuwe is voor mij dominerend geweest."

Er zijn nog meer trekken die hij van zijn vader heeft meegekregen: "Ik heb me net als hij voortdurend afgevraagd wat je mensen leert, hoe je ze in beweging kunt krijgen, hoe je je verantwoordelijkheid tegenover hen draagt. Het ligt niet altijd aan een leerling als het op school niet goed gaat. Tijdens mijn promotie-onderzoek ben ik een geval tegengekomen dat mij heel lang is bijgebleven: een student die een jaar moest overdoen omdat zijn docent niet in staat was geweest vijf cijfers correct op te tellen. Intentioneel beoordelen we heel eerlijk, maar de praktijk is vaak willekeurig. Ik heb wel eens een beoordeling 'juist zeer zwak voldoende' op een tentamenbriefje zien staan. Wat is er in godsnaam in het hoofd van die docent omgegaan, denk ik dan."

Zijn werk heeft hij de afgelopen jaren voor het grootste deel verlegd naar de hervorming van het voortgezet onderwijs. Sinds 1993 is hij lid van de 'Stuurgroep Profiel Tweede Fase', alias de stuurgroep Ginjaar-Maas, die is ingesteld om de nieuwe profielen voor de hoogste klassen van HAVO en VWO uit te werken. Daar heeft Wijnen zijn opvattingen over leren ook voor de laatste jaren van HAVO en VWO kunnen uitwerken: "Tijdens dat werk zijn we ons de vraag gaan stellen welke veranderingen we eigenlijk in dat onderwijs zouden willen aanbrengen. Zo zijn we op drie kernveranderingen gekomen. De eerste was dat we meer rekening moesten houden met verschillen tussen leerlingen. De een heeft meer belangstelling, motivatie of intelligentie dan de ander. Dat bracht ons al snel tot de conclusie dat het lesrooster, dat nu voor alle leerlingen hetzelfde is, zou moeten veranderen, want leerlingen hebben niet van alles hetzelfde nodig. De een heeft meer belangstelling voor wiskunde, de ander voor talen. Een tweede verandering die wij bepleit hebben, is dat er eigenlijk voor iedereen een brede ontwikkeling zou moeten komen, dus geen vroege keuze voor alfa, bèta of gamma, maar zo lang mogelijk aan alle drie de gebieden aandacht besteden. En ten derde vonden we dat de leerlingen actiever en zelfstandiger moesten worden. Als je die principes wil doorvoeren leidt dat tot een andere organisatie van je onderwijs: het lesrooster wordt vervangen door een studielastbepaling, waarbij je de gemiddelde studielast van een bepaald pakket kan variëren van leerling tot leerling. En als we die zelfstandige en actieve leerling willen hebben, kunnen we dat bereiken door van de school een studiehuis te maken. Schep dus een leeromgeving waar die leerprocessen goed kunnen verlopen. Nu staat er een docent voor de klas te vertellen en je hoopt dat de leerling op die manier iets leert. Je kunt zeggen: waar het hier eerst en vooral om gaat is dat de leerling leert. Misschien kan dat door instructie, maar het kan veel effectiever door hen zelf te laten werken, door ze als het ware op school hun huiswerk te laten maken. Wij kunnen ze dan de elementen aanreiken die van belang zijn voor hun leerprocessen. Die overgang van onderwijs naar leren brengt nogal wat veranderingen met zich mee: in een onderwijsproces heb je bijvoorbeeld collegezalen nodig, bij een leerproces studiezalen; bij onderwijsprocessen moet de tijd van de docenten met roosters worden ingedeeld, bij leerprocessen de tijd van de studenten; het is een kwestie van kennisoverdracht tegenover kennisverwerving. Onderwijsprocessen zijn plaats- en

'Ik wil die leerlingen ook graag helpen het doel te bereiken dat ze zichzelf hebben gesteld, maar laat ze dat dan bereiken zonder allerlei trucs die er niet bij horen'

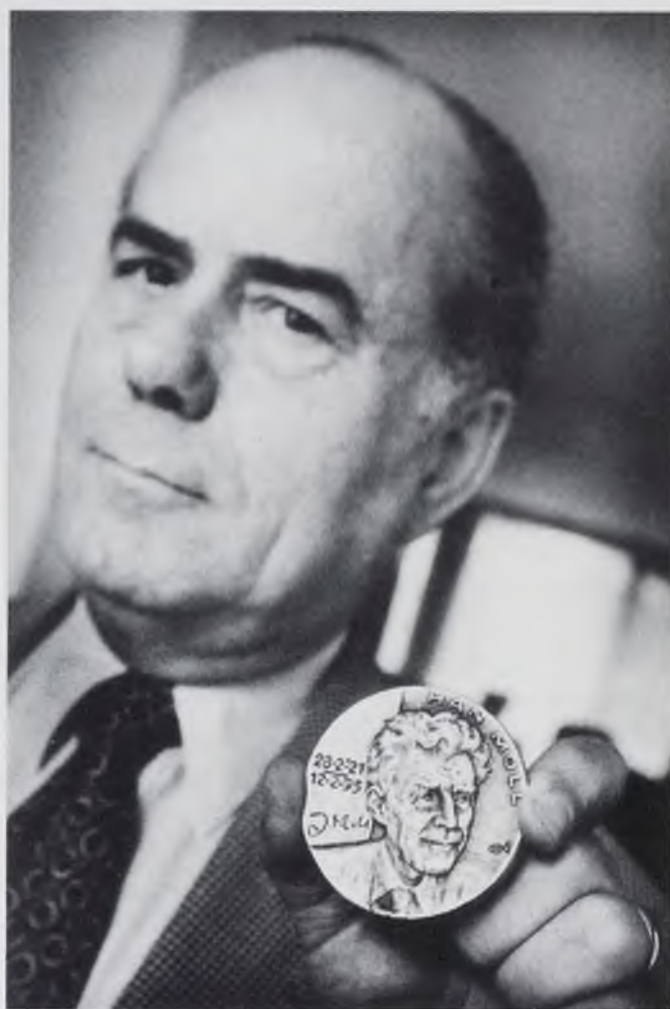
tijdgebonden. leerprocessen kan ik veel flexibeler inzetten. Ik kan bij wijze van spreken midden in de nacht opstaan om iets na te kijken. Het is als leren lopen en praten: daar komt geen onderwijs aan te pas, dat hebben we zelf veroverd. Ik denk dus dat we de leeromgeving zo moeten inrichten dat we voortdurend leerlingen uitdagen. Nu klagen we er vaak over dat leerlingen niet gemotiveerd zijn en dan denken we aan zoiets als intelligentie: je hebt het of je hebt het niet. Maar motivatie moet je opwekken. Als een leerling niet gemotiveerd is, moet je zeggen: ik ben er nog niet in geslaagd hem te motiveren. Dat kun je bij mijn vader ook terugvinden: die vroeg zich ook af waar die kinderen iets aan hadden en liet zich niet zomaar leiden door wat de overheid had voorgeschreven."

Zo heeft de zoon al kijkend naar zijn vader geleerd zich af te vragen welke functie onderwijs eigenlijk hoort te hebben. "Voor mij is onderwijs een middel is voor de zelfontplooiing. Het kan mensen een mogelijkheid bieden een baan te krijgen, een carrière te maken of wat dan ook, maar het blijft altijd een middel tot iets anders, geen doel op zichzelf. Onderwijs is teveel op zichzelf komen staan en heeft daardoor allerlei oneigenlijke motieven doen ontstaan. De leerling wil dat diploma halen, waarom weet hij niet en het kan hem niet schelen hoe hij het diploma haalt. Hij zal daarvoor domweg dingen van buiten leren, ook al begrijpt hij ze niet, en hij zal allerlei sluipteggetjes zoeken om dat papiertje toch maar te halen. Dat staat allemaal haaks op wat je zou willen als onderwijs een middel in plaats van een doel is. Ik wil die leerlingen ook graag helpen het doel bereiken dat ze zichzelf gesteld hebben, maar laat ze dat dan bereiken zonder alle mogelijke trucs die er niet bij horen."

Zullen er dus straks nog meer ouders in de grensstreek hun kinderen naar een Belgische school sturen?

"Veel ouders verwachten van een school heel andere zaken dan ontplooiing: orde en discipline. Dat is een opvatting die je kunt hebben over onderwijs, maar het is niet mijn opvatting dat onderwijs dient om mensen naar je hand te zetten. Wat ik van het onderwijs wil is dat het een middel is om jonge mensen zichzelf te laten ontwikkelen en natuurlijk hoort daarbij dat je je eigen grenzen en de grenzen van anderen leert kennen. Leren in een groep is een sociaal proces. Leren is een combinatie van opvoe-

ding en onderwijs, zoals leren praten en leren bewegen en opvoeding en onderwijs is. Je doet het omdat je er zelf plezier aan beleeft en het tegelijk functioneel is voor een ander doel. Die twee elementen moeten niet gescheiden worden. Het gaat niet alleen om de efficiëntie van het leren te verhogen. Laatst zag ik een jongetje in de krant staan dat van 's morgens vroeg tot 's avonds laat in het souterrain achter de PC zat, dan denk ik: dat is dus mijn ideaal van leren niet." ■

Wynand Wijnen met de Han Moll-penning

die hij vorige maand ontving bij de viering van het 25-jarig bestaan van de Nederlandse Vereniging voor Medisch Onderwijs

DE LOTGEVALLEN VAN DE KLIKSPAAN-GENERATIE

door Pieter Caljé

In 1815 meldden zich 43 nieuwe studenten aan de poort van de Groninger universiteit. Ongetwijfeld werden zij benijd door hun leeftijdgenoten die dit privilege niet ten deel viel. Toch wachtte lang niet allen een leven van glittering prizes waar zij ongetwijfeld op gehoopt hadden bij hun vestiging in de akademiestad. De wijze waarop de carrières van dit cohort studenten verliepen werd naast persoonlijke elementen vooral ook door allerlei sociale processen bepaald. Daarom is de analyse van studentenlevens een goede manier om inzicht in de plaats van de universiteit in de samenleving van het moment te krijgen.

Allereerst tonen deze levens hoe de universiteit in de standenmaatschappij, die Nederland in de vroege 19de eeuw nog was, functioneerde. Natuurlijk waren vrijwel alle studenten afkomstig uit de meer gegoede lagen van de bevolking. Slechts twee van hen kwamen uit de kleine burgerij - de Fries Bosker was de zoon van een dronken boendermaker en Wormnest de zoon van een kremer die uit het arme Hessen naar Groningen was getrokken. Maar de universiteit weerspiegelde ook op verfijnde wijze de sociale verschillen van de gegoede burgerij, en wel door de wijze waarop de studenten zich over de diverse Faculteiten verspreidden. De 19de-eeuwse universiteit kende de propaedeutische faculteiten der Letteren en Natuurwetenschappen, die de studenten gedurende drie jaar moesten doorlopen om zich algemene vorming in de klassieken en de wis- en natuurkunde eigen te maken en de drie 'broodfaculteiten': theologie, medicijnen en rechten. Het onderscheid tussen deze faculteiten was niet alleen vakinhoudelijk, maar ook sociaal. De minst aanzienlijken promoveerden in de propaedeutische faculteiten. Bosker verwierf zich een graad in de letteren en daarmee een slecht betaalde baan

aan een Latijnse School. Daarna volgde de Theologische Faculteit, waarin Wormnest studeerde. Zijn hele leven bleef hij predikant in een klein Gronings gehucht.

De propaedeutische faculteiten en de theologische faculteit werden meestal bevolkt door sociale stijgers en studenten uit predikanten- of preceptor (leraar)-dynastieën. Van de negen theologiestudenten waren er vier predikantszoon en drie preceptorzoon. Iets meer status had de Medische

Faculteit. Evenals bij de theologen was ook hier de continuïteit met het beroep van de vader groot. Vijf van de negen vaders van medische studenten waren chirurgijn, apotheker of medicinae doctor. Maar de medische studie was ook aantrekkelijk voor zonen van aanzienlijken zonder bezit. Van Hasselts vader, een patriciër, had voor 1795 zwaar geïnvesteerd in politieke ambten, die hij na de revolutie van 1795 allemaal kwijt was geraakt. Met schulden beladen moest hij voor zijn zoon een beurs aanvragen en voor hem hopen op een carrière in de wetenschap. De veelbelovende Van Hasselt zou op een rampzalige expeditie naar Indië op 24-jarige leeftijd omkomen. Ook de zoon van de onbemiddelde hoogleraar Baart de la Faille legde zich op de medicijnen toe om een goedbetaald arts te worden.

De echte elite stuurde zijn kinderen naar de juridische faculteit. Van de negentien studenten die rechten studeerden, waren er elf uit rijke patricische of adellijke geslachten afkomstig die politieke ambten bekleed hadden. Vier kwamen uit aanzienlijke dissentersgeslachten, die tot 1798 vanwege hun geloof buiten de ambten gehouden werden en voor wie een academische studie dus geen zin had gehad. Vier rechtenstudenten vielen iets uit de toon als ambtenaars-, dominee- of chirurgijnszoon.

Consolidatie van de status van hun vader lijkt de belangrijkste functie van de academische graad geweest te zijn vanuit de optiek

Boven: de tragische student Van Hasselt

van sociale stratificatie. Toch was sociale stijging wel degelijk mogelijk. Het cohort 1815 toont dat daar drie verschillende wegen voor waren. Allereerst het stapje voor stapje-model. Het was mogelijk één klein stapje verder op de sociale ladder te stijgen dan de vader. Als de vader leraar aan een Latijnse School was kon de zoon theoloog worden; de predikantenzoon kon wel rechten studeren maar meestal bracht hij het dan niet verder dan notaris. Ten tweede was sociale mobiliteit mogelijk door de academisering van de samenleving. Allerlei beroepen, die in de 18de eeuw nog niet-academisch waren, werden dat in de 19de eeuw steeds vaker wel. Chirurgijnen maakten plaats voor *medicinae doctores*, ongegraderde procureurs en notarissen werden steeds meer vervangen door academisch gevormde juristen, die een hogere plaats in de samenleving innamen dan hun ongegraderde voorgangers. In het cohort 1815 zien we aldus drie chirurgijnszonen als eerste van hun geslacht naar de universiteit gaan en daar *medicinae doctor* en jurist worden. Ten derde was er de religieuze factor. Voor 1795 was Nederland een Gereformeerde staat, dat de voornaamste ambten aan leden van deze kerk voorbehield. In 1798 werd de religieuze gelijkstelling in de Grondwet verankerd. Nu had het ook zin voor zonen van katholieke, doopsgezinde, lutherse en joodse geslachten naar de universiteit te gaan.

Daarnaast weerspiegelden de carrières van dit cohort een toenemende meritocratisering van de samenleving. Jonkheer Edzard Tjarda van Starckenborgh Stachouwer was een telg uit een oud adellijk geslacht van het Groninger platteland. Edzard zelf bezat toen hij ging studeren twee derde van het eiland Schiermonnikoog. Hij ging naar de academie, bewoonde het fraaie stadspan van zijn familie, studeerde enige jaren aan de propaedeutische faculteiten letteren en wiskunde en hield daar in 1820 mee op zonder een diploma gehaald te hebben. Hij begaf zich naar zijn eilandendomein om daar de door het revolutietijdperk 1795-1813 geschonden feodale rechten te herstellen. Toen dat niet lukte trok hij zich van het eiland terug en liet het verkommeren. Hij werd burgemeester van Leens en lid van de ridderschap van Groningen, maar verscheen zelden. Als burgemeester vluchtte hij in 1830 tijdens belastingrellen naar de stad. Hierop liquideerde hij zijn Groningse bezit, verkocht één borg en liet een andere slopen en trok zich als rentenier terug naar Utrecht zonder verder een rol van betekenis te spelen in het maatschappelijk leven.

Jonkheer Hobbe Baerdts van Sminia stamde uit een geslacht dat pas in 1814 geadeld was vanwege de vele verdiensten, die de Van Sminia's als grietman (een soort regionale stadhouders in Friesland) in de 18de eeuw hadden gehad. Juist omdat deze familie niet van adel was had zij in de 18de eeuw degelijk een academische graad in de rechten moeten halen om maatschappelijk mee te kunnen tellen. Hobbe promoveerde in tegenstelling tot Edzard wel, en maakte een mooie carrière als grietman, burgemeester, lid van de Tweede Kamer, curator van de Franeker academie en bestuurslid van vele genootschappen.

Deze twee contrasterende vroeg-19de eeuwse carrièrepatronen illustreren goed de veranderingen in de betekenis van de academische graad voor de samenleving rond 1800. Bij de jonge Van Starckenborgh zien we het traditionele adellijke *dédain* voor zoiets burgerlijks als een diploma. Het adellijke prestige en bezit moest voldoende zijn voor een plaats van betekenis in de samenleving. Deze attitude blijkt in 1815 achterhaald. Steeds weer stoot Van Starckenborgh zijn hoofd totdat hij zich mokkend uit de maatschappij terugtrekt. Van Sminia haalt wel zijn graad en weet maatschappelijk zeer succesvol te opereren. Dit voorbeeld laat zich moeiteloos vermenigvuldigen. De revolutiejaren tussen 1780 en 1813 waren Nederland langzaam maar zeker van een gedecentraliseerde, door lokale notabelen gedomineerd land in een meer gecentraliseerde en bureaucratische staat aan het transformeren waar een academische graad voorwaarde voor een succesvolle maatschappelijke carrière was.

Angst voor de kille maatschappij was een veelvoorkomend thema uit de studentenliteratuur. Die angst was niet ongegrond. Van dit cohort van 43 studenten lijken 14 zich sociaal goed te hebben ontplooid in politieke of beroepsmatige carrières. We treffen kamerleden, een commissaris des konings, presidenten van rechtbanken en invloedrijke medici onder hen aan. Van negen kan men veronderstellen dat zij misschien wel geen grootse carrières, maar wel bedaard geluk op een vaste en gerespecteerde plaats in de samenleving verworven hebben als plattelandsarts, kantonrechter, gewaardeerd predikant of preceptor.

Maar liefst van twintig van deze 43 studenten is het leven op de één of andere manier mis gelopen. Negen stierven jong, meest rond hun dertigste. De dood nam voor studenten in deze periode een wel heel andere plaats in dan nu het geval is. Een tiental stu-

den ten tenslotte werd maatschappelijk ongelukkig. Deels speelden daarbij persoonlijke omstandigheden een rol, deels sociale. Opvallend is, dat vele predikanten dit lot trof. Er bestond zo iets als de varkenscyclus voor predikanten - nu eens waren er te weinig, en dan werden de zittende predikanten veel beroepen en kwamen zij in gemeentes terecht waar zij goed mee overweg konden. Soms ook waren er te veel, en dan kon het voorkomen dat zo'n predikant zijn hele leven vast bleef zitten in de gemeente waar hij het eerst beroepen werd. Dat overkwam de theologiestudenten van onze generatie. En aangezien zij op een erg verlichte wijze opgeleid waren in Groningen, kon dat botsen met de orthodoxie van het diepe platteland, waar zij zich niet aan konden ontworstelen. Zij moesten hun karig traktement met landarbeid aanvullen: een liet zelfs zijn pastorie tot boerderij verbouwen. Hun preken sloegen niet aan, en zij kwamen blijvend in conflict met hun kerkeraden. Een maakte door vergiftiging een einde aan zijn leven. Een ander werd uit zijn ambt ontzet, en moest met achterlating van vrouw en kinderen naar Indië vluchten alwaar hij binnen twee jaar overleed. Ook liep het meestal niet goed af met degenen die hun graad niet haalden. Jonker Edzards leven hebben we reeds gevolgd. Een medisch student moest mogelijk wegens geldgebrek afhaken en als heelmeeester zijn leven slijten, bittere brieven schrijvend over het onrechtvaardige van de geringe waardering die heelmeeesters ten deel viel. Het cohort telde een eeuwige student, die tien jaar lang in diverse faculteiten zonder enig succes een graad trachtte te halen. Hij sleet zijn leven door stukje bij beetje zijn landbezit te verkopen en huwde uiteindelijk op 47-jarige leeftijd een tien jaar oudere vrouw uit een kleinburgerlijk milieu. Natuurlijk speelde ook het persoonlijke element een rol. Brugma werd burgemeester van Stedum. Hij kwam uit een geslacht van sociale klimmers, die telkens de verkeerde politieke keuze deden. Zo ook hij. In 1830 riep hij als burgemeester de boeren op hun belastingen niet te betalen. Dat kostte hem zijn carrière; als eenvoudig dorpsnotaris moest hij de rest van zijn leven slijten. Het droevigst was echter het lot van Emile Vitringa Coulon. Deze was de zoon van een befaamd Leeuwardens arts, geleerde, wethouder, burgemeester en lid van talloze besturen, die het Coulonhuis in Leeuwarden bewoonde en een over het hele land beroemde medische bibliotheek bezat. Emile was een veelbelovend student, die prijzen won, rector van het Corps was en zich sociaal heel plezierig in de omgang betoonde. Door zijn familie beschikte hij over

de beste contacten. Na zijn studie vestigde hij zich naast het Coulonhuis als arts. Deze veelbelovende student zou echter noch als arts noch in één of ander ambt maatschappelijk aanzien verwerven. Na twintig jaar overleed zijn vader, waarop hij onmiddellijk de bibliotheek verkocht en met onbekende bestemming vertrok. Alles wijst er op, dat de talentvolle Emile niet boven zijn machtige vader uit kon komen en daar diep onder gebukt ging: een *filius Goethi* [1] in Leeuwarden. ■

[1] *De zoon van Goethe ging er zo onder gebukt, dat hij alleen maar als de zoon van zijn vader werd beschouwd, dat hij op zijn grafsteen te Rome alleen de woorden FILIUS GOETHI (de zoon van Goethe) gebeiteld wenste te hebben.*

Historicus PIETER CALJÉ, docent aan de faculteit der Cultuurwetenschappen. Hij bereidt een proefschrift voor over de maatschappelijke betekenis van een academische studie in de vroege 19de eeuw.

[foto Franco Gori]

Het platte land van Groningen [foto Sake Elzinga]

De universiteit in de eerste helft van de 19e eeuw

DE BUIGZAME ELITEKWEESCHOOL

door Pieter Calje

Mr. Tjalling Petrus Tresling, die van 1809 tot 1844 in Groningen leefde, was een nieuw type regent, die voor alles een 'nuttig lid der samenleving' wilde zijn. In de vroege 19de eeuw betekende dat geen specialistische vakkennis, maar juist een veelzijdige ont-plooiing van activiteiten op alle terreinen des levens. De geëde Tresling oefende niet alleen zijn vak van advocaat zo gewetensvol uit dat hij tot voorzitter van de Raad van Toezicht op de advocatuur werd benoemd, maar ook waren zijn activiteiten op het terrein der letteren van een dusdanig niveau dat hem een hoogleeraarschap in de letteren aan het Atheneum Illustre te Deventer werd aangeboden. Daarnaast schreef hij vele historische verhandelingen en was hij lid van diverse wetenschappelijke genootschappen.

Op maatschappelijk terrein was hij de spil van de Groningse armenzorg, die hij wezenlijk wist te verbeteren. Zijn politieke activiteiten mondden uit in een lidmaatschap van de Tweede Kamer en op economisch vlak was hij betrokken bij de oprichting van een loodwitfabriek en een machinale vlasspinnerij. De godsdienst verwaarloosde hij zeker niet. Als diaken maakte hij zich

sterk voor de verbreiding van allerlei stichtelijke religieuze tractaatjes. Tenslotte was hij ook een goed echtgenoot en vader en een teergevoelig kindervriend, die in zijn vrije uren de kinderen van de dorpschool opwachtte en hen aanzienlijk beter onderwees dan hun dorpschoolmeester dat ooit zou kunnen. Zijn levensbeschrijver schetst in het leven van Tresling het ideaal van de vroeg-19de eeuwse regent: onbaatzuchtige maatschappelijke betrokkenheid, intellectuele veelzijdigheid en bekwaamheid en een zekere tederheid des harten.

Dit ideaal was het antwoord op de kritiek op de vermeende baatzucht, corruptie en onbekwaamheid van de Nederlandse elite die vanaf 1750 steeds luider had geklonken. De burgeroorlog van 1785-1787 en de Bataafse Revolutie van 1795 hadden getoond dat deze kritiek ook consequenties kon hebben: vele regenten werden van het kussen gestoten. Weliswaar was het in 1813 tot een nationale verzoening gekomen onder de leus "Alle de aanzienlijken in de regering", de 18de-eeuwse kritiek en de daarop volgende politieke woelingen hadden de regenten toch het idee gegeven dat zij hun rol toch met meer vertoon van maatschappelijke verantwoordelijkheid en bekwaamheid moesten invullen, ongeveer zoals niet weinige regentengeslachten zich in de late 20ste eeuw tot de Sociaal-Democratie bekeerden. De nieuwe stileringswijze der regentenklasse had zijn weerslag op het hoger onderwijs. De Europese universiteiten zijn altijd voor alles kweekscholen der elites geweest en met de elites raakten ook de 18de eeuwse universiteiten in discredit. In het bijtende schotschrift *Het leven en sterven van een hedendaagsch aristocraat van de felle patriot Gerrit Paape* werd het studentenleven beschreven als een periode waarin volstrekte onbekwame en onvoorbereide regentzootjes, die het Latijn waarin gedoceerd werd nauwelijks konden volgen, hun leven 'verdardelden' met drinkgelagen, hoereren en gokken en tenslotte uitsluitend dankzij de omkoopbaarheid van hun hoogle-

raren het diploma haalden waar zijn uit statusoverwegingen wel degelijk prijs op stelden.

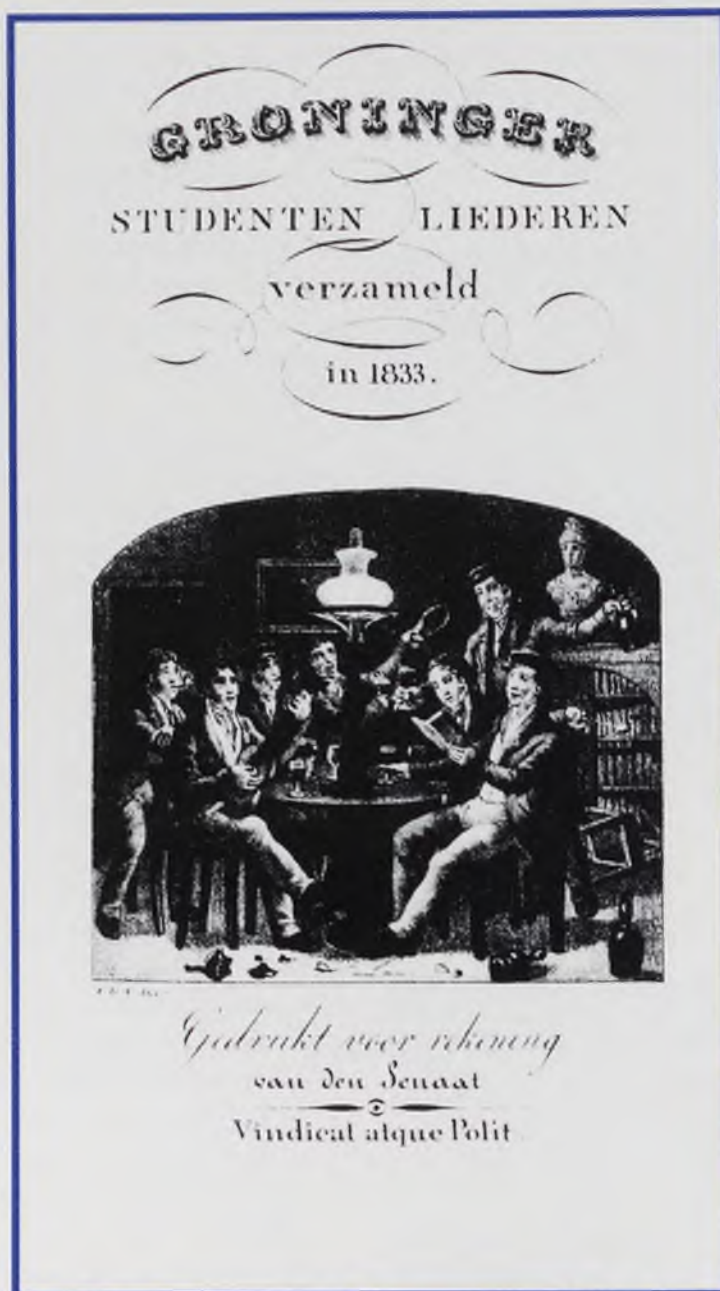
Als we Paape moeten geloven, leverde de studententijd de jonge regenten aan tastbare resultaten eerder geslachtsziekte dan nuttige kennis op. We moeten Paape echter niet geloven.

De 18de-eeuwse universiteiten pasten goed bij de toenmalige

samenleving, die weliswaar niet de jure maar toch wel de facto als een standensamenleving beschreven kan worden en de universiteiten sloten daarbij aan. Na drie jaar algemene, klassieke vorming studeerden de meeste studenten in de rechten, medicijnen of letteren af. Daarnaast werden de theologen op het proponentsexamen voorbereid dat hen tot predikant bestempelde. Tussen deze vier afstudeerrichtingen bestond een duidelijke sociale hiërarchie: de echte elite liet zijn zonen rechten studeren; daaronder kwamen de medici, vervolgens de theologen en tenslotte diegenen die in de letteren afstudeerden en voornamelijk als docent aan de Latijnse Scholen verbonden werden.

De universiteiten gaven niet veel vakkennis, maar wel een brede algemene vorming die tot doel had de toekomstige elite door het voorbeeld van de klassieken *prudencia civilis* (bestuurlijk benul, zo zou men dat kunnen vertalen) bij te brengen en bovendien met die klassieken een gemeenschappelijk referentiekader te bieden waartegen maatschappelijke problemen konden worden

afgezet. Als zodanig functioneerden de academies in de toenmalige samenleving goed. Hun zwakke punt lag in de organisatie van het onderwijs. Zij kenden geen toelatingseisen, geen collegeplicht of zelfs maar een verplicht curriculum en geen examens van de diverse cursussen. De studenten werden uitsluitend beoordeeld op hun promotie, meestal een verdediging van stellingen, en soms - in het geval van Franeker - kon ook hier van afgezien worden. Tenslotte was er een onbepaalde studieduur. Dit onderwijssysteem zette alleen de meest gemotiveerden aan het uiterste uit hun mogelijkheden te halen.

Titelpagina van studentenliedbundel uit 1833

[foto Universiteitsmuseum Groningen]

Groningse Vindicat-studenten anno nu

[foto Bert Janssen]

Toen dan de regenten in de vroege 19de eeuw hun maatschappelijke rol heroverwogen, kon de universiteit niet buiten schot blijven en in 1815 werden de Nederlandse universiteiten dan ook op nieuwe leest geschoeid. Er kwam een admmissie-eis, inhoudende een diploma van de Latijnse School of een toelatingsexamen door de Faculteit. De studie werd aanzienlijk strakker opgezet met een curriculum met verplichte colleges, diverse examens en een verplichte studieduur van tenminste vijf jaar.

Er zijn aanwijzingen, dat al deze hervormingen inderdaad tot een hoger niveau van afgestudeerden geleid hebben.

Deze transformatie van de universiteit als gevolg van maatschappelijke veranderingen weerspiegelde zich ook in de studentencultuur. In deze periode werden de studentencorpora in Nederland opgericht. Het huidige beeld van het studentencorps benadrukt vooral haar onmaatschappelijkheid en haar cultuur van brassen en brallen. Een dergelijk beeld sluit geheel aan bij de traditie van elite-kritiek die we eerder bij Paape zijn tegengekomen.

De werkelijkheid is echter gecompliceerder en interessanter.

Het uit 1815 stammende Groningse *Vindicat atque Polit* is het oudste van de Nederlandse corpora. Het kwam voort uit een aan de Vrijmetselarij verwant geheime genootschap onder studenten aan alle Nederlandse universiteiten. Dit streefde er naar de bestaande studentencultuur fundamenteel te hervormen. Het nieuwe Corps ademde dezelfde geest. Ruwe groenrituelen, waarbij de eerste-jaars studenten fysieke vernederingen te verduren kregen en niet zelden

gedwongen werden grote sommen gelds te besteden aan de brasspartijen der ouderejaars, dienden omgevormd te worden tot streng gereglementeerde rituelen, waarbinnen excessen geen kans zouden krijgen. De studenten verenigden zich in kleinere disputen, waarbinnen de studenten disputeerden over literaire, culturele of maatschappelijke kwesties en vooral elkaars gedrag disciplineerden.

Illustratie uit 'Studenten-typen' van KLEKSPAAN

Het grote doel was "ontwikkeling en vorming tot heil der maatschappij". Wezenlijk achtte men daarbij, dat elke student - juist omdat hij een verantwoordelijke plaats in de samenleving in zou nemen - voldoende intellectuele en karaktervorming had gekregen om tot zelfstandige oordeelsvorming in staat te zijn.

Telkens weer beklemtoonden de Rectoren van de Senaat juist dit element als de essentie van de academische vorming in zijn totaliteit - meer nog dan de vakkennis die men er opdeed.

Dit element werd aangeduid als het bij uitstek 'liberale' van de Nederlandse academische cultuur, die - zo zouden wij het nu vertalen - de studenten civic culture bij moest brengen.

Het ontstaan der corpora moet aldus worden beschouwd als een aspect van de nieuwe rol die de maatschappelijke elites voor zichzelf gedefinieerd hadden.

Natuurlijk waren er ook studenten, die liever hun driften uitleefden dan zich te disciplineren en te vormen. Telkens weer is er sprake van een 'kroegpartij', waarvan het gedrag beter beantwoordt aan de clichés over het corporale studentenleven.

Maar deze kon in de negentiende eeuw nooit de overhand krij-

gen. Zij bleef meestal uitgesloten van belangrijke bestuursposities. Het is de taak van het hoger onderwijs de intellectuele en morele vorming van belangrijke delen van de nationale elite te verzorgen - hoe die elites ook samengesteld zijn of gerecrueteerd worden.

De universiteit kan niet anders doen dan zich te plooiën naar de eisen de het type samenleving van het moment stelt. Evenmin als het recht kan de universiteit op de maatschappelijke ontwik-

kelingen vooruit lopen. Alleen dan kan zij tot bloei komen en van betekenis zijn voor de maatschappij van het moment. Wel kan men van de universiteit verwachten dat zij niet te veel achterloopt bij de maatschappelijke ontwikkelingen en flexibel meebuigt met die veranderingen.

In de vroege 19de eeuw is het Nederlandse hoger onderwijs daar goed in geslaagd. ■

'Als we Paape moeten geloven leverde de studententijd de jonge regenten aan tastbare resultaten eerder geslachtsziekte dan nuttige kennis op'

'WAT IS ER ZO SOCIAAL-DEMOCRATISCH AAN OM IEDEREEN TE LATEN MEEBETALEN AAN EEN STELSEL WAAR WEINIGEN ZOVEEL PROFIJT VAN HEBBEN?'

door Jacques Herraets

Allebei zijn ze hoogleraar geworden, de vader in de Middeleeuwse Geschiedenis en de zoon in het Recht, en allebei zijn ze als rector magnificus meer in het bestuurlijke dan in het wetenschappelijke circuit terechtgekomen. Die gelijkenis in levensloop van vader en zoon Cohen kan al moeilijk aan het toeval worden toegeschreven. Ook hun politieke en bestuurlijke opvattingen lijken genetisch verbonden: de sociaal-democratische inslag, het zoeken naar instemming van alle betrokkenen voordat een besluit genomen wordt. "We hebben allebei een lijst van Faculteiten en Diensten opgericht, hij in Leiden en ik in Maastricht. Dat is geen toeval", zegt de zoon.

Dat Job Cohen na het behalen van zijn gymnasium-diploma naar de universiteit ging was vanzelfsprekend. Het milieu was 'door en door academisch' met twee historici als ouders en twee apothekers als grootvaders. "Een ding wist ik zeker: ik wilde geen geschiedenis studeren. Er werd thuis al zoveel over geschiedenis geluld, daar wilde ik mijn studietijd niet aan besteden."

Zijn broer Floris dacht daar anders over. Die werd wel historicus en is nu hoogleraar in Twente.

Wat en waar hij dan wel zou gaan studeren, was minder duidelijk. Op de middelbare school voelde hij zich prettig door de sociale contacten en niet zozeer door de inhoud van het een of andere vak. Hij koos rechten, "niet om advocaat of zo te worden, maar om de keuze zoveel mogelijk open te houden." Toen hij op een voorlichtingsdag in Amsterdam de klassieke vraag hoorde:

Ik leen mijn fiets uit aan vriend B die hem verkoopt aan handelaar C. Wordt C eigenaar?, leek de studie hem bovendien interessant.

Om dezelfde reden waarom hij geen geschiedenis wilde studeren ging hij ook niet naar Leiden, maar naar Groningen, 'toevallig omdat een vriend van mij daar ook naar toe ging.' Zo gaat zijn zoon volgend jaar ook niet in Maastricht studeren, maar waarschijnlijk in Amsterdam: "Ik geef hem daar groot gelijk in. Hij zou stapelgek zijn als hij hier in Maastricht bleef." Achteraf is hij heel content geweest met zijn studiekeuze: "Het wegen van argumenten, het scheiden van hoofd- en bijzaken, de gevoeligheid voor taal, dat zijn zaken die bij mij passen. Het adagium 'audi et alteram partem', luister ook naar de andere partij, dat zit in mijn genen."

Hij kwam aan in 1966 en studeerde af in 1971, hoorde dus bij de lichter die als feut bij het corps 'Vindicat atque Polit' werd kaalgeschoren, kandidaats deed in jacquet en doctoraal zonder stropdas. De kroeg beschouwde hij als het minst interessante deel van het corpsleven: "Ik vond wel dat er iets moest veranderen en ik heb er ook mijn steentje aan bijgedragen dat er iets is veranderd in het corps, al was het wel een beperkte kijk op verandering. Ik ben nog ooit gevraagd rector van de senaat van het corps te worden, maar op dat moment kon ik ook voorzitter van de juridische faculteitsvereniging worden. Ik heb het laatste gekozen. Ik zou zelf de democratisering van de universiteiten niet hebben uitgevonden, maar ik heb er wel ijverig aan meegewerkt. En sinds die tijd heb ik het onderwijs nooit meer losgelaten." Nu hij meer dan twintig jaar later in het debat over de wet op de modernisering van het universitair bestuur (MUB) het verwijt hoort (van Vrij Nederland-journalist Max van Weezel) dat

RECTOR COHEN, VERSIE MAASTRICHT:

'Ik heb wel eens gezegd dat ik in mijn eerste twee jaar meer gebiljart dan gestudeerd heb, dat is nu niet meer denkbaar. Er wordt veel harder gewerkt dan vroeger.'

JOB COHEN JR.
[foto Franco Gori]

'de Ritzens, de Wallages en de Cohennen de democratisering om zeep helpen waar zij zelf mee groot zijn geworden', protesteert hij heftig: "Absolute onzin! De nieuwe regeling is in zekere zin wel strijdig met wat wij destijds hebben bepleit, maar laat naar mijn gevoel de kern intact. Voor ieder besluit moet een draagvlak worden gecreeerd en dat uitgangspunt wordt niet aangetast als medebestuur wordt vervangen door medezeggenschap. We moeten niet uit het oog verliezen dat we destijds uit een heel andere situatie kwamen: de hoogleraren, verzameld in de senaat, hadden toen alles voor het zeggen, en verder was er niemand die iets te zeggen had. Nu krijgen we een universitaire structuur die vergelijkbaar is met de verhoudingen die elders in de Nederlandse samenleving gelden. Alle betrokkenen kunnen laten weten of ze het eens zijn of niet met een besluit, maar de verantwoordelijkheid komt bij de bestuurders te liggen en niet meer bij betrokkenen zelf. Ik vind het een probleem, ook in moreel opzicht, als je de betrokkenen zelf moet laten meebeslissen over hun eigen bezuinigingen. Dat zou ik vroeger nooit zo gezegd hebben, maar daarover ben ik inmiddels van gedachten veranderd."

Zijn ouders werden meteen lid toen de Partij van de Arbeid kort na de oorlog werd opgericht, maar zijn vader stapte eruit toen Nieuw Links naar zijn zin teveel invloed kreeg. "De partij is veranderd, ik niet, zei hij altijd." Zijn moeder bleef de partij trouw. Zij zat elf jaar als lid van de PvdA-fractie in de gemeenteraad van Heemstede. Dat Job Cohen als student lid werd van de partij was niet alleen een kwestie van opvoeding, maar ook van overtuiging. Toen partijgenoot Van Kemenade minister werd en met een duidelijke visie kwam op de sociale functie van onderwijs, voelde hij zich aangesproken door diens ideeën: "Ik vond het fantastisch hoe die man over onderwijs dacht. Dat heeft me geïnspireerd en dat is altijd zo gebleven. Zijn gedachten over toegankelijkheid, gelijke kansen en het belang van onderwijs voor de samenleving staan nog steeds recht overeind. Ook al lieten studies van mensen als Van Calcar in die tijd zien dat het onderwijs weinig hielp om sociale ongelijkheid te bestrijden, ik vind dat goed onderwijs een ongehoord belangrijk wapen blijft om de samenleving zo in te richten dat er niet al te veel verschillen bestaan."

Wie de ideeën van Van Kemenade vergelijkt met de huidige realiteit kan zich niet aan de indruk onttrekken dat het ietwat wollige

idealisme van kleur is verschoten door de paarse zakelijkheid. Als rond 1970 iemand beweerd zou hebben dat de PvdA ooit nog zou meewerken aan de tempobeurs, de eigen bijdrage en de MUB-bestuurshervorming zou hij voor stapelgek zijn versleten. Cohen erkent dat hij ook ijverig mee protesteerde toen minister De Brauw het profijtbeginsel (wie profijt kon verwachten van het onderwijs moest er ook meer aan meebetalen) wilde invoeren. De verhoging van het collegegeld tot duizend gulden werd De Brauw noodlottig en toen Van Kemenade hem in 1973 opvolgde werd het collegegeld meteen tot 400 gulden gereduceerd. "We hebben zaken als de marktwerking en het profijtbeginsel in die tijd onderschat," zegt de Cohen van 1997. "Bij de vraag wie het onderwijs moet bekostigen onderscheiden we nu beter dat er een collectieve en een individuele kant aan die kwestie zit. Aan de ene kant gaat het om een zaak van algemeen belang, de investering in kennis, een taak van de overheid dus. Maar het gebruik maken van die mogelijkheid kan voor een individu buitengewoon profijtelijk zijn, zowel in immaterieel als in materieel opzicht. De een kan dankzij een studie een prettiger leven leiden omdat hij begrijpt wat er om hem heen gebeurt, hij kan wonen in zijn hoofd, terwijl de ander via een carrière de materiële voordelen van een diploma benut om prettig te leven. Wat is er zo sociaal-democratisch aan om iedereen te laten meebetalen aan een stelsel waar weinigen zoveel profijt van hebben? Als je dat wil rechtvaardigen kom je al heel snel op een hogere eigen bijdrage. Achteraf gezien is het onjuist geweest dat we ons zo tegen het profijtbeginsel verzet hebben, ook al kun je wijzen op het verschil in de omstandigheden van toen en nu. Ik heb het tijdens de algemene beschouwingen in de Eerste Kamer nog eens gezegd: marktwerking is belangrijker geworden dan we in de jaren zeventig hadden voorzien. Daar ben ik echt anders over gaan denken, al schoot me bij het advies over een nieuw toelatingssysteem bij numerus-fixus-studies wel te binnen dat ik indertijd heb voorgesteld om diegenen toe te laten die later het hoogste percentage van hun latere inkomen bereid waren af te staan. Dat vind ik zo gek nog niet: op die manier kun je toch de werkelijke motivatie van iemand peilen?" Maar dat betekent niet dat het marktdenken de overhand mag krijgen, voegt Cohen daar meteen aan toe: "Ik vind dat studenten die naar de toneelschool of het conservatorium willen daartoe de gelegenheid moeten krijgen, ook al weten zij dat de kans op een baan in dat vak beperkt is. Juist als ze zich dat realiseren, en dan tóch

JOB COHEN:

'Als een wetenschappelijke instelling een opleiding aanbiedt, moet zij kunnen instaan voor het wetenschappelijk karakter en moet zij er geen beroepsopleiding van maken omdat de markt daarom vraagt.'

willen, dan vind ik dat getuigen van grote motivatie. Ik ben dan ook tegen het plan van Nuis om de toestroom te beperken met het argument dat die richtingen zouden opleiden tot werkloosheid. Ik denk trouwens dat er met de groei van de vrije tijd steeds meer behoefte komt aan kunst. Wie eraan begint zal er wel rekening mee moeten houden dat zijn economische vooruitzichten niet geweldig zijn en zal daar zelf de verantwoordelijkheid voor moeten nemen. Je weet waar je aan begint als je die richting kiest."

Over het algemeen valt de universiteiten nog niet te verwijten dat zij teveel oog hebben voor de wensen van de markt en dat zij het wetenschappelijk gehalte van de opleidingen opofferen aan de perspectieven van afgestudeerden op de arbeidsmarkt. Tijdens zijn Haagse intermezzo hield de Maastrichtse rector een opmerkelijk pleidooi om de universiteiten duidelijker te bestemmen voor mensen met een wetenschappelijke interesse en het Hoger Beroepsonderwijs voor studenten die meer belangstelling hadden voor een beroepsopleiding. De kern van die tweedeling heeft volgens hem alles te maken met de wens om de toegang tot het hoger onderwijs zo ruim mogelijk te houden: "Ik denk dat het optuigen van het HBO-stelsel ons land in staat heeft gesteld op een goede manier de groei van het aantal studenten in het hoger onderwijs op te vangen. In landen om ons heen, kijk maar naar Duitsland, zijn de problemen als gevolg van die groei veel groter. Daar hangen de studenten nu in de gordijnen van de collegezalen. In Nederland gaat nu zestig procent van de studenten naar het HBO, de rest naar de universiteit.

Er zijn vast wel WO-opleidingen die een wat sterker HBO-karakter hebben en omgekeerd. Dat is op zichzelf geen ramp, maar als een wetenschappelijke instelling een opleiding aanbiedt, moet zij kunnen instaan voor het wetenschappelijke karakter en moet zij die studie niet in de richting van een beroepsopleiding laten gaan, omdat de markt daarom vraagt. Dat er beroepselementen in zitten vind ik best maar in de kern hoort het een wetenschappelijke opleiding te zijn. Net zo min hoort het beroepsonderwijs de wetenschappelijke kant op te gaan.

Als universitair bestuurder vindt hij 'natuurlijk' dat universiteiten te weinig middelen krijgen om hun taken naar behoren uit te voeren. Als hij die vraag als politicus - partijgenoot van de minister, oud-staatssecretaris en Eerste Kamerlid - moet beantwoorden, spreekt hij over het tegen elkaar afwegen van maatschappelijke belangen. Maar hij blijft in totaal maar één persoon. Kan die zijn hand ervoor in het vuur steken dat de universiteiten alle studenten die daarvoor in aanmerking komen een goede opleiding bieden? "In mijn hart ben ik altijd geneigd om te zeggen dat iedereen die een wetenschappelijke opleiding kan volgen, daartoe in staat moet worden gesteld en dan kan het niet zoveel schelen hoeveel studenten er uiteindelijk komen. Alleen moet je niet om financiële redenen je normen gaan verlagen, daar ligt de grens. Dat soort risico's loop je als je op studentenaantallen gefinancierd wordt. Maar je bijt toch in je eigen staart als je dat wel doet. Je moet altijd op je niveau blijven letten en dan kan mij het niet schelen hoeveel studenten er komen.

We zijn in Nederland bezig het bekostigingssysteem te veranderen: de middelen worden gestabiliseerd en er wordt minder op aantallen gelet. Als dat ertoe leidt dat universiteiten zeggen: dan hoeven wij al die studenten niet meer, dan wordt het paard achter de wagen gespannen. Je bent er als universiteit voor je studenten en nergens anders voor. De toegankelijkheid tot het onderwijs vind ik een zeer belangrijk maatschappelijk goed, dat is er bij mij echt ingeramd. Economische overwegingen moeten niet overheersen, universiteiten dienen ook andere doelen. Het is geen ramp als je na een universitaire studie terechtkomt in een baan die vroeger door een secretaresse werd vervuld. Je moet ook niet vergeten dat veel van die banen veranderd zijn en dat daar veel meer initiatief en creativiteit bij komt kijken dan vroeger."

De vooruitzichten op een baan zijn minder riant, terwijl de studiedruk almaar groter wordt. Zou hij nog zo vanzelfsprekend aan een academische studie zijn begonnen als in 1966?

"Het verschil met vroeger is enorm: ik heb wel eens gezegd dat ik in mijn eerste twee jaar meer gebiljart dan gestudeerd heb, dat is nu niet meer denkbaar. Er wordt veel harder gewerkt. Wat ik niet goed vind aan de huidige ontwikkeling is de manier waarop de studiefinanciering verknoopt is met studieprestaties. Dat er prestaties tegenover de studiefinanciering moeten staan, is volstrekt helder. Maar nu wordt de druk op studenten van twee kanten opgevoerd: ze moeten meer presteren en het aantal jaren dat ze recht hebben op financiering wordt beperkt. En dat terwijl de financiering niet voldoende is om van rond te komen. Als de overheid niet genoeg geld voor studiefinanciering heeft, moet je je afvragen of je dat over alle studenten verdeelt of het alleen geeft aan degenen die het echt nodig hebben. Maar doe het niet zoals nu: zo weinig financiering geven en toch onverbiddelijk eisen dat studenten binnen een bepaalde tijd afstuderen op straffe van het omzetten van een beurs in een lening."

De gevolgen blijven niet uit. De belangstelling voor een universitaire studie daalt en uit de geringe belangstelling voor harde bètasudies blijkt dat studiekeizers risico's mijden. Dat wordt mede veroorzaakt door de perikelen rond de studiefinanciering, meent

Cohen. "Dat leidt dus wel tot beperkingen in de toegang, en dat vind ik moeilijk aanvaardbaar, zeker als je ziet dat lagere inkomensgroepen daar sterker onder lijden dan hogere. Op zichzelf vind ik het niet zo erg als mensen meebetelen aan een hogere opleiding, ook al is dat meer dan ik vroeger aanvaardbaar vond. Het zal tijd kosten voordat geaccepteerd wordt dat we die weg op gaan.

Op sommige punten zal het systeem van de studiefinanciering moeten veranderen. Dat zal er wel toe leiden dat we uit die dip van de dalende studentenaantallen raken. Daar kun je als universiteit ook veel aan doen. Waarom stijgen de aantallen in Maastricht, terwijl in de rest van het land de belangstelling daalt? Ik denk echt dat dat het gevolg is van de resultaten die we met het onderwijs hebben bereikt. Uit alle enquêtes blijkt dat studenten buitengewoon tevreden zijn, en visitatiecommissies bevestigen dat de kwaliteit van de opleidingen hoog is. Als je zo systematisch als eerste te voorschijn komt, heeft dat natuurlijk een effect. Ik kan studenten geen ongelijk geven die calculeren dat zij hier de grootste kans van slagen hebben en ook een goede opleiding krijgen. Langzamerhand weten we hoe we studenten op een behoorlijk nivo door de stof kunnen laten gaan en hoe we hen nog iets extra's kunnen meegeven in de vorm van sociale vaardigheden. Daar zit het verschil in, meer dan in het niveau van de kennis." ■

Emeritus Cohen en rector Cohen, begin dit jaar gefotografeerd bij de diesviering van de Leidse universiteit [foto Loek Zuyderduin]

DE MAN DIE LEIDEN UIT LAST HIELD

door Jacques Herraets

Rector magnificus Job Cohen begon in 1992 niet helemaal onvoorbereid aan zijn eerste ambtsperiode. Van zijn vader, de Leidse historicus prof. dr. A.E. Cohen, had hij al kunnen afkijken wat het ambt inhield. Cohen senior was vier jaar lang, van 1972 tot 1976, rector van de Rijksuniversiteit Leiden.

Zoveel historie als de nu 83-jarige vader heeft meegemaakt, is zelfs voor een historicus heel bijzonder. Hij werd geboren in 1913, studeerde geschiedenis en Nederlands in Leiden, kon in het begin van de oorlog als laatste promotus van Huizinga zijn proefschrift verdedigen over de visie van Middeleeuwse geschiedschrijvers op Troje, moest na een korte periode als leraar aan een joods gymnasium onderduiken en werd na de bevrijding medewerker van het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie. 'Een heel bijzondere ervaring. Mediaevisten zijn gewend werk van anderen nog eens over te doen, maar hier kon je spitten in nieuw, onontgonnen gebied.'

In 1960 werd hij benoemd tot hoogleraar Middeleeuwse Geschiedenis in Leiden. Zo kwam hij terecht op delen van de leerstoelen van zijn leermeesters Huizinga en Colenbrander. In 1968 werd hij gevraagd decaan te worden van de faculteit der letteren. "Dat doe ik dan twee jaar, dacht ik, en dan ben ik voorgoed van het bestuurswerk af en kan ik gaan publiceren." Toen gebeurde er iets onvoorziens. In 1969 kwamen studenten in heel Nederland in actie om meer invloed op het onderwijs te eisen. Cohen senior voelde zich aangesproken en ging zich daar intensief mee te bemoeien: "Ik zag in die periode veranderingen aankomen die bedreigend waren voor het karakter van de universiteit die mij dierbaar was, vandaar dat ik mij heel sterk op de bestuurlijke activiteiten heb geworpen."

Het resultaat van de strijd was de WUB, de Wet op de Universitaire Bestuurshervorming. Bij de invoering van dat nieuwe bestuursmodel is een grote fout gemaakt, vindt Cohen nog steeds: "Er is niet van onder naar boven gewerkt, dus niet eerst de vakgroepen opgericht, dan de faculteitsraden en tenslotte de universiteitsraad. Het gevolg was dat alle nadruk bij universiteits-

Bij de officiële opening van de universiteit in 1976 mocht Cohen senior (tweede van rechts op de voorste rij, naast bisschop Gijsen) als nestor van de Nederlandse universiteiten de minder gewenste nieuwkomer gelukwensen.

Cohen senior verwelkomt als rector magnificus in 1975
oud-studente koningin Juliana bij gelegenheid van het vierde eeuwfeest
van de Rijksuniversiteit Leiden. [foto Benelux Press]

raden kwam te liggen. Ik, die me altijd sterk had gemaakt voor de faculteiten, had het idee dat die raad een gevaarlijk lichaam kon worden. Om daar tegen in te gaan heb ik me in 1971 in de raad laten kiezen. Nou, dat werd een dikke tegenvaller, want daar kreeg ik geen poot aan de grond."

Aan het eind van dat jaar kwam er een betere gelegenheid om de gevaren van een te machtige universiteitsraad voor de faculteiten te helpen afwenden. Hij aanvaardde het verzoek van het College van Decanen om rector magnificus van de meest eerbiedwaardige onder de Nederlandse universiteiten te worden en bleef vier jaar in functie, steeds opkomend voor het belang van de faculteiten tegenover het centrale gezag dat in handen lag van de universiteitsraad en het College van Bestuur, waarvan hij voortaan zelf deel uitmaakte: "Ik streefde ernaar dat ik de decanen achter me had, dan kon ik net zo dwars liggen in het College van Bestuur als ik zelf nodig vond. Dat is sterker gezegd dan de werkelijkheid was, want ik ben een vriendelijk en meegaand mens, die probeert geen ruzies te maken. Bij mijn afscheid heb ik nog gezegd: als rector ben ik steeds decaan gebleven."

Achteraf gelooft Cohen dat hij met die bewust ambivalente houding (voor de WUB, maar tegen een te sterk centraal gezag) meer heeft bereikt dan hij had kunnen voorzien: "Het zijn vier verrekt moeilijke jaren geweest, maar als historicus had je het besef dat er al zoveel revoluties zijn geweest. Dit is er ook een, nou effe kijken wat er aan de hand is en proberen met die mensen in contact te komen. Dat is in sommige gevallen goed gelukt, in andere minder. Ik had eigenlijk gehoopt dat die beweging twee verbeteringen zou brengen: humanisering van de relaties, wat niet betekent dat je iedere professor bij zijn voornaam gaat noemen, maar meer contacten tussen docenten en studenten, en meer democratie. Maar de democratisering is teveel in uiterlijkheden blijven steken."

In zijn studententijd was het frontale onderwijs een vanzelfsprekende zaak. "We beleefden daar ook plezier aan als het goed gebeurde, maar de colleges Vaderlandse Geschiedenis van Colenbrander waren een ramp. Hij had op jonge leeftijd zo hard gewerkt dat hij afgeleefd was toen hij tot hoogleeraar werd benoemd. Hij gebruikte voor zijn college het dictaat dat hij zelf gemaakt had tijdens de colleges van Fruin, op het einde van de vorige eeuw! Huizinga daarentegen gaf heel goed college.

Ik bewaar uitstekende herinneringen aan de kandidatencolleges die hij in de bibliotheekkamer gaf. We zaten met twaalf kandidaten om de tafel. We lazen en interpreterden dan een Colloquium van Erasmus of deden een eenvoudig onderzoekje. Als we iets niet wisten hadden we de boeken bij de hand."

In vergelijking met die tijd zijn de studenten van nu vooral veel mondiger geworden, vindt hij: "Wij spraken onze docenten zelden. Degenen met wie ik nog het meeste contact had waren de dichter-hoogleraar P.N. Van Eyck en een privatdocent sociologie, maar die hoorde niet bij onze faculteit. Huizinga was een uitstekende docent, maar die man was zo beroemd dat hij naast het onderwijs weinig tijd voor ons overhield. Het kwam ook niet bij ons op te protesteren tegen het rampzalige onderwijs van Colenbrander. Sterker nog: in 1936 kreeg ik als voorzitter van de toenmalige studievereniging een briefje van de secretaris van de universiteit, die me vroeg of ik eens langs wilde komen. 'De curatoren zitten een beetje met professor Colenbrander. Wat moeten we daar nou mee?' Tja, zei ik toen, we hebben eigenlijk niks aan hem, maar van mij hoeft hij niet weg, hij gaat toch bijna met pensioen. Zo ging dat in 1936, in 1969 zou dat wel anders zijn geweest. Wat we toen niet goed hebben begrepen was dat de studenten beter onderwijs wilden. Sommigen hoefden dat ook niet te begrijpen, omdat ze al bezig waren hun onderwijs te verbeteren. Maar die strijd is toen niet gewonnen door de studenten, maar door de medewerkers, die medebestuur en invloed wilden hebben. De soldatenopstand is gewonnen door de onderofficieren." ■

Hoe Wilhelm von Humboldt de moderne universiteit stichtte

DE BILDUNG EVEN AAN DE MACHT

door Jacques Herraets

De Humboldt Universität is lang niet de oudste universiteit van Europa maar zij heeft wel model gestaan voor het hedendaagse universitaire onderwijs. De Pruisische koning Friedrich Wilhelm III liet haar in 1810 bouwen en schonk haar zijn naam, die 138 jaar gehandhaafd bleef. Pas in 1948 werd de universiteit ver-
noemd naar de gebroeders Von Humboldt, Alexander, de natuur-
vorser, en Wilhelm, de diplomaat/filosoof. Het was immers
Wilhelm geweest die de modeluniversiteit in 1810 had bedacht tij-
dens de korte periode dat hij onderminister van eredienst en
opvoeding was geweest.

Of de universiteit in 1948 aanspraak kon maken op de naam van
Von Humboldt, werd door velen betwijfeld. In dat jaar voltrok
zich binnen de universiteit een radicale scheiding der geesten, die
een grote groep studenten en docenten deed besluiten naar het
westelijke stadsdeel Dahlem te verhuizen. Zij konden de bemoei-
nissen van de sovjets met het onderwijs niet langer verdragen en
richtten de Freie Universität op, die volgens hen veel meer geba-
seerd was op het gedachtegoed van Wilhelm von Humboldt dan
de ideologisch onderworpen tegenhanger in Oost-Berlijn.

Von Humboldt en zijn ideeën over 'Bildung' zijn een specialisme
van prof.dr. Arnold Labrie, die als hoogleraar geschiedenis is ver-
bonden aan de faculteit der Cultuurwetenschappen. Hij beschreef
onder andere in zijn tien jaar geleden verschenen proefschrift
'Bildung en Politiek, 1770-1830' de achtergronden waartegen het
Bildung-ideaal ontstond en welke rol het speelde in de pogingen
om Pruisen te moderniseren tot een burgerlijke staat. Labrie
noemt het een geweldig historisch toeval dat juist Humboldt
korte tijd de kans kreeg om het onderwijs te hervormen. In 1809
had het land een pijnlijke nederlaag geleden tegen de Fransen bij
Jena en Auerstedt. "Pruisen waande zich een grootmacht in
Europa, maar ineens bleek het nergens te staan. De samenleving
die puur feodaal was, waar geen burgers met rechten woonden,
maar onderdanen die op absolutistische wijze werden geregeerd,
donderde in elkaar."

Er ontstond grote behoefte aan vernieuwing. Dat verklaart waar-
om de koning een beroep deed op een groep liberalen die elders
in de wereld met de nieuwe tijd kennis hadden gemaakt.
Zij waren van mening dat er maar één uitweg uit de malaise
bestond: het onderwijs. Tot die groep behoorde ook Wilhelm von
Humboldt, een verlicht diplomaat, vriend en bewonderaar van

Vanaf zijn sokkel ziet Wilhelm von Humboldt de Pruisische soldaten een eeuw na
zijn onderwijshervorming nog steeds voorbij marcheren. [foto Humboldt Universität]

Goethe en Schiller en volgeling van Herder, de auctor intellectualis van het Bildung-ideaal. Een radicale hervorming van het onderwijs zou de feodale samenleving kunnen veranderen in een liberale staat met vrij denkende individuen.

Onderwijs moest Bildung betekenen, dat wil zeggen: het moest de innerlijke vorming van het karakter bevorderen en zou niet meer op de blinde gehoorzaamheid van religieuze voorschriften worden afgestemd, maar op de humanistische idealen van de klassieke oudheid. Zo zouden de slaafse onderdanen plaats maken voor zelfstandig denkende burgers die hun eigen lot in handen konden nemen. Als ieder in volledige vrijheid zijn talenten zou kunnen ontplooiën, zou een sterke en harmonieuze samenleving ontstaan. Liberaler kon het niet: voor Humboldt stond het individu voorop, dat morele en geestelijke volmaaktheid zou nastreven. In dat streven kwamen de aanhangers van het Bildung-ideaal uit bij een heel andere opvatting over onderwijs dan de aanhangers van de Aufklärung-gedachte, die al veel eerder plannen hadden gemaakt voor de hervorming van het onderwijs. De Aufklärer wilden de universiteiten afschaffen en vervangen door gespecialiseerde hogescholen die burgers voorbereiden op een nuttige functie in de maatschappij. Die wens was al voor een deel in vervulling gegaan door de afdanking van de universiteiten van Keulen, Trier en Straatsburg. De rest, op een enkele uitzondering na, klaagde steen en been over het peil van de studenten die een liederlijk studentenleven belangrijker vonden dan een studie. De prikkel om die twee zaken om te draaien ontbrak. In een standenmaatschappij deed het er immers weinig toe of men een diploma op zak had of niet, de sociale positie lag door geboorte vast. En wie toch enige intellectuele nieuwsgierigheid wilde bevredigen, kon beter een beroep doen op privé-docenten, want het peil van de universitaire docenten was als gevolg van nepotisme en coöptatie bedroevend laag. Toen Humboldt in 1809 tot het landsbestuur werd geroepen dacht hij zijn ideaal van een volledig vrij ontplooid individu te kunnen verwezenlijken door allereerst het middelbaar onderwijs ('Gelehrtenschule', later het Gymnasium genoemd) zo in te richten dat de leerlingen daar uitgebreid kennis zouden maken met de klassieke idealen. Van daaruit zouden zij vanzelf doorstromen

naar de universiteit, die 'Bildung durch Wissenschaft' zou bieden. Daarvoor bedacht hij een systeem dat de 'uitvinders' van het probleemgestuurd onderwijs een déjà vu-gevoel moet geven. In zijn

proefschrift beschrijft Labrie de Bildung-student als 'een zelfstandig individu, dat niet meer in enigerlei gezagsrelatie tot een docent staat. Beiden beoefenen de wetenschap op onafhankelijke wijze en de docent heeft vooral een stimulerende functie'. Humboldt zelf zegt het zo: 'Darum ist auch der Universitätslehrer nicht mehr Lehrer, der Studierende nicht mehr Lernender, sondern dieser forscht selbst, und der Professor leitet seine Forschung und unterstützt ihn darin.' Examens en diploma's waren in die spontane zoektocht naar de waarheid uit den boze, dat spreekt vanzelf.

Of het ooit gewerkt heeft? Nee. Toen Napoleon eenmaal van het toneel was verdwenen, hervond de oude Pruisische maatschappij binnen de kortste keren haar evenwicht en werden veel van de oude waarden in hun koninklijke glorie hersteld. De filosofen Schleiermacher en Fichte, die door Humboldt uit Göttingen naar Berlijn waren gehaald, kregen Hegel boven zich, die al snel een einde maakte aan het primaat van het individu. "Voor hem was de staat het hoogste belang," merkt Labrie op, "Het individu moest zijn Bildung daaraan ondergeschikt maken. Dat principe, dat haaks op de ideeën van Humboldt staat, heeft de rest van de eeuw sterk doorgewerkt. Humboldt wilde juist het omgekeerde, de beperking van de rol van de staat."

Ook al is de Bildung maar korte tijd aan de macht geweest, de politieke en sociale betekenis van de hervorming van het onderwijs is er niet minder om geweest. Voor Labrie is dit het begin van het tijdperk geweest waarin de samenleving dankzij het onderwijs een overgang heeft beleefd van een standenmaatschappij naar een klassenmaatschappij. Kenmerkend daarvoor is dat niet langer de afkomst, maar nu ook de economische positie bepalend wordt voor de plaats in de sociale hiërarchie. "Het is een naar een samenleving van beroepsstanden. Daar hoort onderwijs bij, want door onderwijs wordt naast de adel een nieuwe elite gecreëerd door de burgerij. Ieders talent wordt dus bepalend voor de plaats in de samenleving. Bildung, maar dan in de betekenis

Prof. Arnold Labrie [foto Nelis Tietkey]

van een universitair diploma, wordt langzamerhand een voorwaarde om toegelaten te worden tot de kring, vooral van overheidsdienaren, die macht en invloed heeft. Zo heeft de Bildung-elite zich ontwikkeld. Pas aan het einde van de eeuw, als de industrie opkomt, barst de kritiek los: wat heb je aan Bildung als je met handel en industrie de kost moet verdienen?"

Maar de Bildung-elite stond haar positie niet zonder slag of stoot af en zo ontstond aan het eind van de vorige eeuw een felle schoolstrijd die pas in het begin van deze eeuw werd beslecht. Inzet was de vraag of die geweldige kennis van Latijn en Grieks *conditio sine qua non* was om tot de invloedrijke posities te worden toegelaten. Uiteindelijk volgde de erkenning dat er naast een alfa-intelligentie ook een bèta-intelligentie bestond. Zo ontstond in Duitsland eerst het Realgymnasium, daarna de Oberrealschule en kreeg Nederland zijn Hogere Burgerschool.

Nu wil het toeval dat Labrie zelf aan een faculteit, die der Cultuurwetenschappen, is verbonden die niet zozeer uitzicht biedt op een bepaald beroep maar des te dichter in de buurt komt van het klassieke ideaal van zelfontplooiing. "Ik realiseer me heel goed dat in al die discussies over universitaire idealen vaak maar met een vlag wordt gezwaaid waar Bildung op staat en ik realiseer me ook dat het oude ideaal van Humboldt heel idealistisch was en noodzakelijkerwijs onuitvoerbaar. Of het nu om Bildung gaat of niet, ik denk dat de samenleving grote behoefte heeft aan mensen die zich in alle vrijheid kunnen ontplooien en die niet op voorhand worden vastgepind op een beroepspraktijk. Dat was wel degelijk de achterliggende gedachte van Humboldt en dat geldt ook voor ons: een kritisch gestemde groep van mensen opleiden, die niet bij voorbaat zijn gebonden aan bepaalde belangen, om bestaande praktijken te bekritisieren, of het nu gaat om theorieën in de natuurwetenschappen of maatschappelijke praktijken. Als je aan alle opleidingen de eis gaat stellen van directe maatschappelijke relevantie, dan doe je in feite niets anders dan steeds meer van dezelfde soort produceren. Dan wordt wetenschap per definitie een kwestie van puzzels oplossen, zoals Kuhn het noemt." ■

DE ZORGELIJKE ERFENIS VAN HUMBOLDT

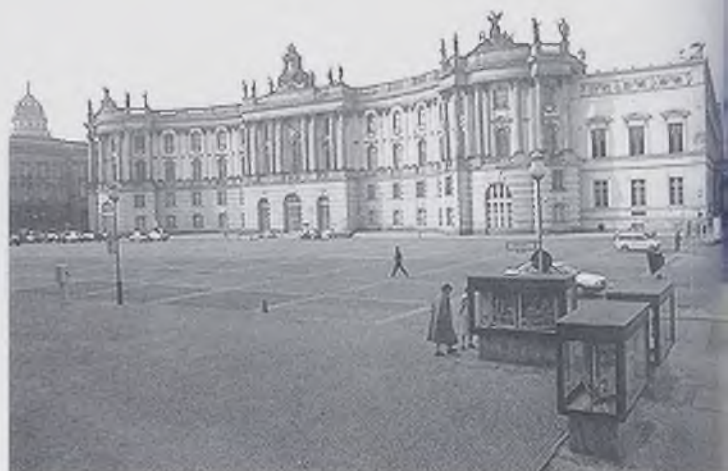
door Jacques Herraets

Onder een houten bekisting zit een stenen Wilhelm von Humboldt te wachten op beter weer. Vijftig meter verderop heeft zijn broer Alexander ook al de hele winter niets beters te doen dan de binnenkant van zijn hokje bezichtigen. Als de lente aanbreekt, kunnen hun wit marmeren beelden weer veilig aan de Berliner Luft worden blootgesteld en herkrijgen zij hun uitzicht op het woud van bouwkranen dat zich uitstrekt van de Reichstag tot aan de Potsdamerplatz. Broederlijk kunnen zij dan aan weerszijden van de hoofdingang de studenten gadeslaan die hun Humboldt Universität Unter den Linden binnengaan. Wat de versteende Humboldts niet en de studenten die het gebouw binnengaan wel kunnen lezen is de spreuk die in bronzen letters op het rode marmer achter in de hal staat: *'Die Philosophen haben die Welt nur verschieden interpretiert, es kommt aber darauf an sie zu verändern'* - Karl Marx. Het laatste restje wetenschappelijk socialisme, bewaard uit dankbaarheid voor de herovering van het vroegere bolwerk der Pruisische wetenschap, waar 27 geleerden een Nobelprijs verdiend hebben. Jacob van 't Hoff opende de rij in 1901, daarna volgden onder anderen Theodor Mommsen (1902), Robert Koch (1905), Paul Ehrlich (1908), Max Planck (1918), Albert Einstein (1921), Gustav Herz (1925), Otto Hahn (1944) en niet te vergeten de Maastrichtenaar Petrus Debye, die hier werkte en in 1933 werd bekroond voor zijn bijdrage aan de quantumtheorie en de elektrische geleiding van vloeistoffen. Dat was ook het jaar waarin recht tegenover de universiteit op de Bebelplatz nationaal-socialisten boeken kwamen verbranden met de hulp van studenten, die vrije toegang hadden tot de universiteitsbibliotheek. Voor een groot aantal wetenschappers was dat het sein om de wijk te nemen naar minder barbaarse oorden.

De tijden zijn veranderd in Duitsland. Als ik naar Herr Professor Sorge vraag antwoordt zijn secretaresse: "Ah, u komt voor Arndt Sorge?" Maar vervolgens moet ze me teleurstellen: "Hij heeft net

gebeld dat hij ziek is. Misschien kunt u met Karin Lohr spreken, die zit al heel lang hier, die kan u ook alles vertellen over de universiteit vroeger en nu." Ze kan inderdaad aan me zien dat ik teleurgesteld ben: "Tja, dan bent u dus voor niets naar Berlijn gekomen. Zal ik hem toch niet even bellen? Misschien kan hij u thuis ontvangen." Dat kan en een uur later zit ik in de U-bahn, dan in de S-bahn en na een uur reizen en blauwbekken op tochtige stationnetjes sta ik Zeuthen, een soort Oosterwijk met bossen en en meer op z'n Oost-Duits. Een wandeling van ruim een half uur door de ijzige regen brengt me eindelijk in huize Sorge, waar de professor bibberend in een warme kamerjas zijn naam eer aandoet.

Maar eerst nog even terug naar Karin Lohr. Zij blijkt een zeer interessante getuige van de moderne geschiedenis te zijn, omdat zij is opgegroeid in de DDR, netjes haar socialistische plichten heeft vervuld, aan de Humboldt economie en sociologie heeft gestudeerd, daar is gepromoveerd, een baan heeft gekregen als wetenschappelijk medewerker en tenslotte als een van de weinigen de Wende heeft overleefd. Bijna alle andere docenten zijn een nieuw leven begonnen, in het beste geval als ambtenaar en in het ergste geval als tramconducteur of werkloze. Karin Lohr had het geluk dat haar specialisatie, de bedrijfssociologie, niet zo gevoelig was voor ideologie en dat ze anderhalf jaar West-Duitse onderzoekservaring had.

Berlijn, de Bebelplatz

Twee jaar na de val van de muur kwam er in 1991 een gemeenschappelijke commissie van West- en Oost-Duitse wetenschappers om te beoordelen welke onderdelen konden blijven en wie van het wetenschappelijk personeel goed genoeg was. "Ze hebben de mensen hoofdzakelijk op de inhoud van hun vak beoordeeld, maar hier en daar is ook naar de politieke achtergrond gekeken. Bij de sectie marxisme-leninisme is zowat niemand mogen blijven, ook al hadden ze hun afdeling daar in allerijl omgedoopt tot politieke wetenschappen."

De zuivering bij de universiteiten viel in het niet bij de maatregelen die werden genomen in de instellingen die zich in de DDR-tijd met het officiële onderzoek bezighielden. De Akademie der Wissenschaften en de Akademie für Gesellschaftswissenschaften werden gesloten en ondanks een speciaal programma om het personeel in een soort Melkert-banen bij universiteiten onder te brengen is praktisch niemand van de academie-onderzoekers meer aan de slag kunnen komen.

Wie over de ideologie van de universiteit begint, moet volgens Karin Lohr twee niveaus onderscheiden, de staatsideologie en de particuliere ideologie van de Humboldt Universität. Alle universiteiten, ook de Humboldt, moesten zich houden aan de ideologische grondslagen van de staat, want universiteiten hadden een tweeledig doel: wetenschappelijke vorming en de opvoeding van de DDR-jeugd, dat wil zeggen de SED van nieuw kader voorzien.

De partij, de vakbond, de jeugdbeweging: allemaal hadden ze binnen de universiteit een eigen universitaire afdeling met als taak hun opvattingen in de studie te laten doorklinken. Karin Lohr heeft er zelf ook aan moeten geloven: "We hadden allerlei verplichtingen, zoals een scholingsjaar voor de partij en een jaar civiele verdediging. Ik heb ook aan die flauwekul moeten meedoen: langs de straat staan wuiven bij staatsbezoeken, pinksterbijeenkomsten aflopen. De laatste jaren was het heel moeilijk geworden de studenten daarvoor te porren. Dan moesten er allerlei deals worden gesloten: we laten jullie in je vrije ruimte met rust als jullie studenten aan die en die manifestaties meedoen."

Aan de andere kant was er de eigen ideologie van de universiteit. Het Humboldtiaanse principe van eenheid van onderwijs en onderzoek is onder de DDR een voorname rol blijven spelen, verzekert Lohr: "Daar hebben we bewust aan gewerkt door studenten steeds bij het onderzoek te betrekken en met jonge-onderzoekerscollectieven. Zelf heb ik als student meer onderzoek gedaan dan dat ik achter mijn boeken heb gezeten. Er wordt nu beweerd dat het onderzoek een zaak was van de akademies en het onderwijs een zaak van de universiteiten, maar dat klopt niet helemaal. Er werd ook aan de universiteiten veel onderzoek gedaan, alleen hadden we geen behoorlijke middelen: geen papier, geen computers. Want de staat had niet veel over voor universitair onderzoek, maar als je het handig aanpakte, kreeg je wel wat gedaan."

Ingang Humboldt Universität Unter den Linden rond 1900 en nu

We hadden een keer het project 'Het bedrijf als sociale organisatie' ingediend, maar de reactie was dat het begrip 'sociale organisatie' tot de burgerlijke sociologie behoorde. Toen hebben we het voorstel herschreven en 'Socialistische organisatievormen van arbeid' genoemd, maar het bleef hetzelfde onderzoek. Toen werd het wel goedgekeurd. Maar ja, je pleegde constant een soort zelf-censuur omdat je steeds van tevoren je kansen moest berekenen." Met soortgelijke listen konden studenten ook kennismaken met burgerlijke sociologen als Weber, Durckheim of Parsons. "Na 1990 hebben we hier een invasie van West-Duitse sociologen gehad die dachten dat wij nooit van Weber hadden gehoord. Dat hadden we wel, al was het heel beperkt. Onze leerplannen waren heel strak ingedeeld met zoveel uur van dit, zoveel uur van dat. Voor sociologie bleef dertig procent van de tijd over, en binnen die tijd moesten we methoden en technieken leren, geschiedenis, sociologische theorieën enzovoort, zodat de klassieke teksten alleen aan bod konden komen in de geschiedenis van de sociologie en dan nog in cryptische vorm. Het grote probleem was het gebrek aan informatie over de meer recente ontwikkelingen. Toen de Wessies hier binnenkwamen moesten we constateren dat er grote hiaten waren in onze kennis. We hebben van 1990 tot 1994 ontzettend veel moeten studeren."

Het deed wel even pijn toen de Wessies kwamen uitleggen dat er niet veel deugde van de Ossie-wetenschap. 'Onevenwichtig' noemt Karin Lohr de verdeling van de nieuwe opvattingen die de nieuwe collega's uit het westen meebrachten en datgene dat er van de oude wetenschapsbeoefening behouden bleef. "Er zijn wel discussies geweest over wat er eventueel de moeite van het behouden waard was geweest. Ik geloof dat er vooral in het onderwijssysteem waardevolle elementen zaten, zoals de betrokkenheid van studenten bij het onderzoek. En later heeft de confrontatie van westelijke en oostelijke interpretaties van onderzoek heel interessante discussies opgeleverd. Daar hebben de West-Duitse collega's van geleerd dat ze zelf ook vooroordelen hadden. Maar ik denk dat ze wel gelijk hadden dat het meeste van wat we in die tijd onderzocht

en gepubliceerd hebben gewoon waardeloos was, al moet ik erbij zeggen dat er een verschil was tussen wat je publiceerde en wat je werkelijk dacht. Dat laatste hebben we niet weggegooid."

Ze vindt van haarzelf dat ze eerlijk en met overtuiging heeft gewerkt zonder in cynisme te vervallen. "Misschien komt dat omdat ik industriesociologie heb gedaan. Daar kun je niet veel veranderen aan de vraagstelling. Wat we op dat gebied aan onderzoek hebben gedaan, interesseert nu geen mens meer, het behoort tot het verleden. Maar wij onderzochten even goed wat de invloed van de techniek op de industriële samenleving was en daaruit trokken we ook onze conclusies. De laatste jaren van het regiem konden we ook kritischer zijn. Toen hebben we bijvoorbeeld voor de partijdag het gelijkheidsprincipe ter discussie gesteld als mogelijke oorzaak van de sociale onvrede."

Nee, cynische collega's die heel andere dingen dachten dan ze naar buiten verkondigden, heeft ze weinig gekend: "Dat waren de dissidenten, die uitgerangeerd waren of zich hadden teruggetrokken. Ik moet zeggen dat we onze kritiek in eigen huis goed kwijt kon-

1992: betoging voor betere studiefinanciering

[foto Bernd Prusowski]

den, als je er maar niet mee naar buiten trad. De universiteit was binnen die beperking een veilige plaats om te discussiëren. Nergens werd je zo met rust gelaten als hier. Ik zou niet terug willen naar die tijd, maar ik mis wel de open discussie, het is nu allemaal veel indirecter geworden. Het individualisme is daarvoor in de plaats gekomen: ieder vecht nu voor zijn eigen plaats."

Daar kan Arndt Sorge over meepraten. Toen hij zijn baan in Maastricht drie jaar geleden op een klein gedeelte na opzegde om het instituut voor bedrijfssociologie aan de Humboldt te gaan opzetten, beschouwde hij dat als een geweldige uitdaging en een prachtige mogelijkheid om te ontsnappen aan de Nederlandse regelzucht. Bovendien vond hij het een eer om als afstammeling van een Pruisische familie na twee generaties terug te kunnen keren om mee te werken aan de wederopbouw. Die mening heeft hij grondig moeten herzien. Het is heel anders gelopen met de Humboldt dan hij gedacht had. "De vorige Berlijnse senator voor onderwijs, Erhard, wilde er iets moois van maken als tegenwicht van de Freie Universität, die in een moeras

terecht was gekomen door interne conflicten en het massale karakter. De plannen waren goed, alleen blijkt Berlijn er nu geen geld voor te hebben. Onder de DDR had de Humboldt tienduizend studenten, nu zijn het er bijna drie keer zoveel, maar we hebben minder staf dan toen en dat wordt alleen maar minder. We moeten veertig procent van ons budget inleveren!"

Toen het hemd nader kwam dan de rok, ontstond er een vervelende sfeer waarin iedereen voor zichzelf ging vechten, liefst over de ruggen van anderen. Dat ondervond ook Sorge: "Het liep in mijn instituut heel aardig totdat er tegen alle afspraken in financiële middelen werden weggenomen. Op een gegeven moment krijg je het gevoel dat je dit werk niet meer kunt doen. We hebben hier een Italiaans systeem, onberekenbaar en maffieus, met veel bureaucratie die niet werkt. Er wordt veel gezeverd en als er een besluit wordt genomen, voeren ze het niet uit."

En zo komt er binnenkort een einde aan de minder gelukkige terugkeer van Arndt Sorge naar het land van zijner vaderen. Hij is benoemd tot directeur van het Tilburgse universitaire instituut

WORK, dat onderzoek doet op het terrein van de arbeidssociologie. Sorge voelt zich niet alleen persoonlijk verraden, ook de ideeën van Wilhelm von Humboldt is geweld aangedaan, vindt hij: "Men wilde hier terug naar de oorspronkelijke bedoelingen van Humboldt die de universiteit na de nederlaag tegen Napoleon had opgericht om de feodale maatschappij te hervormen. Dat vond ik een mooi uitgangspunt en ik dacht dat er nu in dezelfde geest aan de heroprichting zou worden gewerkt. Iedereen zou in de gelegenheid worden gesteld zich via een vrije wetenschapsbeoefening te ontwikkelen tot mondige burgers. Daar paste volgens Humboldt geen bureaucratie bij, omdat die ten koste van de kritische onderzoeksgeest zou gaan. Ik denk nog wel eens aan Maastricht, god, wat was daar allemaal goed geregeld. Ik vond dat er een grote gelijkenis was tussen Pruisen en Noord-Nederland, maar de universiteit van Maastricht was veel Pruisischer dan de Humboldt." ■

Arndt Sorge

[foto Kim Zwarts]

GELUKKIGE KENNIS

door Cyrille Offermans

Ik weet niet meer hoe oud ik precies was. Zeven misschien, of acht, of negen, of tien. Een leeftijd in ieder geval die tot de mythische voortijd behoort waarin de gebeurtenissen nog niet aan het onverbiddelijke regiem van klok en kalender zijn gekoppeld. En ik kon al lezen - zoveel is zeker.

Het moet vrij kort na de oorlog zijn geweest - wat ik pas naderhand verbazingwekkend ben gaan vinden - iedereen was nog doordrongen van het nut van sparen. Er was geen alledaags produkt of je kon er op termijn schatten mee verdienen. Peperkoek (Pijnenburg), beschuit (Hille), thee en koffie (Douwe Egberts),

foto Nelis Tutkey

pepermunt (Faam), pindakaas (Calvé), overal zaten plaatjes bij, of bonnen of punten waar je die voor kon krijgen, en die plaatjes moesten ooit in een boek worden geplakt. Het begin van mijn bibliotheek - Bali, De Olympische Spelen van 1952 te Helsinki, Vlaggen van alle landen, Volkerenatlas van Amerika - dank ik aan de Nederlandse levensmiddelenindustrie.

Sommige van die boeken ben ik ook weer kwijtgeraakt: geruild voor belangrijker zaken, gekaapt door broers of vrienden, achtergebleven bij verhuizingen. Maar er is één boek waarvan ik me verbeeld dat ik het destijds voor geen geld ter wereld zou hebben afgestaan en dat ik daarom veiligheidshalve al die jaren binnen handbereik heb gehouden: de encyclopedie voor de jeugd *Ik weet het* van Blue Band.

Ik vraag me af hoe het komt dat ik steeds meer van dit boek ben gaan houden. Omdat het zo oud is? Dat kan niet de enige reden zijn, ik heb wel meer boeken uit die tijd. En nog oudere. Omdat het zo mooi is dan? Ach, zo mooi is het niet; het oogt, zelfs naar toenmalige maatstaven, eerder een beetje saai. De vijftiengewig, per twee weken verzamelde katernen zijn ingebonden in een eveneens door Blue Band geleverde donkerblauwe, hardkartonnen, onversierde, zelfs onbeletterde koft; alleen op de rug staat, in het goud, de triomfantelijke uitroep: *Ik weet het*. Maar misschien schuilt in die saaiheid wel iets van het geheim: het is een ernstig boek, het probeert de jeugdige lezer niet met kinderachtige sprookjes te paaien, geen sprake van, het neemt hem serieus, het bevat feitenkennis geformuleerd in volwassen taal. Lees het eerste lemma maar:

'Aagje. Wanneer wij nu een meisje een nieuwsgierig Aagje noemen, dan geven wij haar een naam, die is ontleend aan een zeer bekend verhaal uit de 17de eeuw, getiteld *Kluchtigh Avontuurtje van 't Nieuwsgierig Aeghje van Enckhuijsen*. Er zijn van dit verhaal ook enkele kluchten gemaakt, die veel succes hadden.'

Dat moet het zijn: dit boek herinnert aan de dagen waarin kennis nog niet werd gezien als een hoopje toevallige, tot iemands exclusieve omstandigheden te herleiden reflexen; het vraagt niet pseudo-democratisch naar meningen en gevoelens; het ademt nog niet de cynische tolerantie voor onwetendheid en vaag gezwam; het gaat ervan uit dat je eerst iets moet weten voor je iets kunt vinden; het appelleert niet aan eigenwaan maar doet een beroep op nieuwsgierigheid. Dat is het, en je kon het meteen voorin lezen: *Ik weet het* is een boek voor nieuwsgierige Aagjes.

Maar of ik er ooit iets in heb opgezocht kan ik me niet herinneren - zo ja, dan is de kans groot dat ik het niet heb gevonden. Het zal de pret niet hebben gedrukt: ik weet het is allereerst een leesboek, een boek om in te bladeren en in weg te dromen. Dat je er iets uit leert is secundair, een bijproduct van het verlangen naar avontuur.

Die vroegste ervaring met het universum van de verzamelde wetenschap is ook voor mijn latere omgang met encyclopedische boeken bepalend gebleven. Natuurlijk heb ik er godweethoeveel in opgezocht sindsdien, maar hoe vaak zou het niet zijn voorgekomen dat ik - en ik weet zeker dat dit allesbehalve een particuliere ervaring is - al snel de aanleiding van mijn zoektocht vergeten bleek en me verloor in allerlei ongezochte wetenswaardigheden, in vrijblijvende zijpaden en omwegen, zodat ik eerst terug moest naar mijn schrijftafel voor ik een tweede poging kon ondernemen om mijn kennishiaat op te vullen? Misschien waren die verloren ogenblikken de mooiste. En zeker waren ze, op termijn, de vruchtbaarste. Opgezochte, rechttoe rechtaan verworven kennis, heeft iets toevalligs, iets wat je uiteindelijk niet aangaat, zoals alle informatie.

Ook in *Der Naturen Bloeme* van Jacob van Maerlant, onze eerste encyclopedist (ca. 1230-1291), is het haast onmogelijk met succes iets op te zoeken, al was het maar omdat de auteur in zijn ordening van de natuurverschijnselen het Latijnse origineel volgt (dat van het *Liber de natura rerum* van de Brusselse dominicaan Thomas van Cantimpre, die op zijn beurt een soort synthese is van een serie 'wetenschappelijke' dierkundeboeken die teruggaan op Plinius en Aristoteles en een serie moralistische bestiaaria die teruggaan op de *Physiologus*, een omstreeks 200 in Alexandrië geschreven toelichting op de bijbel waarvan het gezag wel een millennium lang vrijwel onomstreden was.) Maar Van Maerlant heeft het boek ook nadrukkelijk ter verstrooiing bedoeld, als bron van 'kennis om de kennis,' zegt Frits van Oostrom, 'en niet in de laatste plaats als bron van vermaak.' En die niet-didactische dimensie van dit wonderlijke bestiarium is in de loop der eeuwen natuurlijk alleen nog maar belangrijker geworden. Er staan zoveel fantastische waarheden in dat het - ik denk ruwweg zo'n eeuw of twee geleden - van genre is veranderd: het dierkundeboek van weleer is een niet onkomische encyclopedie van denkbeeldige wezens à la Borges geworden. Veel meer dan in de tijd van ont-

staan lijkt *Der Naturen Bloeme* nu een literair boek.

Ik vermoed trouwens dat Van Maerlant ook zelf niet alles geloofde wat hij op- of overschreef. Al zal hij als geleerde cleric betrekkelijk geïsoleerd hebben geleefd van de natuur, het is toch hoogst onwaarschijnlijk dat hij van talloze inheemse dieren uit eigen ervaring niet meer of beter geweten heeft dan wat hij er in *Der Naturen Bloeme* over te berde brengt. Alleen, die biologische naïviteit stoorde hem kennelijk niet. Terwille van de 'reine dachcoringhe', zoals het in *Spiegel historiael* heet, leken 'wijsheit ende scone leringhe' er gewoon even niet toe te doen. In vele passages heeft de verteller het ruimschoots gewonnen van de geleerde en de didacticus. Fouten en fabels, monstrositeiten en mirakels - hij heeft ze, zijn liefde voor de waarheid ten spijt, waarschijnlijk meer dan eens voor lief genomen terwille van het verhaal.

In Van Maerlants universum staat de wereld van de nuchtere waarneming moeiteloos naast die van het wonderlijke woord, hoezeer beide (voor een latere waarnemer) ook met elkaar in strijd zijn. Zo scherp was het onderscheid tussen realiteit en verbeelding voor de middeleeuwer blijkbaar niet.

Maar voor de rationalisten van de Nieuwe Tijd was die categoriale warboel onverdraaglijk. Als Buffon commentaar geeft op de *Historia serpentum et draconum* van Aldrovandi (1522-1605), een boek waarin bij voorbeeld de anatomie, voeding en voortplanting van 'de slang in het algemeen' wordt behandeld naast manieren om ze te vangen, soorten van vergiftiging, bijnamen, mythologie, zegswijzen, symbolen en heraldische tekens, doet hij dat niet zonder *dédain*: 'Men kan hieruit wel zien hoe weinig natuurlijke historie te vinden is in al deze geschreven onzin. Dit alles is geen beschrijving, maar legende.' Wetenschapsarcheoloog Michel Foucault voegt daar in *Les mots et les choses* (1966) aan toe: 'En inderdaad, voor Aldrovandi en zijn tijdgenoten is dit alles legenda, dingen die gelezen moeten worden.'

Buffons rationalisme is allereerst een zuiveringsactie: de in de loop van vele eeuwen steeds dikker aangekoekte korst van tekens en betekenissen moest van de dingen worden afgekrabd. Voor de achttiende-eeuwse encyclopedisten geldt dat alle kennis, à la Locke, voortkomt uit waarneming en reflectie, aan boeken als zodanig valt geen autoriteit meer te ontlenuen. Het gaat om een bewustzijnshygiënische maatregel en die moet, zeker aanvaardbaar, een enorm bevrijdend effect hebben gehad: ontzaglijke hoe-

veelheden vage, oncontroleerbare, louter op gezag van anderen overgeleverde 'kennis' werd overboord gegooid. En daarmee boete ook het gezag in van de personen en instellingen die dat hele bastion van oncontroleerbare kennis tegen ketterse aanvallen van buitenaf bewaakten.

Daarin school het revolutionaire sociale en politieke belang van de grote *Encyclopédie* van Diderot en d'Alembert. In d'Alemberts *Discours préliminaire* heeft de hele speculatieve filosofie, van Aristoteles tot Thomas van Aquino, afgedaan; alle 'grote mannen' blijken rationalistische filosofen van de meest recente, renaissance-cistische datum: Bacon, Descartes, Newton, Locke. Zij zijn het die Diderot het gereedschap hebben geleverd waarmee hij de traditionele boom der kennis stevig kon snoeien. De tak van de goddelijke kennis, bij Bacon trouwens nog een aparte boom, gaat er zonder pardon vanaf.

Maar Diderots nieuwe boom, brutaal en programmatisch voorin de *Encyclopédie* afgedrukt, bevat ook al de kern van het optimistische misverstand dat de menselijke kennis - de boom-metafoer maakt dat evident - groeit als een organisch en uiteindelijk allesomvattend geheel. D'Alembert meende dat 'het universum voor iemand die het vanuit één gezichtspunt zou kunnen omvatten, als het ware slechts één uniek feit en één grote waarheid was', een formulering die dicht in de buurt komt van wat de metafysicus Borges zich voorstelt bij 'de oneindige Aleph'. Als er tegenwoordig iets duidelijk is, dan is het dat die voorstelling van de kennis als een 'consistent geheel' een illusie is gebleken.

De rationalistische successen in wetenschap, technologie en economie hebben een woekering van nieuws en informatie veroorzaakt die in geen enkele verhouding meer staat tot de capaciteiten van ons bewustzijn. De onvoorstelbare gelijktijdigheid en heterogeniteit van de informatiestromen waar wij op zijn aangesloten gaat het menselijke bevattingsvermogen verre te boven. Daarbij komt dat het ontdekken van samenhang, van verbanden, van alles wat in pre-rationalistische tijden nog sympathieën en antipathieën werd genoemd, een beroep doet op vermogens die door het voortdurende blootstaan aan diezelfde informatiestromen juist ernstig worden aangetast. Nagenoeg algemeen geaccepteerd lijkt het misverstand dat kennisverwerving hetzelfde is als je informeren - onderwijsvernieuwers doen alles om van dat misverstand het uitgangspunt van een nieuwe didactiek te maken. Bijgevolg

Cyrille Offermans is leraar Nederlands en essayist.

Bij uitgeverij de Bezige Bij verscheen onlangs zijn nieuwste essaybundel

'Dag lieve vis'. [foto Franco Gori]

slaat men niets meer op, ontstaat er in het hoofd niet langer zo iets als een open, levend en voortdurend complexer wordend systeem van (ervarings)kennis en verschrompelt het vermogen om gericht te zoeken, iets te herkennen, ja om zelfs nog maar iets waar te nemen aan alle 'beschikbare' kennis. En als er geen verbanden meer worden waargenomen verdwijnen ook de verschillen - dat is de objectieve basis van alle moderne onverschilligheid en cynisme.

Voorals het om pogingen gaat nog iets van de complexiteit en veelomvattendheid van de menselijke ervaring, ook in muzische, emotionele en psychologische zin, te redden, bij voorbeeld in de filosofie en de literatuur, de beeldende kunst en de muziek, blijkt menig een niet meer in staat daar zelfs maar een begin van een verstandhouding mee te krijgen. Iedereen die desondanks en vaak met de moed der wanhoop literatuuronderwijs geeft, zou daarover krasse staaltjes kunnen vertellen. Het rationalisme, zo blijkt, heeft ons niet alleen bevrijd van veel drukkende ballast en ons kritisch leren onderscheiden, het heeft ook het geheugen en de verbeeldingskracht, en daarmee de synthetische vermogens van de mens, gedevalueerd en vermoedelijk onherstelbaar beschadigd.

'De computer en Internet zullen in de nabije toekomst op grote schaal boek, schrift en pen in de klas gaan vervangen. Het kabinet werkt aan een plan om het onderwijs in versneld tempo te moderniseren. De overheid zal daarvoor een fors deel gebruiken van de miljarden die zijn bestemd voor investeringen in infrastructuur en kennis. (...) Het Ministerie van Onderwijs wil als onderdeel van het plan alle basisscholen aansluiten op het Internet, het wereldwijde computernetwerk waarop informatie wordt uitgewisseld.' Aldus de Volkskrant van 13 februari 1997; de informant is niet de minister van Onderwijs maar die van Economische Zaken.

Arme kinderen...

In hun bleke digitalessnelweghoofden zal het een chaos zijn vergeleken waarbij die van de laatmiddeleeuwse encyclopedieën nog toon-

beelden van helderheid en overzichtelijkheid waren. Het einde van het tweede millennium markeert, zoals informatietechnici beweren, inderdaad een cesuur in de geschiedenis van de informatieverwerking; maar het markeert ook - na de uitvinding van het schrift en de rationalistische depreciatie van het geschreven woord als het middel tot kennisverwerving - een derde cesuur in de geschiedenis van het aftakelende geheugen, het vermogen verbanden waar te nemen, ervaringen op te doen, te denken.

Als het onderwijs ook nog een culturele functie wil hebben, zou het er verstandig aan doen alle computers en andere technische hulpmiddelen - voorlopig - uit de klaslokalen te verwijderen. Het gaat niet in de eerste plaats om informatie. Wat heb je aan informatie als je niet weet wat je ermee moet doen? Kinderen moeten eerst leren kijken en luisteren, voelen en proeven, hun concentratievermogen en hun nieuwsgierigheid ontwikkelen. In plaats van zich door het ministerie van Economische Zaken de wet te laten voorschrijven, zouden onderwijsgeevenden bij hun pedagogische klassieken te rade moeten gaan. Ze zouden er alles aan moeten doen om het vaak in de kiem al haast fataal gesmoorde vermogen om überhaupt nog ervaringen op te doen te herstellen. Gelukkig is niet het kind dat weet hoe het iets moet opzoeken, dat is geen kunst - gelukkig is het kind dat beseft dat het iets weet, begrijpt, kan.

In het eerste nummer van Continuum staat die beroemde, o zo prachtige foto van Robert Doisneau: *L'information scolaire* uit 1956. Van een computer had nog niemand gehoord, de lagere schoolkinderen op deze foto moeten het nog doen met een lei en een stuk krijt. Een van de twee jongetjes op de voorgrond kijkt op de lei van zijn buurjongen. En die kijkt in ontspannen concentratie, de mond een beetje open, schuin omhoog. Je ziet hem denken. Zijn blik getuigt van zelfvertrouwen. Nog een paar seconden,

veel langer zal het niet duren voor hij eruit is en het bevrijdende woord in zijn hoofd, misschien ook wel trots hardop zal klinken: 'Ik weet het'. ■

DE GROTE MONTESSORI

door Wim Ortjens

Stijn Ghesquiere ging naar de kleuterschool in Bilzen (België), de Montessori in Maastricht, de middelbare school in België en de universiteit in Maastricht.

Moeder: "Montessori past bij mijn stijl van opvoeden. Met een minimum aan structuur de mogelijkheid er zelf iets van te maken."

Moeder is hoogleraar virologie aan de Universiteit van Maastricht.

Zoon: "De grote Montessori."

Er is genoeg vergelijkingsmateriaal. De Belgisch-Nederlandse grens meandert dagelijks door de levens van de student (23) en zijn moeder (50). Stijn Ghesquiere en prof. dr. Cathrien Bruggeman ("In België is het heel normaal om je eigen naam te houden. Modern hè.") zijn beiden Belg en zijn beiden verbonden aan de Maastrichtse universiteit. En beiden profiteren van hun Euregionaliteit door zich voortdurend af te vragen of de vis aan gene zijde van de grens wellicht goedkoper betaald kan worden.

Stijn hipte vier keer de 'paal' over om te proeven van de verschillende onderwijsculturen. Hij vestigde zich uiteindelijk in Maastricht. Zijn broer koos voor de Hogeschool voor Informatica in Hasselt (België). Moeder: "Stijns broer heeft meer behoefte aan structuur. Voelt zich daar zeer wel. Ikzelf vind het Belgische onderwijssysteem best goed, omdat men er veel kennis opdoet. Maar de kinderen worden er vrij onmondig en gezagsgetrouw. Toen Stijn naar de Montessorischool ging zag zijn nieuwe juf daar meteen dat hij zijn durf, zijn initiatief verloren was."

Stijn vond het erg om weer terug te moeten naar een Belgische middelbare school. De omgedraaide wereld: "Ik had moeite met mijn mondigheid." Bij het bidden maakte hij geen kruisteken. Dat was tot daaraan toe, maar hij stoorde zich aan zijn vriendjes waarvan hij wist dat ze nooit een kerk van binnen zagen en toch de Heilige Drie-Eenheid aanriepen. "Mijn broer heeft daar nu eenmaal minder moeite mee."

Zelf heeft Bruggeman altijd "zwaar gerevolteerd". Streng opge-

voed. En dus opstandig. Toen ze de klepel uit de bel had gehaald en de sleutels van de nonnen had verstoppt was de maat vol.

Ze werd van kostschool gestuurd. Thuis een drama. Geen enkele school die haar meer wilde.

Onlangs bood ze haar dochter aan om een jaar naar Amerika te gaan. "Mwa", zei de dochter. "Ik vind het eigenlijk wel fijn hier." "Hoe is het mogelijk?" hoofdschudt de moeder.

Bruggeman doceert regelmatig aan de universiteit van het Belgische Diepenbeek. "Ik vind het vreselijk hoe men zich daar gedraagt. Heel afwachtend. Ze vragen nooit iets, maar ik kan me toch niet voorstellen dat ze geen vragen hebben? Ze zijn wel zeer vlijtig. In Maastricht wordt minder hard gewerkt. Maar ze zijn in België zo passief! Nooit komt eens iemand te laat!"

Dat de Belg meer weet, is evident volgens Bruggeman en de deficiënties die haar kinderen na de Montessori hadden waren op zijn minst storend. "Wat die studenten in Diepenbeek allemaal leren! Al die eiwitjes! Op het examen komen ze met zaken aanzetten die ik nog niet eens weet. Ik heb gewoon de neiging om ze punten af te trekken omdat ze teveel details kennen."

"De Belgische onderwijscultuur", zo vergelijkt Bruggeman, "is er een van hard werken en veel huiswerk. Hier in het ziekenhuis zie je het verschil. De analist uit België beschikt gewoon over een zwaardere theoretische bagage. Maar of België het daar als land uiteindelijk verder mee schopt, dat heeft het nog nooit kunnen bewijzen."

Stijn doet twee studies: bijna klaar met gezondheidswetenschappen en tweedejaars geneeskunde. Voor hij in Maastricht begon, studeerde hij een jaar scheikunde in Leuven. Hij kon er niet aarden. Een bezoek aan de bibliotheek is er volgens hem overbodig, want je moet gewoon de cursus van buiten leren. De prof blaast tijdens een mondeling rook in je gezicht en als je daar tegen protesteert kun je rekenen op levenslange tegenwerking.

Nee, dan Maastricht. De tutor tutoyeren en er is altijd wel een commissie waar je terecht kunt als je het niet eens bent met een beslissing van een docent, een examiner of een commissie.

"De Belgische hoogleraar benijdt zijn Nederlandse collega niet", zegt Bruggeman. "In België is een leerstoel een koninkrijk.

De prof schrijft een boek en dat moet van buiten worden geleerd. Hier gaat een commissie bekijken of examenvragen wel relevante kennis toetsen. Een student die het gevoel heeft benadeeld te zijn, heeft een verhaal bij zo'n commissie."

Moeder en zoon kozen voor het Maastrichtse model.

Stijn: "In Leuven is het zus en zo, in Maastricht heet het: 'de een zegt dit, de ander dat, en ze zouden allebei wel eens gelijk kunnen hebben.' Dat benadert de werkelijkheid het meest. Bovendien is de kennis die je in Maastricht opdoet van een recentere datum, omdat je gedwongen wordt de kennis uit de bibliotheek te halen waar de nieuwste artikelen en de nieuwste tijdschriften staan.

In Leuven leer je een cursus van buiten die al een aantal jaren niet meer is herzien."

Prof. Bruggeman: "Ik vind onderwijs leuk. Ik hou van mijn vak en dat vak wil ik overdragen. Diagonaal door de stof en enkele nieuwe details belichten. Typisch Maastrichts dus. Tutor zijn is echter niet altijd even leuk. Als ik een blok moet doen waar ik geen verstand van heb, dan denk ik: 'Ze hadden beter een professionele begeleider kunnen zoeken.'"

"Het onderwijs staat in Maastricht hoog in het vaandel", vervolgt Bruggeman, "dus ik zit hier wel goed. Toch zit er ook iets ambivalents in het systeem. Wij worden allen afgerekend op publicaties. Voor onderwijs koop je zo weinig. Als je, als hoogleraar, je afdeling wil laten groeien, dan moet je scoren, en scoren doe je met onderzoek."

"Het grote voordeel", hervat Bruggeman haar pleidooi, "is dat niet de kennis zelf, maar de houding ten opzichte van kennis centraal staat. Dankzij de casuïstiek raken de studenten vertrouwd met het idee dat kennis dynamisch is. Om dat aan de Belgische studenten duidelijk te maken moet ik jaartallen onder mijn dia's zetten."

Wie nu een oordeel verwacht, komt bedrogen uit.

Want Bruggeman gelooft niet zo in de maakbaarheid van de mens. "Het verschil in netto resultaat van verschillende onderwijssystemen is nihil. Ik ken hele goede Belgische artsen en hele slechte Maastrichtse. Het gaat erom dat jongeren een plek vinden waar ze zich het beste kunnen ontwikkelen. Voor de ene zoon is dat Hasselt, voor de andere Maastricht. Het heeft geen zin om je kinderen je wil op te leggen. Hetzelfde geldt voor studenten. Ze zijn verstandig, ze kunnen nadenken, ze kunnen keuzes maken en als docent moet je er alleen voor zorgen dat ze iets kunnen maken van het materiaal dat je ze aanbiedt."

"Typisch mijn moeder", lacht de zoon en de moeder kijkt hem aan alsof ze iets verkeerd heeft gezegd. "Thuis werden nooit zaken zomaar opgelegd, zonder reden", verklaart Stijn zich nader. "We waren redelijk vrij, hoefden niet op een bepaalde tijd thuis te zijn."

"Ik schroom om iemand iets op te leggen. Wie ben ik, dat ik dat weet?", zegt Cathrien. "Of wie ben ik om te bepalen welke muziek in de huiskamer op moet staan?"

Stijn: "In Belgische gezinnen is daar geen discussie over."

Cathrien: "Bij ons ook niet. Jullie hebben je eigen kamer met je eigen muziekinstallatie en 's avonds trekt iedereen zich terug op zijn eigen stek. In de woonkamer draaien we compromismuziek."

Stijn: "Simon and Garfunkel.", ■

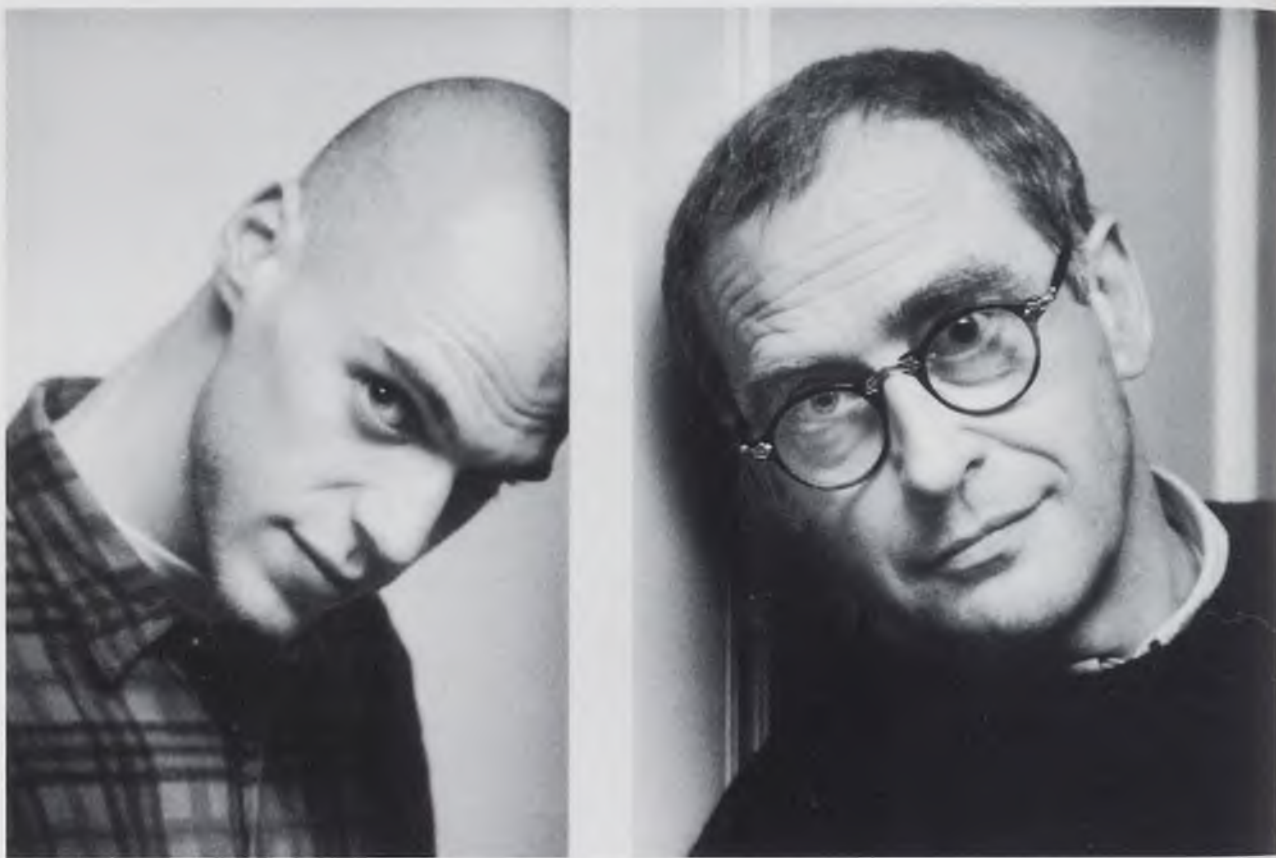
Stijn Ghesquière en moeder
Cathrien Bruggeman
(foto Jean-Pierre Jans)

EEN VADER IS EEN VADER EEN LERAAR IS EEN LERAAR

door Lucia M. J. Geurts

Ton de Goeij (49) is wetenschappelijk medewerker aan de faculteit geneeskunde. Naast zijn werk als onderzoeker bij de vakgroep pathologie, houdt hij zich intensief bezig met het onderwijs. Als tutor, docent, practicumbegeleider, aio-coördinator en voorzitter van de opleidingscommissie. Hij is een overtuigd aanhanger van het Probleem Gestuurd Onderwijs en verkondigt deze blijde boodschap aan collega's in verre oorden, zoals Varna in Bulgarije,

Assiut in Egypte of Londrina in Brazilië. Zijn zoon Jores (21) is vierdejaars student CWS (Cultuur- en Wetenschapsstudies) in Maastricht. Lucia M.J. Geurts (49) is Tons vrouw, Jores' moeder en journaliste. Voor één keer zitten zij in een dubbelrol om de eettafel: als ouders en kind én als interviewer en geïnterviewden. Er wordt aanvankelijk behoedzaam, allengs wat lossers gesproken over wat opvoeding en onderwijs zoal vermogen. Of niet.

Zoon Jores en vader Ton de Goeij [foto Franco Gori]

Maastricht moest

Zoon: Maastricht was voor Jores een moetje. Drie weken Industriële Vormgeving in Delft waren voldoende om hem ervan te overtuigen dat dit de verkeerde studie was. Teveel rekenen, te weinig tekenen. Voor een opleiding aan een kunstacademie vond hij zichzelf niet goed genoeg. Andere studies interesseerden hem niet en wat er in de studiegids van CWS beschreven stond, sprak hem wel aan. Kunstgeschiedenis, filosofie, maatschappijbeschouwing; wat je er later mee zou kunnen was van later zorg. Hij kon nog net instromen in het eerste jaar en de connecties van zijn ouders in het universitaire wereldje hielpen een handje bij het vinden van een kamer aan de Brusselsestraat. Hij heeft geen spijt van zijn snelle terugtocht. Maastricht is een heerlijke stad, de studie heeft weinig minpunten en het PGO vindt hij voor zichzelf het beste onderwijssysteem. "Toen ik van de middelbare school kwam, stelde ik me niet zoveel voor van de universiteit. PGO kende ik van naam via oudere studenten en Ton. Ik wist dat het anders was, kleine groepen en weinig colleges. Op school zeiden ze: 'Als je naar de universiteit wil, moet je maar naar de kijkdagen gaan'. In Delft lieten ze de eindproducten zien, die studenten Industriële Vormgeving hadden gemaakt. Dat zag er leuk uit. Maar voor je zover bent moet je eerst door een enorme berg wiskunde heen. Het beviel me daar niet: andere studie dus andere sfeer, alleen maar mannen en veel nerds."

Vader: Maastricht was voor Ton de Goeij mooi meegenomen.

Vijftien jaar geleden eindigde zijn tijdelijke baan in Leiden bij celbiologie en schoon toeval bracht hem een vaste baan aan de Rijksuniversiteit Limburg. Hij heeft geen spijt van zijn lange dagreis naar Maastricht in het kielzog van Fré Bosman, die hier hoogleraar Pathologie werd. Heerlijke stad, een baan met weinig minpunten en het PGO vindt hij het beste onderwijssysteem. "Op Leiden was ik na zeventien jaar studeren, wonen en werken wel uitgekeken. Maastricht was een uitdaging. Ik had er geen idee van wat me hier te wachten stond. De nieuwe universiteit werd in Leiden beschouwd als een huisartsopleiding van een stelletje softies. Het PGO kende ik alleen van naam. Ik ging dan ook primair mee om onderzoek te doen. Ik las de basisfilosofie en volgde natuurlijk de tutorcursus. Wat je allemaal uit zo'n casus kon halen door ermee aan de slag te gaan in de groep, verbaasde me."

Wat opvoeding niet vermag

Zoon: "Ik weet niet precies wat mijn opvoeding heeft bijgedragen tot mijn vorming. Thuis leer je handige dingen in en om het huis, verantwoordelijkheid ook wel en sociale vaardigheden. Maar school is belangrijker. Vanaf mijn vierde heb ik erop gezeten, dat is zowat mijn hele leven. Ik heb er veel geleerd. De lagere school was nog een verlengstuk van thuis maar de middelbare school was echt ergens anders, leuker, groter, meer mensen met wie ik kon opschieten. Je verandert, wordt iemand en je leert andere dingen, zoals discussiëren. Tenminste in een aantal lessen, zoals geschiedenis, Nederlands, catechese en maatschappijleer. Het hangt natuurlijk van de leraar af want die bepaalt wat er in de klas gebeurt. Thuis? Nee, daar werd niet zo logisch geargumenteed. Dat Ton ook rondloopt op de universiteit is voor mij geen belemmering. Dat zou het misschien wel zijn als hij binnen mijn studierichting als tutor zou werken. Ik heb een buurman als leraar gehad. Dat werkte niet in mijn voordeel, integendeel. Ik werd soms strenger aangepakt door hem dan mijn klasgenoten. Nee, een vader is een vader, een leraar een leraar."

Vader: "Je wordt bepaald door het geheel van opvoeding, thuis, vrienden vooral. De middelbare school vond ik een belangrijke factor. Van de lagere school heb ik een vrij grijze indruk en de kleuterschool vond ik verschrikkelijk. Knippen en tekenen op groene kaftjes. Vreselijk.

Ik heb veel last gehad van het feit, dat ik niet kon discussiëren. Dat had ik nooit geleerd, thuis niet, op school ook niet. Mijn toekomstbeeld was vaag. Ik ging scheikunde doen omdat spelen met stofjes in een laboratorium me wel leuk leek. Ik koos uiteindelijk voor de research. Een functie in het onderwijs had ook gekund. Ik had grote bewondering voor mensen die boeiend les konden geven en hun eigen vuur konden overbrengen.

De ervaringen die ik in het PGO heb opgedaan hebben meegespeeld in mijn rol als opvoeder, bijvoorbeeld als de kinderen, Jores en Jasper, me vroegen iets uit te leggen. Dan zei ik: probeer het eerst zelf uit te zoeken, dat kun je best. Maar het werkte absoluut niet als ze alleen op vakantie gingen. Dan doceerde ik hun tot in details waar ze hun geld moesten opbergen, wat ze beter wel en beslist niet moesten doen en waar ze allemaal op moesten letten. Dan was ik toch alleen maar de bezorgde vader."

Kritisch en nieuwsgierig

Zoon: "De belangrijkste elementen in het wetenschappelijk onderwijs? Kritisch blijven en vakkennis opdoen. Je moet je duidelijk kunnen presenteren en de omgangsregels binnen de universiteit leren kennen. Hoe je dat doet hangt heel erg af van je studie en je eigen instelling. Hoe kritisch kun je zijn in wiskunde? En welke vaardigheden leer je in CWS? Logisch argumenteren? Schrijven? Dat kun je of je kunt het niet.

Het PGO is geen pasklaar model voor iedereen. Sommige studenten willen liever anoniem in een collegezaal zitten zonder iets te hoeven zeggen. Trouwens, ook hier komt het voor

dat de onderwijsgroep collectief zijn mond houdt. Dan wordt het toch een soort college van de tutor. Het blokboek en de regels zijn bepalend. Je moet vijftig procent van de norm halen. Als je meer dan drie blokken mist, moet je stoppen. Wie na een jaar nog steeds zit te zwijgen, vliegt eruit bij CWS. Dat betekent dat je moet aanpakken. Nog steeds worden veel studenten gepushed in een bepaalde richting door hun ouders. Maar als je niet gemotiveerd bent, houd je het niet vol.

Ik vind CWS een leuke studie, omdat ik de vrijheid heb mijn eigen keuzen te bepalen."

Vader: "De sleutelwoorden voor een wetenschappelijke vorming zijn: kritische zin en nieuwsgierigheid. Dan komt vakkennis vanzelf wel. In theorie zou het PGO het ideale systeem voor wetenschappelijke opvoeding moeten zijn, waarin je leert omgaan met de vrijheid om je eigen richting te bepalen. Maar niets is ideaal. De factoren tijd (studie-duur) en geld bepalen steeds meer wat je grenzen zijn. In de faculteit Geneeskunde is het percentage gemotiveerden hoog, onder andere door de drempel van de numerus fixus, de status van het beroep en de zekere kans op een baan. Dat geeft wel eens een vertekend beeld van het succes van het systeem.

Wat ik enorm boeiend vind, waar ik ook heel veel van leer, is te zien dat studenten zelf kennis kunnen genereren. Natuurlijk sturen wij als docenten wel. Wat ik probeer is interesse te wekken. Dat zit voor een deel in het blokboek. Dat is de primaire prikkel. Een van de moeilijkste dingen is het stilzwijgen van een groep te doorbreken. Ik probeer dat vragenderwijs of soms door iets te vertellen."

Rolwisseling

Vader: "Ik zou graag nu hier student willen zijn. Ik zou niet weten of ik het net zo goed zou doen als de meeste studenten die ik meemaak. Ik heb veel geleerd van ze. Het zijn kritische individuen die zich kwetsbaar opstellen."

Zoon: "Ik zou mensen wel wat willen leren maar niet als docent binnen een instelling of een universiteit. Het intellectuele, academische wereldje vind ik een vervelend, elitair, gesloten klikje. Maar leren is leuk. Ik wil studeren zolang ik zelf wil." ■

UNIVERSITEITSFONDS LIMBURG (SWOL)

Contribuantendag Universiteitsfonds Limburg (SWOL)

Op 16 mei a.s. (de vrijdag voor Pinxten) zal de volgende contribuantenmiddag plaatsvinden. Hiervoor heeft het College van Bestuur van de Universiteit Maastricht alle begunstigers van het Universiteitsfonds Limburg (SWOL) uitgenodigd.

Het programma is als volgt:

15.30 uur

ontvangst met koffie

16.00 uur

openingswoord door mr. B.J.M. baron van Voorst tot Voorst, voorzitter van het Universiteitsfonds Limburg (SWOL);

16.10 uur

"Arbeidsmarktsituatie Maastrichtse afgestudeerden", presentatie door prof.dr. J.A.M. Heijke van het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) Universiteit Maastricht;

16.30 uur:

Presentatie "Universiteit Maastricht en de regio", door dr. K.L.L.M. Dittrich, voorzitter College van Bestuur;

Aansluitend is er een borrel in de salon, alwaar onderdelen van de universiteit en enkele studentenorganisaties zich zullen presenteren.

Informatie over het Universiteitsfonds Limburg

Informatie over de activiteiten van het fonds treft u aan in het Jaarverslag van de Universiteit Maastricht, dat in deze aflevering van Continuum is opgenomen. Voor meer informatie kunt u bellen met drs. Sylvia Kramer-Bastiaanssen, adjunct-secretaris, tel. 043 - 3883149 of 3883151.

Wilt u zich aanmelden als begunstiger van het fonds?

Neemt u dan contact op met Sylvia Kramer of José Kersemakers, tel. 043 - 3883149/3151. Wij sturen u dan een aanmeldingskaart.

UM Agenda

26 maart, 16.30 uur (AZM)
Ontwikkelingen in de psychiatrie
 (zie agenda Geneeskunde)

27 maart, 16.00 uur (aula)
Promotie drs. W.J.M. Martens
 Titel van het proefschrift: *Health impacts of climate change and ozone depletion*
 FdAW

4 april, 14.00 uur (aula)
Promotie mw.dr. J.B. Dijkstra
 FdG

8 april
Symposium DADERS EN SLACHTOFFERS
 Info: Vereniging Belangenbehartiging Geestelijk Gezondheidskundigen, Machteld Ouwens, tel. 326 2524
 FdGW

9 april, 16.30 uur (AZM)
Ontwikkelingen in de psychiatrie
 (zie agenda Geneeskunde)

10 april, 16.00 uur (aula)
Promotie drs. H.J. Tange FdGW

10 april, 17.30 uur (Statenzaal)
Vergadering Faculteitsraad FdG
 (zie onder geneeskunde)

11 april, 14.00 uur (aula)
Promotie mw.ir. A.J.M. van Loon FdGW

11 april, 16.00 uur (aula)
Promotie drs. M. Klein FdG

16 april, 16.30 uur (AZM)
Ontwikkelingen in de psychiatrie
 (zie agenda Geneeskunde)

18 april, 16.00 uur (aula)
Inauguratie prof.dr. G.A. Pfann FdEWB

23 april, 14.00 uur (St. Janskerk)
Diploma uitreiking FdG
 Doctoraal (14.00 uur), basisarts (15.00/15.30 uur) (zie onder geneeskunde)

23 april, 16.30 uur (AZM)
Ontwikkelingen in de psychiatrie
 (zie agenda Geneeskunde)

25 april
Ko-Beraad
Frisse Co's
 Info: Mirjam Biegstraten, tel. 437 3986
 (zie onder geneeskunde)

25 april, 16.00 uur
Promotie mw.dr. J. Ausma FdG

1 mei, 17.30 uur (Statenzaal)
Vergadering Faculteitsraad FdG
 (zie onder geneeskunde)

7 mei, 16.30 uur (AZM)
Ontwikkelingen in de psychiatrie
 (zie agenda Geneeskunde)

16 mei, 14.00 uur (aula)
Promotie drs. M.P.J. van Boxel FdG

16 mei, 16.00 uur (aula)
Promotie mr. J.M. Milo FdR

21 mei, 16.30 uur (AZM)
Ontwikkelingen in de psychiatrie
 (zie agenda Geneeskunde)

23 mei, 14.00 uur (aula)
Promotie mw.mr. M.W. Wolleswinkel
 FdR (zie onder rechtsgeleerdheid)

23 mei, 16.00 uur (aula)
Promotie drs. H.A.J.M. Kurvers FdG

30 mei, 16.00 uur (aula)
Promotie drs. J.H.M. Arts FdR

30 mei
Ko-Beraad avond
 Kindergeneeskunde, KNO, Oogheelkunde, Gynaecologie en Sociale Geneeskunde.
 Info: Mirjam Biegstraten, tel. 043-3473986
 (zie onder geneeskunde)

5 juni, 17.30 uur (Statenzaal)
Vergadering Faculteitsraad FdG
 (zie onder geneeskunde)

5/6 juni, 13.00 uur (MECC)
Triptych Symposia in Psychiatry
 (zie agenda Geneeskunde)

6 juni, 16.00 - 17.00 uur (MECC)
Afscheidscollege prof.dr. H.M. van Praag
Zingevers, een introspectieve
 (zie onder geneeskunde)

11 juni, 16.30 uur (vergaderzaal 3, niveau 1, AZM)
Ontwikkelingen in de psychiatrie
 (zie agenda Geneeskunde)

12-13 juni, 9.00-18.00 uur (Bouillonstraat 3)
Euroconference COMPARATIVE ENVIRONMENTAL LAW IN THE EUROPEAN UNION (zie onder rechtsgeleerdheid)

13 juni, 14.00 uur (aula)
Promotie mw.dr. J.P. Wessel FdGW

13 juni, 16.00 uur (aula)
Promotie mw.dr. C.J.P. van Laer FdR
 (zie onder rechtsgeleerdheid)

18 juni, 14.00 uur (St. Janskerk Maastricht)
Diploma uitreiking FdG
 Doctoraal (14.00 uur) en basisarts (15.00/15.30 uur)
 (zie onder geneeskunde)

26 juni, 17.30 uur (Statenzaal)
Vergadering Faculteitsraad FdG
 (zie onder geneeskunde)

26 & 27 juni, 9.00-18.00
 (Bouillonstraat 3 en Tongersestraat 53)
Congres CRIMINALITEIT EN SOCIALE RECHTVAARDIGHEID
 Nederlandse Vereniging voor Kriminologie
 (zie onder rechtsgeleerdheid)

Alumni

Alumniverenigingen Faculteit der Gezondheidswetenschappen

De Faculteit der Gezondheidswetenschappen kent diverse afstudeerspecifieke studie-verenigingen. Tevens zijn er vanuit de meeste afstudeerrichtingen diverse verenigingen voor afgestudeerden, de zogenaamde alumniverenigingen opgericht. Daarnaast organiseren ook de studie-verenigingen activiteiten die voor afgestudeerden aantrekkelijk zijn en door hen bezocht worden.

Een overzicht van de huidige alumniverenigingen en de afstudeerrichtingen waaruit zij zijn voortgekomen:

Verve - Verplegingswetenschap:
Alumnivereniging Beleid en Beheer van de Gezondheidszorg (ABBG) - Beleid en Beheer van de Gezondheidszorg;

Figuratie - Theorie van de Gezondheidswetenschappen:
Alumnivereniging GVO Maastricht (AGM) - Gezondheidsvoorlichting;

Vereniging Belangenbehartiging Geestelijk Gezondheidskundigen (VBGGK) - Geestelijke Gezondheidskunde.

Meer informatie over de diverse alumniverenigingen (contactpersonen, telefoonnummers, e.d.) kan verkregen worden via Marco Piëtte van de afdeling Voorlichting & PR Faculteit der Gezondheidswetenschappen: tel. 043-3881441 (woensdag en donderdag).

Geplande activiteiten:

VBGGK

(Vereniging Belangenbehartiging Geestelijk Gezondheidskundigen)

Symposium "Daders of Slachtoffers"
 op dinsdag 8 april 1997 vond een door de VBGGK georganiseerd symposium plaats met de titel "Daders of Slachtoffers?". Tijdens dit symposium werden enkele aspecten van het fenomeen "dader" van verschillende zijden belicht, waaronder de sociaal-culturele, de gedragswetenschappelijke en de biologische zijden.

Het ochtendprogramma bestond uit drie plenaire lezingen: "Behandeling van daders van seksueel geweld" door Prof. Dr. J. Frenken; "Hervonden herinneringen: een case-study" door Prof. Dr. H.L.G.J. Merckelbach en "Traumatisering van hulpverleners?" door Drs. A.H.M. Haans. Het middagprogramma bestond uit vier parallelsessies (workshops en lezingen).

Ter gelegenheid van het symposium is een symposiumbundel samengesteld, waarin samenvattingen van de gehouden voordrachten zijn opgenomen. Deze bundel is verkrijgbaar door overmaking van fl. 17,50 op giro-nummer 130973 onder vermelding van "Symposiumbundel", t.a.v. VBGK, postbus 1725, 6201 BS Maastricht.

Excursie Maasveld

Donderdag 24 april vindt van 13.30 tot 15.00 een excursie plaats naar huize Maasveld, een instelling binnen de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap in Maastricht. Aan de excursie kunnen maximaal 25 mensen deelnemen. Dus tijdig aanmelden. Voor leden van de VBGK is de excursie gratis. Voor niet-leden bedragen de kosten f 2,50.

Voor meer informatie en aanmelding kan contact worden opgenomen met Sandra Beuving, tel. 043-3614920.

Goldstein cursus

Binnen de VBGK is men bezig met voorbereidende werkzaamheden voor een Goldstein cursus. Deze cursus zal plaatsvinden in mei. Bij het ter perse gaan van dit nummer waren nog geen specifieke gegevens bekend. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Sandra Beuving, tel. 043-3614920.

AGM

(Alumnivereniging GVO Maastricht)

Workshop Intervention Mapping

Op vrijdag 20 en 27 juni vindt een workshop plaats over Intervention Mapping voor leden van de AGM. Prof. dr. Gerjo Kok zal deze workshop verzorgen. Locatie: Universiteit Maastricht. Kosten: fl. 75,-. Voor meer informatie en aanmelding kan contact worden opgenomen met dhr. Cees Commissaris, tel. 043-3881026.

BGK-Helix

(Studievereniging Biologische
Gezondheidskunde)

Excursie Nutricia

Vrijdag 21 maart vindt er een door BGK-Helix georganiseerde excursie plaats naar Nutricia te Zoetermeer. Aan de excursie kunnen zowel leden als niet-leden deelnemen.

Voor meer informatie en aanmelding kan contact worden opgenomen met Marije Hoos, tel. 043-3438516.

Excursie bloedbank Maastricht

Op maandag 21 april is er een excursie naar de Maastrichtse bloedbank. De excursie is voor alle belangstellenden toegankelijk. Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Marije Hoos, tel. 043-3438516.

Excursie Organon

BGK-Helix heeft ook een excursie gepland naar Organon te Oss. Deze zal plaatshebben op vrijdag 2 mei.

Verdere informatie kan verkregen worden via Marije Hoos, tel. 043-3438516.

Alumnivereniging MEESTERLIJK

Het bestuur van Meesterlijk maakt zich zorgen over de respons van onze leden op onze activiteiten. Op aandringen van de ledenvergadering wordt er een aantal activiteiten georganiseerd, maar men bleef helaas en masse weg.

De nieuwjaarsreceptie in 't Knijpke was heel gezellig, maar van onze duizend leden was er nauwelijks een vijftigtal aanwezig.

Het evaluatiedebat over het Maastrichtse drugsbeleid, dat veel aandacht kreeg van de pers, werd nauwelijks door leden van Meesterlijk bezocht.

Met vrees zien wij onze volgende activiteiten tegemoet.

Op woensdag 19 maart was in de Nieuwenhof om 19.30 uur een forumbijeenkomst over de werking van de Nieuwe Algemene Bijstandswet. Hieraan namen deel de wethouder van sociale zaken van Maastricht, de directeur van de sociale dienst te Maastricht en G. Heerma van Voss (onlangs benoemd tot hoogleraar sociaal recht in Leiden). Tevens was een keur van belangenorganisaties uitgenodigd. Bij het ter perse gaan van dit nummer was nog niet bekend hoe groot de belangstelling voor deze avond was.

Medio april, hoogstwaarschijnlijk woensdag 16 april, zal er een Meesterlijk-lunch plaatsvinden, tijdens welke de Nieuwenhoflezing in een nieuw jasje gepresenteerd gaat worden.

Het thema van de lezing is het witwassen van zwart geld. De kosten per persoon zijn ca. f 95,-, waarbij de lunch is inbegrepen.

Indien u belangstelling heeft kunt u zich vrijblijvend aanmelden. Nadere informatie zullen wij u dan zo spoedig mogelijk doen toekomen. De reis naar Engeland in het najaar begint ook reeds vastere vorm aan te nemen. Oud UM-docent Douwe Korff, thans wonende en werkende o.a. in Cambridge, is volop bezig met het samenstellen van een aantrekkelijk programma. Mocht je wensen, ideeën of voorstellen hebben om Meesterlijk een belangrijker schakel tussen de afgestudeerden te laten worden, laat dan eens iets horen. Commentaar is altijd welkom, zeker als het ook nog een beetje opbouwend is.

Namens het bestuur gegroet en tot ziens.

Theo Coenegracht, voorzitter.

Tel. 043 - 32 14 550. Fax. 043 - 325 26 60.

De Maastrichtse Economen Vereniging

De Maastrichtse Economen Vereniging is de vereniging voor afgestudeerden van de Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde van de Universiteit Maastricht. De MEV werd in 1988 opgericht, en telt op dit moment zo'n 400 leden.

De doelstelling van de vereniging is tweeledig:

- het bevorderen van contacten tussen de alumni onderling; en

- het bevorderen van de contacten tussen de faculteit en de praktijk.

Om deze doelstelling te realiseren, organiseert de MEV een aantal keren per jaar een bijeen-

komst met een informatief karakter, waarbij echter zeker ook plaats is voor gezelligheid en het onderhouden van contacten.

Voor 1997 staan de volgende activiteiten op het programma:

- Eind maart of begin april zal er een activiteit worden georganiseerd in de omgeving van Utrecht, om ook onze leden uit de Randstad en het noorden des lands de gelegenheid te bieden een MEV-lezing bij te wonen. Het programma zal spoedig aan de leden bekend worden gemaakt.

- Op 7 juni zal de algemene ledenvergadering voor het verenigingsjaar 1996/1997 plaatsvinden.

- In november zal de MEV in samenwerking met de faculteit de Update '97 organiseren. De formule zal sterk lijken op die van de jl. november georganiseerde Update '96 die, evenals het jaar ervoor, werd bezocht door een kleine 200 afgestudeerden. De Update is, naast een dag van luchtige bijscholing, de gelegenheid bij uitstek om oud-studiegenoten weer eens te ontmoeten. Suggesties met betrekking tot het programma zijn natuurlijk van harte welkom en kunnen worden gestuurd naar onze voorzitter (voor e-mail-adres, zie beneden).

Naast het organiseren van bovenstaande activiteiten, brengt de MEV in maart weer het jaarlijkse adresboekje uit. Hierin zijn de adressen van alle MEV-leden opgenomen, zodat oud-studiegenoten gemakkelijk kunnen worden opgespoord.

Op landelijk niveau neemt de MEV deel aan de Stichting Landelijke Samenwerking Economen: de overkoepelende organisatie van alle verenigingen van afgestudeerde economen en econometristen. In het kader hiervan ontvangen alle leden maandelijks gratis het Economenblad. Hierin staan recente wetenschappelijke ontwikkelingen op economisch gebied vermeld, zoals promoties, inauguraties en boekbesprekingen. Ook wordt er telkens een agenda opgenomen van interessante economische evenementen.

Inschrijving

Alle afgestudeerden van de FdEWB van de Universiteit Maastricht kunnen lid worden van de

Maastrichtse Economen Vereniging.

Aanmelden kan:

- via het inschrijfformulier

(telefonisch aan te vragen bij: Gert van de Paal, overdag 043-3883702, 's avonds 043-3622504; e-mail: G.vandePaal@merit.unimaas.nl

- via de MEV website:

<http://www.rulimburg.nl/~mev/mevindex.htm>

U wordt dan opgenomen in ons adresboekje en kunt deelnemen aan onze activiteiten.

De contributie bedraagt fl 35,- per jaar.

CWS Alumnivereniging NOVUM

De alumnivereniging van de studie Cultuur- en Wetenschapsstudies zal onder de naam Novum gaan functioneren als organisatie die

het contact tussen de alumni onderling en de band met de faculteit wil helpen bevorderen en versterken.

Novum is voortgekomen uit een groep oud studenten die vanaf juni 1996 een vereniging aan het opzetten zijn, in eerste instantie onder de naam "Héphaistos", die inmiddels vervangen is door de nieuwe naam.

De vereniging geeft vier keer per jaar een nieuwsbrief uit voor de leden, maakt af en toe een overzicht van wat de afgestudeerde leden zijn gaan doen na hun studie en organiseert onder meer terugkomdagen.

Voorzitter wordt C. Neys, secretaris wordt M. van de Goor en penningmeester wordt J. Lamerichs. Het secretariaat is op het adres van de faculteit gevestigd; informatie is via M. Melkert verkrijgbaar (043-3883449).

Geneeskunde

Organonprijs uitgereikt aan dr. de Mey

Onderzoeker dr. Jo de Mey heeft de Organonprijs voor Farmacologie gekregen. De Mey is werkzaam als universitair hoofddocent, bij de Vakgroep Farmacologie, waar hij tevens divisieleider Sectie Vasculaire Biologie is van Carim. Hij krijgt de prijs voor zijn 'uitstekend en baanbrekend georiënteerd wetenschappelijk werk zoals blijkt uit een indrukwekkende publicatielijst'. Dr. de Mey is gespecialiseerd in het onderzoek van de dynamiek en de chemische regelsystemen van het stelsel van hart en bloedvaten en naar de invloed van hormoonachtige stoffen op dat systeem.

Clinicus van het jaar 1996

Ko-beraad heeft op 7 maart de Clinicus van het jaar gekozen. Er waren drie categorieën. De volgende clinici zijn gekozen door 350 co-assistenten.

Categorie I: hoogleraren:

prof.dr. R. Stockbrügger, interne geneeskunde.

Categorie II: arts of assistent aZM: voor de tweede keer mw.drs. M. van Santen-Hoeufft, stagecoördinator interne geneeskunde.

Categorie III: arts of assistent periferie: drs. A. Korten, assistent in opleiding afd. neurologie van het ziekenhuis in Sittard.

Onderwijsmiddag op 4 juni 1997

De Examencommissie FdG organiseert jaarlijks een onderwijsmiddag. In 1997 is deze middag gepland voor woensdag 4 juni en heeft als thema "Medisch professioneel handelen als onderdeel van attitude".

Iedereen is het erover eens dat de attitude van een basisarts adequaat moet zijn. Het begrip attitude wordt echter niet eenduidig gedefinieerd. Ook over de attitude-ontwikkeling bestaan verschillende opvattingen. Is het mogelijk door onderwijs de juiste attitude aan te leren of gaat het slechts om bewustwording van de eigen attitude? Het staat vast dat de toetsing van attitude in de medische opleiding

nog nauwelijks ontwikkeld is. Dit alles maakt 'attitude' een dankbaar onderwerp voor een studiemiddag.

De Examencommissie nodigt medewerkers, (oud)studenten en relaties van de faculteit van harte uit.

European Certificate in Anxiety and Mood Disorders

Van 29 juni tot en met 4 juli 1997 zal voor de negende keer 'The European Certificate in Anxiety and Mood Disorders' georganiseerd worden. Het 'Certificate' omvat twee intensieve een-week sessies verspreid over twee jaar. De 1997 sessie heeft als thema 'stemmingsstoornissen' en 'angststoornissen' is het thema voor 1998. De cursus wordt afwisselend op verschillende plaatsen in Europa georganiseerd. De eerstvolgende sessie vindt plaats in Maastricht. De lezingen en seminars worden gegeven door een internationale 'faculty' van vooraanstaande sprekers.

Het programma is ontworpen voor junior neurowetenschappers met speciale interesse in affectieve pathologie en klinisch onderzoek. Het 'Certificate' wordt ondersteund door het Maastrichts Onderzoeksinstituut 'Hersenen en Gedrag'.

Nadere info: prof.dr. E. Griez, Sectie Klinische en Biologische Psychiatrie, FdG, tel. 043-3685332.

Symposium "Tussen de oren?..." over soma en psyche

Op 16 april 1997 vanaf 12.00 uur tot 21.00 uur organiseert de Commissie Lezingen van Medisch Faculteitsvereniging REFLEX aan de Universiteit Maastricht een symposium met als titel 'TUSSEN DE OREN?.'

Het symposium zal handelen over de relatie tussen psyche en soma. Deze relatie zal achtereenvolgens worden belicht d.m.v. lezingen en workshops. Het doel van dit symposium is om aan studenten en andere geïnteresseerden gedurende de lezingen een oriëntatie te bieden op het gebied van de relatie tussen psyche en soma, waarna in de workshops dieper op deze relatie kan worden ingegaan d.m.v. twee door uzelf gekozen onderwerpen.

Het programma zal aanvangen met de volgende drie inleidende lezingen:

Somatisatie in de huisartsenpraktijk door Dr. P. Portegijs.

Preventie van chroniciteit door Dr. N. H. Groenman.

Psychosomatische benadering van chronisch ziektegedrag door Dr. Y. van Orshoven.

Hierna kunnen twee workshops naar keuze gevolgd worden.

Aansluitend op het symposium is er een diner en zal er een film vertoond worden.

Kosten voor het bijwonen van het gehele programma bedragen f17,50 voor REFLEX-leden, f20,- voor niet-leden en f25,- voor niet-studenten.

Voor meer informatie en/of reserveringen aangaande dit symposium kunt u bellen met de Reflexkamer: 043-3881181 (overdag) of met Rembrandt van Sprundel: 043-3631151 ('s avonds).

Promoties 1e kwartaal 1997

Dr. César F/ Loidl 'Asphyxia during birth. Biochemical and morphological study in basal ganglia. Implication of hypothermia' Promotor: Prof.dr. C.E. Blanco

Dr. Bastiaan P. Geerdes 'Dynamic Graciloplas-ty. (Patho)physiology of failure and success' Promotor: Prof.dr. P.B. Soeters. Co-promotores: Dr. C.G.M. Bacten. Dr. E. Heineman

Dr. Ferdinand A.C. le Noble: 'The renin-angiotensin system and arteriolar growth. Consequences of vascular architecture for the development of hypertension' Promotor: Prof.dr. H.A.J. Struijker Boudier Co-promotor: Dr. D.W. Slaaf

Dr. Pedro H.A. Eerdmans 'Sympathetic nerves and alterations in vascular structure and reactivity' Promotor: Prof.dr. H.A.J. Struijker Boudier. Co-promotor: Dr. J.G.R. De Mey

Jhr. dr. Lodewijk W.F. van Hèurn: 'Percutaneous dilatational tracheotomy'. Promotor: Prof.dr. G. Kootstra. Co-promotores: Dr. P.R.G. Brink. Dr. G. Ramsay

Dr. Paul M.H. Roeckaerts: 'Alpha2-adrenergic receptor agonists in myocardial ischemia'. Promotor: Prof.dr. S. de Lange. Co-promotor: Dr. F.W. Prinzen

Benoemingen

Hoogleraar Interne Geneeskunde

Dr. Tjerk W.A. de Bruin is per 1 maart 1997 benoemd tot hoogleraar Interne Geneeskunde, in het bijzonder ten behoeve van de Endocrinologie. De Bruin (45) is geboren in Amsterdam. Hij studeerde geneeskunde aan de Rijksuniversiteit Leiden waar hij in 1979 cum laude afstudeerde. In 1982 promoveerde in Leiden hij cum laude op het proefschrift 'Thyrotrothin receptors and anti-receptor antibodies'. In 1984 vertrok hij voor twee jaar naar de University of Massachusetts, U.S.A. In 1987 volgde zijn registratie als internist. Vanaf 1987 was hij werkzaam als universitair docent bij Interne Geneeskunde aan de Universiteit van Utrecht. In 1991 werd hij geregistreerd als internist-endocrinoloog. Van 1992-1995 was hij senior klinisch onderzoeker bij de Nederlandse Hartstichting. Vanaf 1995 is hem op persoonlijke titel een pioniersbeurs van NWO toegekend.

Bijzonder Hoogleraar Nucleaire Geneeskunde

Dr. Guido A.K. Heidendal is per 1 maart 1997 vanwege de Stichting St. Annadal benoemd tot bijzonder hoogleraar Nucleaire Geneeskunde. Heidendal (61) is geboren in Rijkevorsel, België. Hij studeerde medische studies aan de Katholieke Universiteit van Leuven. In 1962 werd hij doctor in de geneeskunde. In 1967 rondde hij zijn opleiding in de interne geneeskunde af. Van 1970 tot 1972 werd hij opgeleid in de nucleaire geneeskunde aan de

Mayo Clinic, UAS. Van 1972 tot 1985 was hij hoofd van de afdeling Nucleaire Geneeskunde aan het academisch ziekenhuis van de Vrije Universiteit van Amsterdam. In 1985 werd hij benoemd tot hoofd van de afdeling Nucleaire Geneeskunde van het academisch ziekenhuis van Maastricht. Prof. Heidendal is lid van diverse wetenschappelijke commissies en verenigingen, zowel nationaal als internationaal, op het gebied van de nucleaire geneeskunde. Hij is o.a. voorzitter van de Committee of the survey of Nuclear Medicine in Europa.

Faculteitsagenda

april 1997

- vr 4** Promotie mw.drs. J. Dijkstra 'An operation under general anaesthesia and cognitive ageing' 14.00 uur. Aula UM
- wo 9** Ontwikkelingen in de psychiatrie Lezing prof.dr. H. Rooijmans 'Is het concept van somatoforme stoornissen als aparte as-I-stoornissen zinvol?' 16.30 uur. vergaderzaal 3 nivo 1. AZM
- do 10** Vergadering Faculteitsraad 17.30 uur. Co Greepzaal. Dot.10
- vr 11** Promotie drs. M. Klein 'Cognitive aging, attention and mild traumatic brain injury' 16.00 uur. Aula UM
- wo 16** Ontwikkelingen in de psychiatrie. Lezing prof.dr. F. Swaab 'Neurobiologische systemen betrokken bij depressie' 16.30 uur. vergaderzaal 3 nivo 1. AZM
- wo 23** Diploma-uitreiking Doctoraal 14.00 uur. Basisarts 15.00/15.30 uur St. Janskerk Maastricht
- wo 23** Ontwikkelingen in de psychiatrie. Lezing dr. C. Broekkamp: 'De betekenis van serotonine receptor subtypen voor de psychiatrie' 16.30 uur. vergaderzaal 3 nivo 1. AZM
- vr 25** Promotie mw.drs. J. Ausma 'Structural changes in chronic hibernating myocardium: aspects of dedifferentiation' 16.00 uur. Aula UM
- vr 25** Ko-Beraad Frisse Co's
Info: Mirjam Biegstraten tel. 043-4373986

mei 1997

- do 1** Vergadering Faculteitsraad 17.30 uur. Co Greepzaal. Dot.10
- wo 7** Ontwikkelingen in de psychiatrie Lezing dr. M. Derix 'Depressie, dementie en neuropsychologie' 16.30 uur. vergaderzaal 3 nivo 1. AZM
- vr 16** Promotie drs. M. van Boxtel 'Physical health, vascular risk factors, and age-related cognitive decline' 14.00 uur. Aula UM
- wo 21** Ontwikkelingen in de psychiatrie Lezing prof.dr. F. Zitman 'Verschillende aspecten van chronisch benzodiazepinegebruik' 16.30 uur. vergaderzaal 3 nivo 1. AZM
- vr 23** Promotie drs. H. Kurvers 'Reflex sympathetic dystrophy, a clinical and experimental study' 16.00 uur. Aula UM
- vr 30** Ko-Beraad avond Kinderneurologie, KNO, Oogheelkunde, Gynaecologie en Sociale Geneeskunde Info: Mirjam Biegstraten tel. 043-4373986

juni 1997

- wo 4** Onderwijsmiddag 'Medisch professioneel handelen als onderdeel van de attitude' 13.30-17.00 uur. Blauwe Zaal Uns.50
- do 5** Vergadering Faculteitsraad 17.30 uur. Statenzaal, Bou3
- do 5** Triptych Symposia in Psychiatry
- vr 6** 'Biological Psychiatry in the Twenty First Century' MECC
- vr 6** Afscheidscollege prof.dr. H.M. van Praag 'Zingevers, een introspectieve' 16.00 - 17.00 uur. MECC
- wo 11** Ontwikkelingen in de psychiatrie Lezing dr. D. Petry 'Rehabilitatie van de ernstig gehandicapte, psychiatrische patiënt' 16.30 uur. vergaderzaal 3 nivo 1. AZM
- wo 18** Diploma uitreiking Doctoraal 14.00 uur Basisarts 15.00/15.30 uur St. Janskerk Maastricht
- do 26** Vergadering Faculteitsraad 17.30 uur

Gezondheids- wetenschappen

Inauguratie Prof. dr. H.W. van den Borne

Patiëntenvoorlichting zou met name moeten bevorderen dat patiënten in contacten met hulpverleners optimaal kunnen meebeslissen over de zorg die zij ontvangen en zo veel mogelijk kunnen bijdragen aan die zorg. Dat zegt dr. H.W. van den Borne in zijn inaugurele rede Patiëntenvoorlichting: de patiënt van informatie-ontvanger naar geïnformeerde beslisser. Met het uitspreken van zijn inaugurele rede aanvaardde hij op 24 januari het ambt van bijzonder hoogleraar Patiëntenvoorlichting. De leerstoel is opgericht door de Stichting Sint Annadal.

Inauguratie prof. dr. A. van Gennep

Bijzonder hoogleraar Zorg voor Verstandelijk Gehandicapten A. van Gennep (vakgroep Beleid, Economie en Organisatie van de Zorg) heeft op 28 februari zijn inaugurele rede gehouden. Met het uitspreken van de rede "Paradigmaverschuiving in de visie op zorg voor mensen met een verstandelijke handicap" heeft hij het ambt van bijzonder hoogleraar aanvaard.

Daarmee is de Gouverneur J. Kremersleerstoel opnieuw ingevuld. De leerstoel is ingesteld door de Stichting Wetenschappelijk Instituut en Historisch Centrum ten behoeve van de zorg voor verstandelijk gehandicapten. "In de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap dreigen vernieuwingen te worden afgewenteld op de burgers: de 'zorgzame samenleving'. Het beleid op dit vlak dreigt bovendien te leiden tot een tweedeling tussen gehandicapten binnen en buiten instellingen. De vernieuwing van de zorg voor mensen buiten het instituut kan met gesloten beurzen plaatsvinden. Voor mensen binnen instellingen is vernieuwing van zorg echter alleen

mogelijk met financiële ondersteuning van vele honderden miljoenen gulden en dat geeft de overheid niet", aldus Prof. dr. van Gennep in zijn rede.

Dr.ir. P.A. van den Brandt hoogleraar Epidemiologie

Het College van Bestuur van de Universiteit Maastricht (UM) heeft dr. ir. P.A. van den Brandt per 1 februari 1997 benoemd tot hoogleraar Epidemiologie aan de Faculteit der Gezondheidswetenschappen. Prof. van den Brandt heeft Humane Voeding gestudeerd aan de Landbouww Universiteit Wageningen en Epidemiologie aan de Harvard Universiteit in Boston (VS). In 1993 promoveerde hij aan de UM op een grootschalig onderzoek naar de relatie tussen voedingsgewoonten en het risico op kanker. Voor dit onderzoek werd hem in 1994 door de UM de Edmond Hustinxprijs voor jonge onderzoekers toegekend. In 1995 werd hij benoemd tot universitair hoofddocent bij de vakgroep Epidemiologie.

Promoties

Dr. Th. van Achterberg: 'Continuity of care and client satisfaction in the community: a study of professional and non-professional care for the chronically ill'

Promotors: Prof. dr. H. Philipsen en Prof. dr. H.F.J.M. Crebolder. Aanvragen bij dhr. van Achterberg, tel. 043-3881557

Dr. A.E. Jeukendrup: 'Aspects of carbohydrate and fat metabolism during exercise' Promotor: Prof. dr. W.H.M. Saris; Co-promotor:

Dr. A.J.M. Wagenmakers. Aanvragen bij dhr. Jeukendrup, tel. 043-3881635.

Dr. S.M.L. Laver: 'An approach to developing a community-based HIV/AIDS-prevention intervention. The case of farm workers in Zimbabwe' Promotors: Prof. dr. G.J. Kok en Prof. dr. H.W. van den Borne; Co-promotor: Dr. G. Woelk (University of Zimbabwe). Aanvragen bij dhr. van den Borne, tel. 043-3882406; datum 31 januari 1997.

Dr. L.M.L.A. van Etten: 'Weight training: implications for energy metabolism'

Promotor: Prof. dr. ir. W.H.M. Saris; Co-promotors: Dr. K.R. Westerterp en Dr. F.T.J. Verstappen;

Aanvragen bij dhr. van Etten, tel. 043-3881635.

Dr. J. Brug: 'The development and impact of computer-tailored nutrition education' Promotors Prof. dr. G.J. Kok en Prof. dr. K. Glanz (University of Hawaii). Aanvragen bij dhr. Brug, tel. 043-3882423 of 043-3882406; datum 13 maart 1997.

Dr. M.C. Willemsen: 'Kicking the habit. The effectiveness of smoking cessation programs in Dutch worksites' Promotor: Prof. dr. G.J. Kok; Co-promotor: dr. H. de Vries. Aanvragen bij dhr. Willemsen, tel. 043-3882415.

Komende promoties

Dr. H.J. Tange: 10 april 1997.

Dr. A.J.M. van Loon: 'Socioeconomic status life style and the risk of cancer of long breast colon and stomach' Promotors: Prof. dr. ir. P.A. van

den Brandt en Prof. dr. F. Sturmans;
Co-promotor: Dr. ir. R.A. Bausch-Goldbohm.
Aanvragen bij mevr. van Loon,
tel. 043-3882358; 11 april 1997.
Dr. J.P. Wessel: 'Attentional narrowing as a
model for partial amnesia'
Promotores: Prof.dr. H.L.G.J. Merckelbach en
Prof.dr. M.A. van den Hout. Aanvragen bij
mevr. Wessel,
tel. 043-3881613; 13 juni 1997.

Summer University Health Sciences 1997

In de zomer van 1997 wordt door het Bureau
Internationale Betrekkingen van de Faculteit
der Gezondheidswetenschappen in samenwer-
king met diverse vakgroepen een Zomeruniv-
ersiteit georganiseerd voor academici die werk-
zaam zijn op het terrein van de Gezondheids-
wetenschappen. Het aanbod wordt elk jaar
opnieuw bekeken en afgestemd op de bestaan-
de behoefte binnen het werkveld. Het cursus-
aanbod wordt in 1997 uitgebreid met een cur-
sus Healthy Cities. Van deelnemers wordt
naast een academische achtergrond een goede
beheersing van de Engelse taal verwacht omdat
alle cursussen Engelstalig zijn.
Van 23 juni tot en met 11 juli zijn de volgende
cursussen (met een duur van één week)
gepland:

-Health Education and Health Promotion:
Theory en Practice;

-Development of Patient Education;

-Healthy Cities;

-Intervention Mapping;

-Quality Assurance in Health Care.

Meer informatie kan verkregen worden bij
Annie Simon, Bureau Internationale
Betrekkingen Faculteit der
Gezondheidswetenschappen, postbus 616,
6200 MD Maastricht. Telefoon 043-3881874 of
fax 043-3881552.

Master of Science Degree programme in Epidemiology

In september 1997 start het engelstalige post-
doctorale Master of Science Degree program-
ma in Epidemiology. Het programma wordt
aangeboden in een fulltime (één jaar) en partii-
me (twee jaar) variant.

Het programma biedt een gedegen methodolo-
gische introductie en praktische vaardigheden
in de grondbeginselen, opzet en analyse van
epidemiologisch onderzoek.

Het is bedoeld voor geïnteresseerden in het
verrichten van epidemiologisch onderzoek en
voor professionals in de gezondheidszorg die
uit hoofde van hun functie epidemiologische
expertise willen ontwikkelen.

Afgestudeerden zullen in staat zijn om de
theoretische en empirische literatuur op het
gebied van epidemiologisch onderzoek te
begrijpen en kritisch te evalueren, en zelf epi-
demiologisch onderzoek in diverse settings uit
te voeren.

Voor meer informatie kan contact worden
opgenomen met Piet van den Brandt,
tel. 043-3882361, Tom Kuiper, tel. 043-3881473
of met Lori Mees, tel. 043-3881552.

Rechtsgeleerdheid

Promoties

Op 7 maart is mw. mr. C.H.M. Royakkers
gepromoveerd op haar proefschrift getiteld
'De controle over de politie in Engeland en Wales'.
De promotores waren prof. dr G.A.A.J. van
den Heuvel en prof. dr M.E. PUNCH. Cornée
Royakkers studeerde rechten in Maastricht en
was als assistent in opleiding en als docent aan
onze faculteit verbonden tot september 1995;
thans werkt zij bij een advocatenkantoor in
Den Haag.

In het proefschrift staat de onafhankelijkheid
van de politie in Engeland en Wales centraal.
De onafhankelijkheid van de politie in Engeland
en Wales heeft tot gevolg dat de politie niet ter
verantwoording kan worden geroepen door de
lokale en de centrale overheid.

Een van de vragen die rijzen is of de politie,
vanwege het feit dat controle nagenoeg ont-
breekt, misbruik maakt of kan maken van de
bevoegdheden die door de wet aan de politie
zijn toegekend. Deze vragen worden beant-
woord aan de hand van enkele gebeurtenissen
uit de laatste 40 jaar die bij de burgers in
Engeland en Wales tot onvrede en verontwaar-
diging hebben geleid over het politieoptreden.
Aan het einde van de studie komen de reorga-
nisatie van de Nederlandse politie en twee
Nederlandse gebeurtenissen aan de orde.
Het proefschrift is uitgegeven door Gouda
Quint onder ISBN 90-387-0530-1.

Op 7 maart is eveneens mr. J.E.H.M. Pinckaers
gepromoveerd op zijn proefschrift getiteld
'Artikel 101a RO'. De promotores waren prof.
dr H.F.M. Crombag en prof. mr J.C.M. Leijten.
Ook Réjean Pinckaers studeerde en werkte als
assistent in opleiding aan onze faculteit, tot
maart 1995; sindsdien is hij advocaat bij het
kantoor Pels Rijcken en Droogleevers Fortuijn
te Den Haag.

Het proefschrift behandelt de juridische maat-
regel die is genomen om de werklast van de
Hoge Raad te verminderen. In het midden van
de jaren tachtig bleek dat de werklast van de
Hoge Raad maar bleef stijgen, waardoor zijn
functioneren werd bedreigd. Er was een ach-
terstand ontstaan in de afdoening van zaken.
De organisatorische maatregelen die tot dan
toe waren getroffen, bleken niet voldoende om
de achterstanden te doen verdwijnen.

In een poging de stijgende werklast in te dam-
men, werd in 1988 art. 101a in de Wet op de
rechterlijke organisatie opgenomen. Het arti-
kel, dat op 1 juli 1988 in werking trad, geeft de
Hoge Raad de mogelijkheid om in bepaalde
gevallen een cassatieklacht die heeft te falen,
ongemotiveerd te verwerpen.

In dit boek wordt allereerst nagegaan welke
eisen art. 101a stelt voor toepassing. Daarna
wordt nagegaan hoe de Hoge Raad het artikel
toepast en of daarbij de eisen voor toepassing
in acht zijn genomen. In het laatste deel van
dit boek wordt bekeken of toepassing van het
artikel werkelijk heeft geleid tot een verlichting
van de werklast. Ten slotte wordt een alterna-

tief voorstel gedaan ter vermindering van de
werkdruk van de Hoge Raad.
Het proefschrift is uitgegeven door Gouda
Quint onder ISBN 90-387-0529-8.

Op 23 mei 1997 verdedigt mw. mr. M.W.
Wolleswinkel, universitair docent bij de vak-
groep Strafrecht en Criminologie, haar proef-
schrift getiteld: "Gevangen in moederschap, gede-
tineerde vrouwen en het recht op family life".
Promotor is prof. mr. G.P.M.F. Mols,
co-promotor mr. P.L. Bal.

In het onderzoek van Ria Wolleswinkel staat
de (rechts)positie van gedetineerde moeders
centraal, met name de vraag in hoeverre zij
aan hun positie van feitelijk verzorgende ouder
rechten kunnen ontlennen ten aanzien van de
overheid of derden.

De visie op de identiteit en functie van vrou-
wen in relatie tot seksualiteit, voortplanting,
zorg en opvoeding is in het huidige tijdsge-
wricht niet (meer) eenduidig. De gevolgen van
de verschillen in invulling en waardering van
zorgrelaties komen scherp aan het licht als
door een oorzaak van buitenaf tot dan toe van-
zelfsprekende arrangementen worden ver-
stoord. Het detineren van een verzorgende
ouder, met name de moeder, is zo'n externe
ingreep. Die vindt plaats onder verantwoorde-
lijkheid van de overheid en vereist alleen al om
die reden een nadere legitimatie.

In het eerste gedeelte van deze studie worden
de moeders als 'criminele vrouwen' beschre-
ven. Wie zijn ze, waarom zijn het er zo weinig,
is de cultuur in een vrouwengevangenis anders
dan die in een inrichting voor mannen, waar
zitten de vrouwen in Nederland, hoe ervaren
zij hun verblijf in de gevangenis, hoe gaat het
met hun familierelaties, welk beleid voert de
overheid en hoe zit het met de specifieke
rechtspositie van gedetineerde vrouwen?

De latere hoofdstukken gaan meer algemeen
over 'het moederschap in relatie tot het belang
van het kind'. Welke betekenis wordt aan het
moederschap gehecht, wat is identiteitsvor-
ming en volwassenwording? Hoe verhouden
belangen van moeders en kinderen zich in dat
opzicht tot elkaar en welke rol wordt de over-
heid toebedeeld? Ook de betekenis van het in
verschillende verdragsartikelen beschermde
family life en private life komt daarbij aan de
orde.

Tot slot worden de inzichten uit de verschillen-
de hoofdstukken met elkaar verbonden, waar-
bij ook vanuit een genderspecifieke benadering
suggesties worden gedaan voor beleid en regel-
geving in de penitentiaire praktijk.
Het proefschrift wordt uitgegeven door Gouda
Quint/Kluwer.

Op 13 juni verdedigt mr. drs. C.J.P. van Laer
zijn proefschrift "Het nut van comparatieve
begrippen. Een studie omtrent de toepassing van
begrippen in de rechtsvergelijking".
Promotores zijn prof. mr. G.R. de Groot en
prof. mr. N.H.M. Roos.
Coen van Laer is juridisch bibliothecaris bij de
Universiteit Maastricht. Zijn boek gaat over
begrippen die in de rechtsvergelijking worden
toegepast: "comparatieve begrippen". het boek

wordt uitgegeven door Intersentia (Antwerpen) in de facultaire reeks "Ius Commune Europaeum".

Een eeuw lang wordt er gezocht naar het beste perspectief voor de rechtsvergelijking.

De bekende rechtsvergelijkers Zweigert en Kötz beweren dat hun functiebegrip het gezochte perspectief levert. Zij vertegenwoordigen de heersende opvatting inzake comparatieve begrippen. Deze opvatting wordt door de promovendus bestreden. Rechtsvergelijking is nauwelijks gediend met het externe standpunt van een sociologisch functiebegrip.

Comparatieve begrippen die aansluiten bij nationale rechtsbegrippen zijn nuttiger voor rechtsvergelijking.

Comparatieve begrippen kunnen tijdsverspilling binnen het rechtsvergelijkende onderzoek voorkomen. Comparatieve begrippen zijn ook van belang voor verschillende gebieden waarvoor rechtsvergelijking een hulpmiddel is.

In het boek worden de volgende toepassingsgebieden behandeld: ordeningssystemen voor bibliotheekcollecties, thesauri voor docentenverzamelingen en het internationaal privaatrecht. Het proefschrift draagt niet alleen bij aan de theorie van de rechtsvergelijking, maar ook aan praktische toepassingen in de onderwerpsontsluiting en in het internationaal privaatrecht.

Congres over "Criminaliteit en sociale rechtvaardigheid"

Op 26 en 27 juni 1997 organiseert de Nederlandse Vereniging voor Kriminologie in Maastricht haar derde congres: "*Criminaliteit en sociale rechtvaardigheid*".

De afgelopen twee congressen van de Nederlandse Vereniging voor Kriminologie hadden respectievelijk als thema 'Criminaliteit als politiek probleem' en 'Hoe punitief is Nederland?' De zorg die op beide congressen te horen was over de ontwikkeling van het strafrechtelijke klimaat in Nederland is er anno 1996 niet minder op geworden. Zowel de zorg voor het, al dan niet 'integraal' te benaderen, veiligheidsprobleem als het rechtvaardigheidsgehalte van onze sociale rechtsstaat zijn bijzonder actuele criminologische thema's. Waar beide vorige congressen direct gericht waren op het strafrechtelijke beleid, zullen nu de sociale ontwikkelingen waar dit een afspiegeling van is, het centrale congressthema vormen. Zowel de nieuwe theoretische inzichten (risicomaatschappij) als de praktische ontwikkelingen in de verzorgingsstaat, die zozeer hun stempel hebben gedrukt op het criminaliteitsprobleem, maken het zinvol hier het komende NVK congres aan te wijden.

Aanmelding (voor 3-2-1997) en nadere inlichtingen via het congressecretariaat mw. R. Bodifée, secretaresse Strafrecht & Criminologie, tel. 388 33 77.

Opleiding Magister Iuris Communis 1997/1998

In september 1997 start - alweer voor de zesde keer - de postdoctorale opleiding Magister Iuris Communis.

In het opleidingsprogramma, dat een heel

studiejaar beslaat, wordt aandacht besteed aan de gemeenschappelijke aspecten van de rechtssystemen van de lidstaten van de Europese Unie, overigens zonder voorbij te gaan aan de onmiskenbare verschillen daartussen.

De volgende vakken worden onder meer aangeboden: Comparative Public Law, Private International Law, European Integration, Private Law in Europe, Company and Business Law in Europe, Criminal Law in Europe, Human Rights, International Trade Law etc. De opleiding wordt gevolgd door maximaal 25 streng geselecteerde juristen, afkomstig uit zowel EU- als niet EU-landen. Deze grote verscheidenheid aan deelnemers draagt bij aan het rechtsvergelijkende karakter van de opleiding.

Aanmelding dient te geschieden vóór 1-4-1997 (eerste selectie) of vóór 1-6-1997 (tweede selectie). Nadere inlichtingen over kosten en toelating zijn verkrijgbaar bij het Bureau Internationalisering van de faculteit, telefoon 043 - 388 3038.

Succes pleitconcouren

Het team van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Maastricht is als beste gekomen uit de op 21 februari 1997 te Den Haag gehouden nationale voorronde van de *Philip C. Jessup Moot Court Competition on International Law* en liet daarmee de Universiteit van Amsterdam, de Vrije Universiteit, de Universiteit Utrecht en de Katholieke Universiteit Brabant achter zich. Het Maastrichtse team bestond uit Cathy Bennet, Philip Dygeus, Marije Dijkstra, Rebecca Heemskerk en Andrew Hood. Philip Dygeus werd bovendien als een van de twee beste pleiters uitgeroepen. Het Maastrichtse team zal Nederland vertegenwoordigen tijdens de internationale ronde van het pleitconcouren die parallel aan de jaarvergadering van de American Society of International Law te Washington D.C. (7-11 april 1997) zal plaatsvinden. De casus in de competitie betreft uiteenlopende onderwerpen als staatsaansprakelijkheid, de rechten van het kind, represailles en geschillenbeslechtingprocedures binnen de Wereldhandelsorganisatie. Ook bij de *European Law Moot Court Competition*, een prestigieus pleitconcouren waarvoor de 70 universiteiten was ingeschreven heeft een Maastrichtse team een klinkend succes behaald. Na op 31 januari en 1 februari j.l. de halve finale groep in Wenen te hebben gewonnen heeft het team, bestaande uit Joska Menge, Joeri Michielsen, Bert Lejeune en Ida Wendt, tijdens de finale op 14 en 15 maart j.l. in Luxemburg de eerste plaats behaald.

Bovendien heeft Maastricht met Joeri Michielsen en Bert Lejeune de beste pleiter en de beste "Commissie" geleverd. In ieder geval voor hen beiden liggen als beloning uitdagende stageplaatsen bij de Europese Commissie en bij een vooraanstaand advocatenkantoor in het verschieft.

Stibbe-prijs 1996

J. Wouters (vakgroep internationaal en Europees recht) en W. Devroe (Universiteit Leuven) hebben de Stibbe-prijs 1996 gekregen voor hun boek: "De Europese Unie.

Het Verdrag van Maastricht en zijn uitvoering: analyse en perspectieven". De Stibbe-prijs is een prestigieuze Belgisch-Nederlandse wetenschappelijke prijs die om de twee jaar wordt uitgereikt.

De prijs is in 1987 ingesteld door het advocatenkantoor Stibbe Simont Monahan Duhot; beoogd wordt het schrijven en publiceren van kwalitatief hoogwaardige juridische werkstukken met name door jonge wetenschappers (niet ouder dan 35 jaar) te bevorderen. Aan de Stibbe-prijs is een geldbedrag van f 10.000,- verbonden.

De prijsuitreiking vond plaats in Brussel op 26 maart 1997.

Onderwijsvisitatie

In januari j.l. is het rapport van de landelijke commissie onderwijsvisitatie rechtsgeleerdheid verschenen. De visitatiecommissie schetst daarin een beeld van de kwaliteit van de juridische opleidingen in Nederland, die zijn onderzocht aan de hand van door de faculteiten aan-geleverde "zelfstudies" en ander schriftelijk informatiemateriaal, alsmede bezoeken aan de faculteiten in het voorjaar van 1996.

Uit het rapport blijkt dat, landelijk gezien, de relatief jonge Maastrichtse opleiding het uitstekend doet. Zou de commissie zijn overgegaan tot het opstellen van een 'ranking' dan zou de Rechtenfaculteit van de Universiteit Maastricht op een van de topplaatsen zijn geëindigd. Uit het rapport blijkt een grote waardering van de zijde van de commissie voor het in Maastricht gepraktiseerde model van probleemgestuurd onderwijs (pgo). Naar het oordeel van de commissie bevordert het Maastrichtse programma het zelfstandig leren en denken van de studenten. Dit pgomodel, in samenhang met de inrichting van het onderwijs, wordt direct in verband gebracht met de goede rendementcijfers waarop Maastricht kan bogen. Waardering heeft de commissie eveneens voor het vaardighedenonderwijs, het onderwijsinnovatiebeleid en de internationalisering van de faculteit. Bij een aantal zaken plaatst de commissie kritische kanttekeningen en vraagtekens. Als belangrijkste punt kan de aanbeveling worden gezien van de commissie het basisdoctoraal Nederlands recht uit te breiden. Naar aanleiding hiervan is een facultaire commissie ingesteld die op korte termijn over de wenselijkheid hiervan en implicaties voor zowel het basis- als het einddoctoraal moet adviseren aan faculteitsbestuur en -raad.

Post-academisch onderwijs

Het Bureau Postacademisch Onderwijs van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit Maastricht organiseert in het voorjaar 1997 de volgende cursussen:

Herhaling Nieuw Recht II

Deze cursus wordt voor advocaten uit de arrondissementen Maastricht en Roermond in Roermond herhaald.

Data: 7, 14 en 21 april 1997 van 13.30 - 18.00 uur in Roermond

Actuele ontwikkelingen in het ruimtelijk bestuursrecht

Data: dinsdag 27 mei, 3 juni en 10 juni 1997 van 15.30 - 21.00 uur

Actualia Straf- en Strafprocesrecht

Datum: donderdag 10 april 1997 van 15.30 - 21.00 uur

Alimentatierekenen volgens de bruto-methode

Datum: donderdag 14 april 1997 van 10 - 17 uur

BTW en overdrachtbelasting

Datum: vrijdag 6 juni 1997 van 10.00 - 17.00 uur

Actualiteitencyclus voor het notariaat

Datum: vrijdag 18 en zaterdag 19 april 1997 op

Kasteel Erenstein te Kerkrade.

Indien U informatie wenst over bovengenoemde cursussen dan gaarne contact opnemen met M. Sprengers, PAO-bureau Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Postbus 616, 6200 MD MAASTRICHT, tel. 043-3883273 of fax. 043-3218655.

Economische wetenschappen en bedrijfskunde

Economenbarometer

Aantal afgestudeerden eind maart 1997: 1637.

Onderwijsprijs 1996

Prestaties op het gebied van onderwijs worden vaak ondergewaardeerd, is een opmerking die regelmatig in de FdEWB gehoord wordt. Een evaluatiecommissie, bestaande uit Prof.dr. Arnold Schilder, Prof.dr. Paul van der. Grinten en Prof.dr. Hans Philipsen, heeft in juli 1995 de aanzet gegeven om de kwaliteit van het onderwijs beter te belonen. Er waren drie prijzen te vergeven: één prijs van 15.000 gulden voor een structureel goedlopend onderwijsproject, één prijs van 10.000 gulden voor een goed functionerende tutor of docent en één prijs van 5000 gulden die als aanmoediging wordt uitgereikt.

Genomineerd

De genomineerden in alfabetische volgorde, Dr. Olaf Flippo, Dr. Mariëlle Heijltjes, Drs. Christian Kerckhoffs, Dr. Clemens Kool, Ir. Arie van Lier, Prof.dr. Chris de Neubourg, Drs. Jan Nijhuis, Dr. Sjoerd Romme en Drs. Dirk Tempelaar.

De prijswinnaars

De jury heeft de prijs voor een structureel goedlopend onderwijsproject toegekend aan 'International Economics Studies' van Prof.dr. Chris de Neubourg. Unaniem heeft de jury voor dit project gekozen.

De prijs voor een goed functionerende tutor of docent is toegekend aan Dr. Mariëlle Heijltjes. De aanmoedigingsprijs heeft de jury toegekend aan het traject Consultancy en Verandermanagement van Dr. Sjoerd Romme.

Promoties

"Expertise in Accountancy": psychologe Rina Vaatstra onderzoekt accountants

Een bijzonder proefschrift, want Rina Vaatstra heeft het aangedurfd een brug te leggen van haar eigen expertise naar die van registeraccountants. Een heel andere wereld, zou men zeggen. Toch is dat betrekkelijk. Einde jaren tachtig bedachten mensen als Henk Schmidt, Jan van de Poel, Els Boshuizen dat er interessante parallellen leken te zijn tussen bijvoorbeeld medische expertise en accountantsexpertise. Geleidelijk werd een aio-project gecreëerd op de kruising van deze werelden. Zowel aan de UM als bij de beroepsorganisatie NivRA als in de accountantspraktijk trof Rina Vaatstra docenten en praktijkmensen aan die graag meedachten. Het proefschrift verhaalt van drie empirische onderzoeksstudies. Deze verkennen hoe expertise van accountants zich ontwikkelt, welke expertise-verschillen kunnen worden waargenomen tussen onderzoeksobjecten met uiteenlopende kennisverwerving en praktijkervaring, en hoe ze daarmee vergelijkenderwijs omgaan. De onderzoekster raakte geboeid door wat accountancy-experts meer deden met een casus in vergelijking tot intelligente studenten zonder praktijkervaring. Ze ontdekte hoe accountancystudenten met veel praktijkervaring (NivRA-studenten die het postdoctorale jaar aan de UM volgden) financiële kennisnetwerken konden benutten die veel meer opleverden dan hun studiegenoten die nog maar net met de praktijk hadden kennisgemaakt. En ze vond interessante gegevens over de omvang, complexiteit en structuur van de kennis bij de onderzoekspersonen. Geen wonder dat er heel relevante aanbevelingen voor opleiding en beroepsontwikkeling uit Rina's onderzoek voortvloeien. Het Koninklijk NivRA heeft al laten merken geïnteresseerd te zijn.

Promotie Frank Bunte

Frank Bunte heeft op 31 januari zijn proefschrift "Product innovations and barriers to entry" met succes verdedigd. Het proefschrift gaat over de vraag, of firma's, die met innovaties bezig zijn, winsten voor zich houden of deze aan consumenten doorgeven. Een standaardresultaat in de theoretische literatuur zegt, dat kosten van het maken van innovaties niet meer terug te halen zijn als de innovatie gemaakt is. Ze kunnen dus in de prijsvorming geen rol spelen. Prijsconcurrentie werkt door wederzijdse onderbieding van elkaars prijzen zodanig dat er i) geen winsten over blijven, ii) R&D-kosten niet terug verdient zouden kunnen worden, zodat er iii) maar een firma (monopolist) in de markt zal zijn. Frank laat zien, dat dit resultaat niet meer geldt als de gemiddelde kosten niet met de output variëren. Dan is wel een nul-winst situatie mogelijk en alle voordelen zijn aan de consumenten doorgegeven. In het vervolg wordt het model zodanig uitgebreid dat het R&D succes stochastisch wordt. Dan kunnen bijzonder door het toeval begunstigde firma's meer geluk hebben dan andere en de laatste door lage prijzen uit de markt schieten zodat er toch weer

monopolie winsten overblijven. Of de gemiddelde kosten nu daadwerkelijk onafhankelijk van de output zijn blijft in de empirische literatuur onduidelijk.

Promotie François Nissen

Op vrijdag 21 februari verdedigde François Nissen zijn proefschrift *International Financial Market Dynamics*.

De promotores Prof. dr. Clemens Kool - Algemene Economie - Prof. dr. Kees Koedijk en Prof.dr. Christian Wolff - Berichtgeving en Financiering - zijn afkomstig uit verschillende vakgroepen. De verscheidenheid in begeleiders vindt zijn weerslag in de veelheid van terreinen waarop François Nissen onderzoek verricht. De rode draad door het proefschrift is empirische analyse van internationale financiële markten. Nissen gebruikt daarvoor een veelheid aan data en analysetechnieken, en bekijkt markten zowel vanuit de internationale macro economie als ook vanuit een financieel economisch perspectief.

Het totale proefschrift heeft zes zelfstandige onderzoeken als hoofdstuk, waarvan er drie intussen zijn geaccepteerd in internationale tijdschriften. De andere hoofdstukken hebben een eerste beoordelingsronde ondergaan, en zijn in bewerking om de tweede ronde in te gaan. Zijn benadering van onderzoek is ook in de financiële praktijk niet onopgemerkt gebleven. Sinds 1 januari is François werkzaam bij ING, waar hij zich bezighoudt met risico management. Als eerste klus heeft hij zijn inzichten mogen toepassen en aanscherpen bij de Barings Bank in Londen.

Opening "Postgraduate International Program Chartered Controller"

Op woensdag 19 maart 1997 vond de officiële opening plaats van de Internationale Controllersopleiding. Na een welkom door Prof. dr. Tjeu Blommaert vond de officiële openingsceremonie plaats door Mr. B.J.M. baron van Voorst tot Voorst, Gouverneur van de Provincie Limburg. Daarna volgde twee lezingen: Prof. dr. S. Bergsma "European Monetary Integration and Treasury Policies" en Prof. dr. Jan van de Poel "Advanced International Control Competencies". De Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde van de Universiteit Maastricht startte in juli jl. in samenwerking met de economische faculteit van de Universiteit van Amsterdam deze internationale topopleiding voor financieel talent. Deze nieuwe opleiding voor management controllers duurt twee jaar en is bedoeld voor 'high potentials' in de financiële hoek.

De hoofdvakken in de opleiding zijn management accounting, financieel management en administratieve organisatie. De cursustaal is Engels. De opleiding is gericht op de toekomstige financiële top van het internationale bedrijfsleven en wordt verzorgd in een seminar-opzet (zes seminars van elk twee weken). Het management van de opleiding is in handen van Prof. dr. Tjeu Blommaert (UM) en Prof. dr. Jan van de Poel (UvA).

Faculteitsagenda

Vrijdag 11 april Seminar in het kader van de start van NIBOR: *The Netherlands Institute of Business Organization and Strategy Research* met lezingen/discussies rondom het thema *Innovative Management and Strategic Change..*
Sprekers: Prof.dr Rudy Moenaert (Vrije Universiteit Brussel), Prof.dr Harry Barkema (Katholieke Universiteit Brabant) en prof.dr Glenn Carroll (University of Berkeley). Belangstellenden kunnen zich inschrijven bij Ellen Nelissen, 043-3883770.

Vrijdag 18 april - 16.00 uur - Aula: Inaugurale rede Prof.dr. Gerard Pfann - hoogleraar Econometrie van Markten en Organisaties
Titel van de rede: Investeren en werkgelegenheid..

Cultuurwetenschappen

Afstudeerders

Op dit moment zijn er veertig doctorandi in de Cultuur- en Wetenschapsstudies.
Van de veertig alumni zijn er zes aan een promotieonderzoek begonnen, waarvan twee aan de UM, en telkens één in Leiden, Utrecht, Amsterdam en Cambridge (U.K.).
Van 20 andere personen is bekend dat ze inmiddels werk hebben gevonden.

SNS-bank prijs 1996

Dr. Karin Bijsterveld ontving op 27 januari van dit jaar de SNS-bank Limburg Prijs 1996.
Dr. Bijsterveld ontving deze prijs voor haar proefschrift "Geen kwestie van leeftijd. Verzorgingsstaat, wetenschap en discussies rond ouderen in Nederland 1945-1982" waarop zij eind 1995 promoveerde. De prijs van tienduizend gulden die dit jaar voor de elfde keer uitgereikt werd aan een Maastrichtse onderzoeker, is een aanmoediging voor "uitmuntende onderzoekers die aan het begin van hun wetenschappelijke carrière staan".
Dr. Bijsterveld ontving de prijs uit handen van Mr. Ph. Houben, burgemeester van Maastricht.

Studium generale

AGENDA

Woensdag 16 april, 20.00 uur

Collegezaal Nieuwenhof
De ethische kant van het denken van Derrida
Lezing door: prof. dr. S. Ijsseling, hoogleraar wijsbegeerte, Katholieke Universiteit Leuven
Jacques Derrida is één van de meest controversiële hedendaagse Franse filosofen. Zijn oeuvre is intussen zeer omvangrijk en zijn invloed enorm. Lange tijd dacht men dat Derrida weinig belangstelling had voor politieke en morele problemen. Thans beseft men dat zijn werk allereerst een ethische en daarbij aansluitend een politieke betekenis heeft. Zijn toenemende waardering voor Levinas is daarvan een teken. Het primaire doel van Derrida is het plaats maken voor 'het andere' dat steeds meer uitgesloten of gemanipuleerd wordt in onze cultuur.

Vrijdag 18 april, 22.00 uur

In elf cafes in de binnenstad van Maastricht
Brand Smartlappenfestival
Toegang: gratis
Bij het woord smartlap denken wij meteen aan een sentimentele bedoening, waarbij menige traan wordt weggepinkt. In ons land bestaat dit genre ruim honderd jaar. Bekende vertolkers waren in een grijs verleden Lou Bandy, Koos Speenhoff, Willy Derby, Kees Pruis en de Zangeres zonder Naam. Onder de titel 'Tranen met tuiten' organiseerde SG in 1996 het eerste Maastrichtse smartlappenfestival. Dit jaar volgt de tweede aflevering. Vanaf 22.00 uur is er in elf cafes in de binnenstad het levenslied te horen.
De deelnemende cafes zijn: De Perroen, De Dikke Dragonder, Clinique, Falstaff, C'est la Vie, Van Bommel, Steine Brök, Forum, Crazy Pie, Ma van Sloun en Tribunal.
Het programma wordt nader bekend gemaakt via een later te verschijnen bijlage in de Maastrichtse weekagenda Week In Week Uit. Het Brand Smartlappenfestival wordt mogelijk gemaakt door de financiële ondersteuning van Brand Bierbrouwerij BV.

Dinsdag 22 april, 20.00 uur

Collegezaal Nieuwenhof
De ethische economie van Sen
Lezing door: prof. dr. J. de Beus, hoogleraar sociale filosofie, RU Groningen
Amartya Sen is bekend geworden door zowel zijn verdediging van de idee van economische vooruitgang als zijn oppositie tegen opvattingen van neo-liberale postmodernisten en aanhangers van gedwongen autoritair ontwikkelingsbeleid.

De Beus behandelt Sens opvattingen over bevolkings- en sociale politiek. Met name staat hij stil bij de wijze waarop hij normen en waarden wil integreren in traditionele economiebeoefening en de mensenrechten met economische efficiëntie wil verzoenen.

CONTINUUM

Een uitgave van de Universiteit Maastricht. Verschijnt vier maal per jaar.
Het blad wordt toegezonden aan afgestudeerden, medewerkers en relaties van de Universiteit Maastricht alsmede aan begunstigers van het Universiteitsfonds/SWOL

Eerste jaargang, nummer 2

Redactie-adres

Postbus 616
6200 MD Maastricht
tel. 043-3883580
e-mail adresw: Continuum@bjz.unimaas.nl

Redactieraad

Ton Brouns, dr. José van Dijk, prof. Cees Flinterman, dr. Piet Keizer, drs. Silvia Kramer, drs. Marieke Kruip, dr. Gerard Majoor (voorzitter), mr. Maurice Olivers, dr. Eric Postma, drs. Rob de Vries, prof. Ger van der Vusse

Hoofdredacteur

Jacques Herraets

Redactie-assistente

Charlotte Konings

Art direction en opmaak

Geert Setola, Oirsbeek

Fotografie

Franco Gori, Jean-Pierre Jans e.a.

Drukwerk

Drukkerij Huntjens, Stein

Aan dit nummer werkten mee:

Pieter Calje, Lucia M.J. Geurts, Cyrille Offermans, Wim Ortjens.

Oplage: 14.500

Abonnementen f 20 per jaar

Losse nummers f 4,75 excl. verzendkosten

Het volgende nummer verschijnt eind juni. Kopij toezenden aan de redactie of zenden via e-mail Continuum@bjz.unimaas.nl

CONTINUUM op Internet

U kunt CONTINUUM voortaan ook lezen via onze eigen homepage:
www.unimaas.nl/~continuum

Wat is de beste manier om de aandacht te vragen voor een prachtige collectie boeken? Een prachtig boek erover maken. Zo simpel moeten de samenstellers van 'Behouden en begeren, benutten en beheren' geredeneerd hebben, toen ze het plan opvatten meer bekendheid te geven aan de zogenaamde Jezuïetencollectie. De auteurs van het boek over de boeken slagen erin hun lees- en kijkplezier over te brengen op de lezer door tal van anecdotes op te halen, door enkele curiosa uit het lichtere genre op zeer amusante wijze te beschrijven en door het gebruik van talrijke afbeeldingen uit en van de verzameling. Het boek verhaalt van twee soorten monnikenwerk: de geduldige verzamelwoede van de Jezuïeten en het boek-voor-boek toegankelijk maken van de collectie. Dat geschiedt door de titels naar moderne standaarden te

beschrijven en te catalogiseren. Tot nu toe is bijna de helft van het gigantische karwei geklaard.

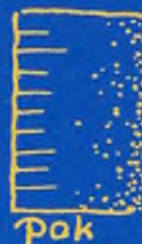
De 250.000 banden, waaronder enkele unieke exemplaren uit de tweede helft van de vijftiende eeuw, zijn afkomstig uit de voormalige priesteropleidingen van de orde in Maastricht, Nijmegen en Warmond. Toen de opleidingen in de jaren zeventig hun poorten sloten, kocht de overheid de bibliotheken op en schonk ze aan de nieuwe universiteit als basis van haar collectie. 'Behouden en begeren, benutten en beheren' is uitgegeven door de Universitaire Pers Maastricht in opdracht van de Universiteitsbibliotheek. Het boek is te bestellen bij de betere boekhandel of uit voorraad leverbaar bij de Standaard Boekhandel in Maastricht.

BEHOUDEN EN BEGEREN, BENUTTEN EN BEHEREN, BOEKJE OPEN OVER DE JEZUÏETENCOLLECTIE VAN DE UNIVERSITEIT MAASTRICHT
Met bijdragen van onder anderen Wammes Bos, Gerard-René de Groot, Jo Wachelder en Wiel Kusters. Met foto's van Franco Gori.

Prijs f 74,50 (gebonden)
ISBN-nummer 90 5278 2237

Om de leerstof aanschouwelijk te maken vroeg het hoofd van de Heilig Hartschool in Hegelsom, Jan Wijnen, een van de andere onderwijzers een plaatjesboek te maken. Uit: J.M.J. Wijnen: 'Op weg naar een moderne school', Malmberg, 1955

MADE IN MAASTRICHT

FEITEN EN ONTWIKKELINGEN 1996

BIJLAGE BIJ CONTINUUM NUMMER

2

25 MAART 1997

Adres en telefoonnummers

Universiteit Maastricht
Postbus 616
6200 MD Maastricht
043 - 388 22 22

Afdeling PR en Voorlichting
043 - 388 30 81

Faculteit der Geneeskunde
Faculteitsbureau
043 - 388 14 48

Faculteit der Gezondheidswetenschappen
Faculteitsbureau
043 - 388 17 39

Faculteit der Rechtsgeleerdheid
Faculteitsbureau
043 - 388 30 27

Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde
Faculteitsbureau
043 - 388 38 28

Faculteit der Cultuurwetenschappen
Faculteitsbureau
043 - 388 34 86

Faculteit der Algemene Wetenschappen

- Kennistechnologie
Bureau
043 - 388 33 89
- Psychologie
Bureau
043 - 388 18 86

Universiteitsfonds Limburg (SWOL)
043 - 388 31 49 of 043 - 388 31 51

Inhoud

Strategie en doelstellingen	3
Vierde lustrum	3
Universiteitsfonds Limburg (SWOL)	4
Onderwijs	5
Onderzoek	8
Internationalisering	10
Studenten	13
Personeel	16
Huisvesting	19
Kennistransfer	19
Universiteit in de regio	20
Personalia	21
Lijst met afkortingen	23

Rijksuniversiteit Limburg wordt Universiteit Maastricht

Per 1 september 1996 wijzigde de naam van de universiteit: Rijksuniversiteit Limburg werd Universiteit Maastricht. De nieuwe naam is snel opgepikt, zowel door medewerkers en studenten als door de externe relaties.

Redactie en productie: BJZ / Afdeling PR & Voorlichting

Vormgeving en druk: Unigraphic. Universiteit Maastricht

Strategie & doelstellingen

Profielkenmerken PGO en internationalisering

De Universiteit Maastricht (UM) is een algemene instelling voor wetenschappelijk onderwijs en onderzoek. Het probleemgestuurd onderwijs (PGO) en de internationalisering zijn de belangrijkste profielkenmerken van de instelling.

De Universiteit Maastricht staat voor:

- vernieuwing in het onderwijs;
- een streven naar kwaliteit van onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening, die zich kan meten naar internationale maatstaven;
- een internationaal georiënteerde universiteit, niet alleen door kwaliteit van onderwijs en onderzoek, maar ook door de inhoud van de programma's en de aard van het academische en sociale leven;
- een economische, sociale en culturele motor voor de (eu)regio.

De UM telt zes faculteiten. In volgorde van anciënniteit zijn dit de faculteiten der Geneeskunde, Gezondheidswetenschappen, Rechtsgeleerdheid, Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde, en die der Cultuurwetenschappen. Daarnaast is er de faculteit der Algemene Wetenschappen, waarin onder andere nieuwe opleidingen worden ontwikkeld, zoals Kennistechnologie en Psychologie

Strategie

De UM wil zich ontwikkelen tot een middelgrote Europese universiteit met zo'n 10.000 studenten in het jaar 2000.

Om dit doel te verwezenlijken streeft de UM naar een breder en gevarieerder pakket aan opleidingen dan nu het geval is. De uitbouw van de universiteit moet vooral gerealiseerd worden via de lijnen cultuur, technologie en sociale wetenschappen. Daarbij blijven de profielkenmerken PGO en internationalisering een helder richtsnoer.

Parallel hieraan wordt systematisch aandacht geschonken aan de verbetering van de kwaliteit van onderwijs, onderzoek en de interne organisatie.

De UM stimuleert initiatieven bij de uitbouw en de profielkenmerken door middel van bijdragen uit het Profileringsfonds en de instellingsreserve.

Vierde lustrum

Ter gelegenheid van de twintigste verjaardag van de UM werd een reeks van activiteiten georganiseerd voor medewerkers, studenten en andere geïnteresseerden. Er waren academische en wetenschappelijke bijeenkomsten, maar ook sportieve en culturele evenementen.

Eredocoraten en Tanspenning

Tijdens de twintigste Dies Natalis reikte de UM eredocoraten uit aan prof.dr. W. Baumol (hoogleraar Economie aan Princeton University en aan de New York University), dr. P.A.J. Janssen (voorzitter van de Janssen Research Foundation Worldwide) en prof.dr. H. Kötz (van het Max Planck Institut für Internationales und ausländisches recht in Hamburg).

Prof.dr. H.F.W. Wijnen ontving de dr. J.G.H. Tanspenning voor zijn buitengewone verdiensten voor de UM. Zijn onderwijskundige ideeën waren van wezenlijk belang voor het opzetten van het Probleemgestuurd onderwijs

Lustrumconferentie UM

Het internationale lustrumcongres *Placing the Student at the Centre* bracht een aantal universiteiten bijeen die innovatief onderwijs stimuleren. Aan het einde van het congres is een internationaal netwerk opgericht op het gebied van onderwijsvernieuwing.

Dag voor ouders

Ouders konden op vrijdag 10 mei een dag lang kennis maken met de universiteit en de opleiding van hun dochter of zoon. Ruim tweehonderd ouders namen aan de dag deel.

Overige lustrumactiviteiten

- Symposium *Onderwijs als ontwikkelingshulp*, i.s.m. UNICEF
- Ridderregatta 1996
- Lustrumconcert door leden van het LSO-blaasorkest
- Toneelvoorstelling *Lulu* door *Alles is Drama*
- *De wereld van informatie binnen handbereik*, congres over de virtuele wetenschappelijke bibliotheek en haar gebruikers
- Essay-wedstrijd voor UM-studenten
- Maastrichts Smartlappenfestival *Tranen met tuiten*
- Bijeenkomst oud-medewerkers
- *Lustrum Actief*, sportieve dag voor studenten en medewerkers
- Wereldkampioenschappen Squash voor studenten 1996
- Lustrum-debatwedstrijd
- Programma Studium Generale rond het thema *Algemene begrippen uit de natuurkunde*
- Lustrum-gala
- Wetenschapsdag
- Congres *Kwaliteit in de gezondheidszorg*

Universiteitsfonds Limburg (SWOL)

- Congres *The medical Euregio Progress. Social and cultural diversity of the Euregio medical partners. How to bridge the gap?*
- Presentatie van het boek *Behouden en beheren, benutten en begeren* over de Jezuïeten-collecties van de Universiteitsbibliotheek

Het Universiteitsfonds Limburg is voortgekomen uit de Stichting Wetenschappelijk Onderwijs Limburg (SWOL). Deze stichting is op 8 november 1965 opgericht en heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de bevordering van het wetenschappelijk onderwijs in de provincie Limburg en daarmee aan de vestiging van de Universiteit Maastricht.

Uitbouw en versterking UM

Het Universiteitsfonds heeft niet alleen een cruciale rol gespeeld bij de vestiging en de start van de universiteit, maar draagt nog steeds in belangrijke mate bij aan de uitbouw en de versterking van de UM. Zo heeft het fonds in de jaren 1993-1995 ruim f 1 miljoen beschikbaar gesteld voor de opbouw van de Faculteit der Cultuurwetenschappen.

In de periode 1996 t.e.m. 1998 zal het fonds f 1 miljoen bijdragen aan de versterking van de internationalisering aan de Universiteit Maastricht. Daarnaast kunnen studenten en medewerkers van de UM subsidie aanvragen bij het SWOL voor bijvoorbeeld wetenschappelijke activiteiten, studentenvoorzieningen, congresbezoek en buitenlandse stages.

Contribuanten en Curatorium

Het universiteitsfonds heeft in 1996 in samenwerking met de UM de contacten met de contribuanten van het fonds verstevigd. Op 23 augustus 1996 werd een contribuantenmiddag gehouden, met als thema's '20 jaar Universiteit Maastricht' en 'De betekenis van de European Law School'. Ook is een Curatorium opgericht voor de allergrootste contribuanten. Bedrijven en organisaties die jaarlijks f 5.000 of meer bijdragen aan het Universiteitsfonds, kunnen twee personen afvaardigen in het Curatorium. Leden van het Curatorium krijgen onder andere de mogelijkheid om de naam van hun bedrijf te verbinden aan beurzen voor studenten die in het kader van hun studie naar het buitenland gaan. Inmiddels telt het Curatorium 25 leden.

Onderwijs

Opleidingen initiële fase

Faculteiten	Opleidingen
Faculteit der Geneeskunde	Geneeskunde
Faculteit der Gezondheidswetenschappen	Gezondheidswetenschappen ¹
Faculteit der Gezondheidswetenschappen/ Faculteit der Geneeskunde	Milieugezondheidkunde
Faculteit der Rechtsgeleerdheid	Nederlands recht ² Fiscaal recht European Law School
Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde	Econometrie Economie Fiscale economie Internationale bedrijfskunde
Faculteit der Cultuurwetenschappen	Cultuur- en wetenschapsstudies
Faculteit der Algemene Wetenschappen	Kennistechnologie ^{3,4} Psychologie

¹ Ook als vrijstellingen-programma voor HBO-ers, zowel in voltijd als in deeltijd

² Ook in deeltijd

³ Transnationale studie i.s.m. het Limburgs Universitair Centrum, Diepenbeek, België

⁴ Ook als doorstroomopleiding voor HBO afgestudeerden

Biomedische Technologie

In september 1997 zal de vijfjarige opleiding Biomedische Technologie van start gaan aan de TU Eindhoven. De opleiding is gezamenlijk opgezet door de UM (FdG, FdGW en FdAW) en de TUE. De belangstelling voor de opleiding is groot: ruim driehonderd studenten bezochten de voorlichtingsdag in november.

Opleidingen post-initiële fase

Faculteiten	Post-initiële opleidingen
FdGW	Master of Health Professions Education (1-2 jaar) Master of Public Health (1 jaar)
FdR	Magister Iuris Commune (1 jaar)
FdEWB	Opleiding tot Registeraccountant (1,5 jaar) Opleiding tot Registercontroller (2,5 jaar) International Controller (samen met UvA) (2 jaar)
Fdcw	MA programme Society, Science and Technology in Europe (ESST, 1 jaar in samenwerking met de European Interuniversity Association on Society, Science and Technology)

Studierendement propedeuse en doctoraal

Propedeuse-rendement cohort 1994

Opleiding	Cohort (aantal)	Rendement na 1 jaar	Rendement na 2 jaar
Geneeskunde	200	76%	97%
Gezondheidswetenschappen	324	31%	80%
Rechten	411	46%	68%
Economie	304	43%	67%
Econometrie	34	41%	56%
Internationale Bedrijfskunde	248	36%	62%
Cultuur- en Wetenschapstudies	104	50%	60%

Bron: 1 decembertelling SZ, examengegevens HOSTIS; periode behaalde examens: 1 sept.-31 aug. Exclusief deeltijdstudenten.

Doctoraal-rendement cohort 1990

Opleiding	Cohort (aantal)	Rendement na 4 jaar	Rendement na 5 jaar	Rendement na 6 jaar
Geneeskunde	146	22%	66%	84%
Gezondheidswetenschappen	280	16%	29%	61%
Milieugezondheidskunde	24	37%	75%	83%
Rechten	402	8%	21%	49%
Economie	494	1%	10%	46%

Bron: examengegevens HOSTIS UM met uitzondering van Gezondheidswetenschappen: Fac.bureau FdGW;
peildatum cohort = 1 december; periode behaalde examens = 1 september/31 augustus;
exclusief deeltijdstudenten; exclusief doctoraal-instroom; inclusief auditoren en extranei.

Gemiddelde studieduur studenten met een behaald doctoraal-examen in 1996

Opleiding	Aantal examens in 1996	Gemiddelde studieduur in jaren (kalendertijd)
Geneeskunde	133	4,50
Gezondheidswetenschappen	209	5,34
Kennistechnologie	2	4,00
Milieugezondheidskunde	31	4,93
Nederlands recht	256	5,33
Fiscaal recht	40	4,48
Economie	450	5,51
Cultuur- en Wetenschapstudies	32	4,68
Totaal	1153	

Bron: Bureaus onderwijs van de faculteiten. Aantallen exclusief deeltijdstudenten; exclusief doctoraal-instroom; inclusief auditoren en extranei.

Waardering voor het onderwijs

Visitaties

Milieugezondheidskunde

Eind 1995 werd de opleiding Milieugezondheidskunde gevisiteerd. De resultaten werden in april 1996 bekend gemaakt door de VSNU. Met ingang van 1995 is MGK gestart met een eigen propedeuse die deels overeenkomst met die van Gezondheidswetenschappen. De visitatie commissie was getroffen door de grote inzet van de betrokkenen voor het onderwijs en de aandacht voor het aanleren van vaardigheden.

Rechtsgeleerdheid

Uit de onderwijsvisitatie Rechtsgeleerdheid blijkt dat de relatief jonge opleiding in Maastricht het uitstekend doet. De commissie blijkt grote waardering te hebben voor het onderwijsmodel (PGO) en voor de gevarieerde vormen van vaardigheidsonderwijs. Het Maastrichtse beleid gericht op internationalisering en onderwijsinnovatie vindt bij de commissie instemming. Twijfels had de commissie over de posities van de basisvakken in het basisdoctoraal en de grote keuzevrijheid in het einddoctoraal. De faculteit heeft hierop gereageerd door het instellen van een commissie Basis-/einddoctoraal. De faculteit en de commissie werden het nog niet helemaal eens over de manier waarop aspecten van de toetsing vorm moeten krijgen.

Economie

Tijdens de visitatie van de FdEWB is de kwaliteit van de opleidingen Economie en Econometrie beoordeeld. De relatief jonge opleiding Fiscale Economie bleef buiten beschouwing. Ook hier was de beoordeling positief over de onderwijskundige aspecten, het aanleren van vaardigheden en de internationalisering. Enige bedenkingen had de commissie voor de manier waarop stages en scripties worden begeleid. Dat probleem was echter ook al binnen de faculteit gesignaleerd en hiervoor worden oplossingen gezocht. Ook waren commissie en faculteit het eens dat de studievoortgang in de propedeuse beter bewaakt moet worden. Op dat vlak zijn inmiddels maatregelen genomen. Verder had de commissie twijfels over de grote keuzevrijheid in het einddoctoraal

UM "nog steeds aan de top"

De *Keuzegids Hoger Onderwijs* en de *Universiteitentest* van Elsevier plaatsen de UM in 1996 aan de top van de Nederlandse universiteiten.

In de *Keuzegids* kwam de UM het tweede jaar op rij als beste uit de test. Vijf van de zeven onderzochte opleidingen scoren het hoogst in vergelijking met de zusterinstellingen: Geneeskunde, Psychologie, Fiscaal recht, Economie en Bedrijfskunde. Het rapportcijfer voor Geneeskunde is zelfs het hoogste dat ooit in de *Keuzegids* is gehaald. Psychologie, die pas in 1995 van start ging, biedt "verreweg de hoogste kwaliteit" van de psychologie-opleidingen.

In de *Universiteitentest* eindigden drie van de vier onderzochte Maastrichtse opleidingen op de eerste plaats in de scorelijst: Economie, Geneeskunde en Bedrijfskunde. Nederlands Recht eindigde op een gedeelde derde plaats.

Andere onderwijs-activiteiten

Academische Opleidingen Maastricht

In april 1996 is de Stichting Academische Opleidingen Maastricht (AOM) opgericht. Academische Opleidingen Maastricht maakt hoogwaardige kennis toegankelijk voor bedrijven, instellingen en individuen, d.m.v. cursussen en opleidingen. Het initiatief sluit aan bij het voornemen van de UM om een stimulerende bijdrage te leveren in de regio.

De opleidingen en cursussen van AOM worden specifiek opgezet vanuit de vraag van de klant in de nationale en regionale markt. Daardoor sluiten de opleidingen sterk aan bij marktontwikkelingen.

Het aanbod van de stichting AOM is samengebracht onder twee merknamen.

Maastricht Academy

De Maastricht Academy biedt postdoctorale opleidingen aan voor de nationale markt. Deze opleidingen worden op een centraal gelegen locatie in het land georganiseerd. In september 1996 is de eerste leergang van de opleiding 'Arbeid & Organisatie-deskundige Arbodienst' van start gegaan. In april 1997 gaat de tweede leergang van start, alsmede de postdoctorale opleiding 'Verandermanagement'. De opleidingen worden met een postdoctoraal diploma namens de Universiteit Maastricht afgesloten. Ook start de Maastricht Academy in het voorjaar van 1997 met een Bedrijfskundige Leergang te Venlo, in samenwerking met de Kamer van Koophandel aldaar.

Academie voor Ondernemerschap

De Academie voor Ondernemerschap organiseert sinds 1996 in de regio Zuid-Nederland: avondcolleges, praktische opleidingen en in-company trajecten. Bij de in-company trajecten worden met name avondcolleges georganiseerd binnen een bedrijf. De inhoud van de colleges wordt daarbij toegespitst op de situatie binnen het desbetreffende bedrijf.

Hoger Onderwijs voor Ouderen

Het HOVO wil ouderen, dat wil zeggen vijftigplussers, een onderwijsprogramma aanbieden dat qua inhoud en didactiek tegemoet komt aan de behoeften van deze doelgroep. De faculteiten cultuurwetenschappen, gezondheidswetenschappen en rechten participeerden in 1996 in het programma. Er werden vijftien cursussen georganiseerd, voor ruim tweehonderd geïnteresseerden.

Opleiding tot wetenschappelijk illustrator

In september ging de postgraduate cursus Wetenschappelijke Illustratie van start met de eerste vijf studenten. De tweejarige opleiding is een gezamenlijk initiatief van de UM en de Academie voor Beeldende Kunsten, onderdeel van de Hogeschool Maastricht. Het werk van deze illustratoren vormt een aanvulling op beeldvormende technieken als CT-scans, MRI, echografie en endoscopie, omdat zij in staat zijn beelden te interpreteren en ruimtelijke ordening aan te brengen.

Ombudsman voor onderwijs

Drs. E.A.J. Sprokkel is per 1 december 1996 ombudspersoon voor onderwijs. Hij vervult de nieuwe functie naast zijn functie van griffier van de Universiteitsraad. Met de aanstelling van een ombudspersoon wil de UM een laagdrempelige instantie scheppen waar studenten terecht kunnen als ze een klacht hebben over het onderwijs.

Kwaliteit en studeerbaarheid

Met de keuze van de UM voor een innovatieve benadering van het onderwijs, is onlosmakelijk de zorg voor kwaliteit van het onderwijs verbonden. Deze zorg kreeg extra impuls door de beslissing van de minister van Onderwijs, Cultuur & Wetenschappen (OCW) extra geld ter beschikking te stellen van hogescholen en universiteiten voor de verbetering van de kwaliteit en de studeerbaarheid van het onderwijs. Aan de hogescholen en universiteiten werd gevraagd een kwaliteitsmanagementplan (KMP) te maken en projectvoorstellen ter verbetering van de kwaliteit en studeerbaarheid van het onderwijs te formuleren. Per 1 april 1996 werden het KMP en veertien projectvoorstellen voor de eerste ronde ingediend bij het Ministerie van OCW. Twaalf van de projecten kregen financiering van de minister. In september werd met deze projecten gestart.

In 1996 werd de basis gelegd voor een intern magazine over onderwijs, voor docenten en actieve studenten in onderwijsorganisaties. Dit magazine 'docUMent' verschijnt vanaf 1997 vier keer per jaar. Onder meer in dit blad zal de voortgang van de projecten regelmatig besproken worden.

Eerste afgestudeerden Kennistechnologie

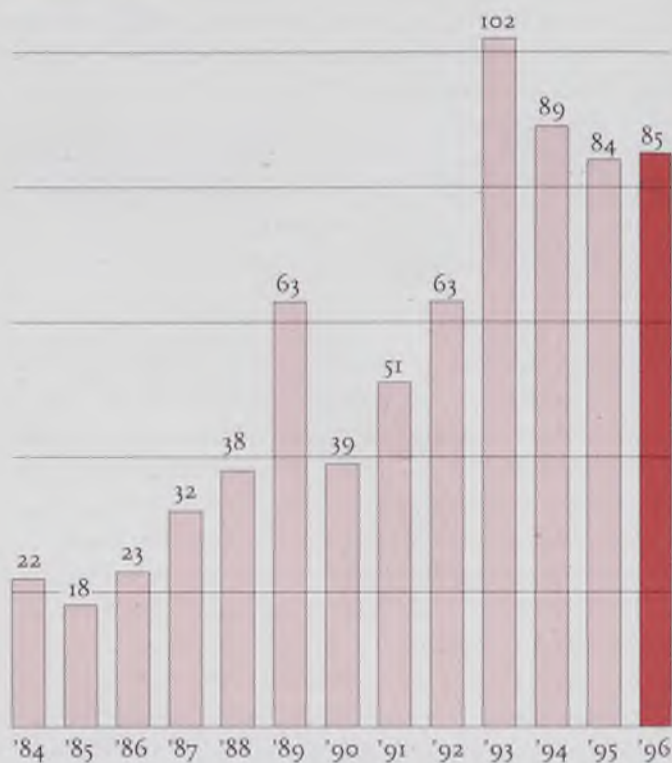
De eerste studenten Kennistechnologie, Inge Lemmens en Jeroen Muis, kregen op 24 september hun doctoraalbul.

Onderzoek

Beleid

De Universiteit Maastricht streeft ernaar de wetenschappelijke expertise die in verschillende vakgroepen en faculteiten aanwezig is zoveel mogelijk te bundelen. Daarom is het onderzoek gedeels opgezet rond een beperkt aantal ook maatschappelijk relevante thema's. In de afgelopen jaren is een verdere concentratie bereikt door de vorming van onderzoekscholen en -instituten. Dat heeft ertoe geleid dat nationale en internationale erkenning voor de onderzoekprestaties van de UM sterk is toegenomen.

Promoties

Vijftigste promotie prof.dr. H. Philipsen

Op vrijdag 12 april trad prof.dr. H. Philipsen voor de vijftigste maal op als promotor. De vijftigste promotie was die van drs. A.F. de Bruin en handelde over *The measurement of sickness impact*.

Onderzoescholen

Tachtig procent van alle onderzoek is ondergebracht in een onderzoeksinstituut of -school. In 1996 is de basis gelegd voor de vorming van enkele internationale onderzoescholen.

Onderzoeschool	Stand van zaken:
CARIM	(hart- en vaatziekten; penvoerder UM, onderzoeksinstituut CARIM FdG) erkend door de KNAW in 1992
MENU	(voeding, penvoerder UvA, onderzoeksinstituut NUTRIM FdGW/FdG) erkend door de KNAW in 1994
ICO	(onderzoek van onderwijs; penvoerder UT, thema FdG/FdGW) erkend door de KNAW in 1994
Rechten van de Mens	(penvoerder UU, thema METRO FdR) erkend door de KNAW in 1995
CaRe	(primary care research; penvoerder UM, onderzoeksinstituten ExTra FdG en Health FdGW) erkend door de KNAW in 1995
EPP	(experimentele psychopathologie; penvoerder UM, onderzoeksinstituut EPP FdGW) erkend door de KNAW in 1995
WTMC	(wetenschap, technologie en moderne cultuur; penvoerder UM, onderzoeksinstituten CWS FdCW en Health FdGW) erkend door de KNAW in 1995
METEOR	(Economics of Technology and Organisations; Onderzoeksinstituten MERIT en METEOR, FdEWB)

In 1996 hebben zich geen wijzigingen in het bestand aan onderzoescholen voorgedaan. Voor METEOR is in december 1996 (ronde 1997) een aanvraag voor erkenning als onderzoeschool bij de KNAW ingediend. Voor Hart- en Vaatziekten is eveneens in december 1996 een vervolgerkenningaanvraag ingediend.

Instituut METRO en onderzoeschool *Ius commune*

Het instituut METRO bundelt het transnationale onderzoek van de FdR. Vanuit het instituut wordt deelgenomen aan de onderzoescholen Rechten van de Mens en *Ius commune*. De onderzoeschool *Ius commune* is een samenwerkingsverband van METRO met de UU en KULeuven, waarin internationale en transnationale juridische problemen onderzocht worden. Grote delen van de METRO-programma's Europees recht, De Europese onderneming en Internationale milieurechtspolitiek zijn erin ondergebracht.

Opzijeerstoel naar Maastricht

Het feministische maandblad Opzij besloot de bijzondere leerstoel *Vrouwen, macht en strategie* toe te kennen aan de UM. De leerstoel wordt ondergebracht in het Interfacultair Centrum voor Vrouwen- en Genderstudies, dat in 1997 aan de UM wordt opgericht.

Bijzondere prestaties

PIONIER-subsidie voor onderzoek naar investeren

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) besloot een PIONIER-subsidie toe te kennen aan prof.dr. Gerard A. Pfann, hoogleraar Econometrie van Markten en Organisaties bij de FdEWB van de UM voor het onderzoek *Investment Decision Making in Business Firms: The Informed-Observer Approach*. Het doel van de studie is inzicht te verkrijgen in de structuur van investeringsbeslissingen van bedrijven, topmanagers en professionele beleggers.

Prioriteitenprogramma's

ROA

De Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) besloot het programma *Scholing, Arbeidsmarkt en Economische Ontwikkeling* als prioriteitenprogramma met f 6 miljoen te ondersteunen. Penvoerder van het programma is de Universiteit van Amsterdam. Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) van de UM is één van de kerngroepen binnen het project.

NUTRIM

Het onderzoeksinstituut NUTRIM (Voeding, Toxicologie en Milieu) zal een belangrijke rol gaan vervullen in het hoog aange-

schreven prioriteitenprogramma *Psychische vermoeidheid in de arbeidssituatie* van de Nederlandse Organisatie van Wetenschappelijk Onderzoek (NWO). Het betreft een onderzoek naar de fysieke, maar vooral psychische aspecten van vermoeidheid. Ook het onderzoekprogramma *Voeding en chronische ziekten: de rol van erfelijk bepaalde gevoeligheid*, waarin NUTRIM participeert, wordt in het kader van het Prioriteitenprogramma financieel gesteund door het NWO.

Fullbright-beurzen

De Netherlands America Commission for Educational Exchange kende voor het academisch jaar 1996-1997 twee beurzen toe aan onderzoekers van de UM. Mw.dr. J. van Dijk, universitair hoofd-docent aan de FdCW, kreeg de beurs voor onderzoek aan de University of California, Santa Cruz. Drs. M.-P. Schinkel, Ph.D.-student bij de FdEWB, verricht met de beurs onderzoek aan het Massachusetts Institute of Technology (MIT). Zijn verblijf aan het MIT wordt tevens ondersteund door een Netherlands America Foundation Fellowship.

Akademie-Onderzoeker

Dr. A. Blokland, werkzaam bij de opleiding Psychologie en het onderzoeksinstituut Hersenen en Gedrag, werd door de KNAW erkend als Akademie-onderzoeker.

Internationalisering

Internationalisering van het onderwijs

Placing the Student at the Centre

Tijdens de lustrumconferentie *Placing the Student at the Centre* werd een overeenkomst gesloten met Aalborg Universitet, Linköpings Universitet, Roskilde Universitet, Universitetet i Tromsø en Universiteit Twente. Het betreft een netwerk van universiteiten met onderwijsvernieuwing als kenmerk. Naast samenwerking op het terrein van onderwijs en onderzoek is het doel van het netwerk jaarlijks een conferentie te organiseren over onderwijsvernieuwing. Ook zullen workshops georganiseerd worden ter verbetering en verdere professionalisering van het probleemgestuurd onderwijs. Verder wordt gepoogd een gezamenlijk tijdschrift te starten.

Ook in andere opzichten was de lustrumconferentie zeer succesvol. Meer dan tweehonderd personen hebben deelgenomen van wie veertig uit het buitenland. De conferentie heeft er duidelijk toe had bijgedragen dat de deelnemers meer inzicht kregen in probleemgestuurd onderwijs. In 1997 zal Roskilde Universitet samen met de partners van het netwerk een dergelijke conferentie organiseren.

SWOL-projecten internationalisering

Het Universiteitsfonds Limburg (SWOL) stelde 1 miljoen gulden beschikbaar voor internationaliseringsactiviteiten van de faculteiten voor 3 jaar. De universiteit stelde ook f 200.000 beschikbaar voor internationaliseringsprojecten. Daarnaast werden door SWOL extra middelen ingezet voor studentenmobiliteit ter compensatie van de afname van de gelden van de Nederlandse overheid (STIR).

De volgende projecten worden uitgevoerd:

- een pbl-site op WWW en een Engelstalig pakket van hulpmiddelen t.b.v. vaardigheidsonderwijs;
- een internationaal tijdschrift op het terrein van onderwijsvernieuwing;
- training van taalvaardigheden;
- een aanbodbank van buitenlandse studieverblijven;
- een internationaal netwerk voor hart- en vaatziekten;
- staf- en studentenuitwisseling en gezamenlijk ontwikkelen van curricula (o.a. Masters-opleidingen);
- een coördinator internationale stages;
- het verbeteren van opvang voor reguliere buitenlandse studenten.

Personeelsbestand buitenlandse werknemers

Per 31 december 1996 bedroeg het aandeel van medewerkers die niet de Nederlandse nationaliteit hebben 5,8% van het personeelsbestand. Dit betekent een kleine stijging (0,3%) ten opzichte van 1995. Het aantal buitenlandse medewerkers is toegenomen van 133 in 1994, via 147 in 1995, tot 162 in 1996. Ruim de helft van deze medewerkers (53,7%) heeft de Belgische nationaliteit. In de categorie overig WP is de grootste toename van het aantal buitenlanders te zien. Het aantal niet-Nederlandse student-assistenten is opnieuw gestegen.

Nationaliteit werknemers

België	87
Duitsland	21
Overig Europa	26
Verenigde Staten	16
Overig niet Europa	12
Totaal 1996	162

Mobiliteit studenten

Sinds 1996 wordt het Erasmus uitwisselingsprogramma voortgezet onder de naam Socrates. In de nieuwe opzet is sprake van institutionele contracten.

Beurzen voor bezoek aan het buitenland

Studiejaar	Aantal ICP's met UM-deelname	Aantal Erasmusbeurzen	Aantal STIR-beurzen	Totaal aantal beurzen UM-studenten
1992/1993	19	216	199	415
1993/1994	22	249	161	410
1994/1995	21	258	162	420
1995/1996	25	274	181	455

Bron: Onderwijsverslag UM 1992/1993 en Bureau Internationale Samenwerking/ISIS, UM.

Uitwisselingsstudenten aan de UM

Studiejaar	Aantal studenten*
1992/1993	417
1993/1994	420
1994/1995	467
1995/1996	452

* Aantal studenten dat aan de UM studeerde in het kader van een uitwisselingsprogramma, een programma van het CES of een cultureel akkoord

Samenwerking in de Euregio

Voor ALMA, het samenwerkingsverband tussen de universiteiten van Aken, Luik, Maastricht en Diepenbeek, was 1996 duidelijk een overgangsjaar. Bij de Euregio Maas-Rijn waren eind 1995 zeventien projecten ingediend voor een subsidie in het kader van het EU Interregprogramma. De besluitvorming daarover werd voortdurend vooruitgeschoven. Een van de projecten betrof de coördinatie van de samenwerking. Het uitblijven van duidelijkheid over de beschikbaarheid van externe middelen had een remmende uitwerking op het ontamen van nieuwe initiatieven. Bovendien werd veel administratieve inspanning geleverd voor het achteraf verkrijgen van de toegezegde subsidie over de voorgaande Interregperiode.

Eind 1996 kwam eindelijk van de Euregio Maas-Rijn het officieuze bericht dat drie projectaanvragen via het Interregprogramma gesubsidieerd werden met in totaal een bedrag van ruim twee miljoen gulden. Het betrof het project TEP (startende ondernemers die zich vanaf het begin internationaal oriënteren), een onderzoek naar het voorkomen van de Euregio in de pers en de ALMA-coördinatie.

ELECTRA

Begin 1996 werd een begin gemaakt met de start van het onder de paraplu van ALMA ontwikkelde ELECTRA-project. De vier universiteiten werken onder deze naam samen op het gebied van het ontwikkelen en introduceren van een elektronische leeromgeving. In de loop van het jaar werd een groot aantal tussenrapporten geproduceerd. Ook vond in Aken een breed opgezette presentatie plaats in de richting van andere onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven.

Periodieken

Opmerkelijk waren twee initiatieven die van studentenzijde kwamen. Onder de namen Eureview en Messages werden periodieken opgestart, respectievelijk met culturele informatie over de ALMA-steden en artikelen over Europese aangelegenheden.

Ontwikkelingssamenwerking

In de hele wereld zoeken onderwijsinstellingen manieren om hun studenten zo goed mogelijk voor te bereiden op de praktijk. Er wordt naar gestreefd studenten niet alleen kennis mee te geven, maar ook praktische vaardigheden en het vermogen zich aan te passen aan de nieuwe ontwikkelingen binnen en buiten het eigen vakgebied ('leren te leren'). Het aan de UM gehanteerde probleemgestuurd onderwijs biedt daartoe goede mogelijkheden.

MUNDO (het Maastricht University centre for international cooperation in the Development of Education) ondersteunt een beperkt aantal onderwijsinstellingen in ontwikkelingslanden bij het introduceren van onderwijsvernieuwingen, tot dusver vooral binnen opleidingen voor de gezondheidssector. Met die instellingen wordt samengewerkt in de vorm van grootschalige, langlopende, extern gefinancierde projecten. In 1996 werden dergelijke projecten uitgevoerd in samenwerking met de Universiteit van El Salvador, met de Ahfad Universiteit voor vrouwen in Khartoum (Soedan), met de MOI Universiteit in Eldoret (Kenia) en met de Can Tho Universiteit in Vietnam. Tevens werd externe financiering toegezegd voor een nieuw op te starten samenwerking met de Technikon Northern Transvaal in Soshanguve/Pretoria, Zuid Afrika.

Een Huis van Europa

Binnen de verschillende faculteiten is steeds meer expertise aanwezig over Europa. Als deze kennis en deskundigheid gebundeld wordt zou het een meerwaarde krijgen, die nog toe zou nemen als ook internationale instituten die in Maastricht gevestigd zijn zouden participeren. Dat is het idee achter *Een Huis voor Europa*.

In *Een Huis voor Europa* kunnen Europees gerichte onderwijs- en onderzoeksactiviteiten uitgebouwd worden en kan de kwaliteit ervan verbeteren. In 1996 heeft de UM dit initiatief voorgesteld aan het Europees Instituut voor Bestuurskunde, het European Journalism Centre, het European Centre for Development Policy Management, de Hogeschool Maastricht, de Maastricht School of Management en de United Nations University (INTECH). De eerste reacties zijn erg positief. Thans wordt gewerkt aan een actieplan.

Engelse editie Observant

Om het groeiende aantal buitenlandse studenten aan de UM beter te informeren over gebeurtenissen aan de UM, is gestart met een Engelstalige editie van de Observant. Het eerste nummer verscheen in december. De engelstalige editie zal voortaan om de vier nummers van de Observant verschijnen. Het initiatief wordt gefinancierd door de UM.

Studenten

In cijfers

Ingeschreven per faculteit, naar geslacht

	1996			1995		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
FdG	522	713	1235	487	692	1179
FdGW	503	1486	1989	520	1538	2058
FdR	910	1112	2022	911	1099	2010
FdEWB	1630	785	2415	1623	783	2406
FdCW	119	224	343	112	230	342
FdAW	40	6	46	9	1	10
Psychologie	93	208	301	43	108	151
Totaal	3817	4534	8351	3705	4451	8156

Bron: 1 decembertelling 1995 en 1996

Herkomst studenten

Herkomst ingeschrevenen, onderverdeeld naar geslacht, in 1995 en 1996

	1996			1995		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
Nederland	3534	4280	7814	3519	4295	7814
Duitsland	116	94	210	55	51	106
België	84	97	181	55	55	110
Rest Europa	45	44	89	43	26	69
Verenigde Staten	6	2	8	4	7	11
Zuid/Midden Amerika	7	8	15	6	7	13
Azië	16	5	21	14	5	19
Afrika	9	4	13	9	4	13
Niet gespecificeerd					1	1
Totaal	3817	4534	8351	3705	4451	8156

Bron: 1 decembertelling 1995 en 1996

Ontwikkeling regionale herkomst eerstejaars, in percentages, 1986-1996

	'87	'88	'89	'90	'91	'92	'93	'94	'95	'96
Zuid-Limburg	37	33	29	27	27	26	23	24	26	23
Overig Limburg	13	13	9	9	6	7	8	7	12	11
Overig Nederland & buitenland	48	54	62	64	67	67	69	69	62	66

Beleid

Studie-informatie en studentenwerving

In 1996 is het beleid op het gebied van de studentenwerving geconsolideerd. Een persoonlijk benadering van aspirant-studenten staat centraal. Via direct-mail worden ze uitgebreid geïnformeerd over de studiemogelijkheden aan de Universiteit Maastricht. Vanaf 1996 wordt specifiek aandacht besteed aan de uitbreiding van het schooldecanennetwerk, het opzetten van een regionaal netwerk met oog op de aansluiting VWO/WO en de mogelijkheden binnen Internet.

Vanuit de dienst Studentenzaken is een onderzoek gestart naar mogelijkheden om de informatiestromen vanuit de dienst studentenzaken verder te verbeteren. De uitkomst van dit onderzoek wordt in 1997 verwacht.

Begin 1996 werd de informatie over de opleidingen en de onderwijsmethodiek van de UM op Internet geplaatst. Deze elektronische studie-informatie werd op 5 maart ten doop gehouden bij het Stella Maris College te Meerssen. Aan de informatie is een mailbox gekoppeld. Zo'n 120 mensen vulden in de loop van het jaar de 'elektronische bon' in om per post meer informatie toegestuurd te krijgen.

Studie en beroep

Het documentatiecentrum (waarin de studie-infotheek en het Loopbaan Advies Centrum zijn ondergebracht) heeft een herkenbare positie kunnen verwerven op het terrein van studievoorzichting, arbeidsmarktvoorzichting en advisering/begeleiding bij loopbaankeuzes. In 1996 is het studiecentrum opnieuw ruim 6500 maal benaderd met vragen. De dienst Studentenzaken heeft inmiddels een voorstel voor continuering voorgelegd aan het College van Bestuur. Daarbij wordt ook een project voorgesteld voor studiekeuzebegeleiding in samenwerking met de facultaire studie-adviseurs.

Alumni

In 1996 is de basis gelegd voor een actief beleid van de UM voor alumni. Tot dusverre waren de contacten met de afgestudeerden weinig structureel van aard en verschillend per faculteit. In augustus werd de notitie 'Naar een alumnibeleid van de Rijksuniversiteit Limburg' gepresenteerd. De contacten met de afgestudeerden worden de komende jaren meer gestructureerd en geïntensiveerd.

In 1996 werd ook de basis gelegd voor het kwartaalblad ContinuUM, gericht op afgestudeerden en andere relaties van de UM. Het blad geeft een beeld van de UM als een innoverende, maatschappelijk georiënteerde organisatie op het gebied van onderwijs en onderzoek. Het signaleert belangrijke gebeurtenissen en ontwikkelingen binnen de UM, de faculteiten en alumniverenigingen.

Studentenhuisvesting

Vanuit de studentenhuisvesting is een onderzoek gestart naar de toekomstige opzet van faciliteiten voor een 'Guest-house'. Daarmee wil de UM de vraag naar en het aanbod van woonruimte voor buitenlandse studenten en andere gasten nog beter op elkaar afstemmen en de faciliteiten verder verbeteren.

Buitenlandse studenten

Het aantal verzoeken van studenten met een niet-Nederlands diploma om informatie, toelating en begeleiding is in 1996 verder gestegen. In 1996 zijn 1084 verzoeken geregistreerd tegenover 835 in 1995. Van de 1084 verzoeken zijn 356 studenten definitief ingeschreven. In 1995 bedroeg dit aantal 206.

De buitenlandse diplomahouders maakten 15,5% van het aantal eerstejaars uit. In 1995 was dit 10,9%.

Steeds meer buitenlandse diplomahouders bezitten niet de Nederlandse nationaliteit. In 1996 hadden van de 356 buitenlandse diplomahouders 109 de Nederlandse nationaliteit en 247 niet de Nederlandse nationaliteit. In 1995 was de verhouding 67 tegenover 139.

De meeste buitenlandse diplomahouders van buiten Nederland komen uit Duitsland, gevolgd door België, Turkije en Italië. Ze studeren overwegend aan de opleidingen Economie, Internationale Bedrijfskunde, Gezondheidswetenschappen en Psychologie.

Arbeidsmarkt afgestudeerden

Het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) verricht jaarlijks arbeidsmarktonderzoek onder afgestudeerden van de UM.

Kenmerkend voor de periode 1990 en 1994 was dat de gemiddelde jaarlijkse groei van het aantal baanopeningen voor nieuwkomers, ondanks de conjuncturele opleving, geen gelijke tred heeft kunnen houden met de omvangrijke gemiddelde jaarlijkse groei van het aantal afgestudeerden. Zoals bekend was de eerste helft van de jaren negentig niet de meest optimale periode om de arbeidsmarkt te betreden. Zo schommelt de werkloosheid onder afgestudeerden van de UM in deze periode tussen zeven en tien procent. In 1995 is evenwel verbetering in deze situatie gekomen: de werkloosheid is licht gedaald. De zekerheid van het werk nam in de jaren 1992 t.e.m. 1994 licht af. In 1995 is ook hierin verbetering gekomen: het aandeel van vaste aanstellingen is toegenomen. Tegenover de in 1995 gedaalde werkloosheid en toegenomen baanzekerheid staat dat de kans op een baan in het eigen beroependomein, na een sterke toename in 1994, het laatste jaar licht is gedaald. De meest opvallende ontwikkeling vormt evenwel het over de gehele periode 1991-1995 gestaag toenemende aandeel van afgestudeerden dat start in functies onder hun opleidingsniveau.

Het aandeel van afgestudeerden dat voor zichzelf start blijkt in de loop der jaren vrij constant te zijn, namelijk twee à drie procent.

Het ROA verwacht dat in de tweede helft van de jaren negentig de nationale arbeidsmarktsituatie voor hoger opgeleiden zal verbeteren. Dit als gevolg van een relatief lage arbeidsmarktinstroom van afgestudeerden en een stijgende arbeidsmarktuitstroom van oudere werkenden.

Afgestudeerden op de arbeidsmarkt

Afstudeercohort Situatie eind	'90 1991	'91 1992	'92 1993	'93 1994	'94 1995
Werkloos	9%	7%	9%	10%	7%
Vaste aanstellingen	*	44%	42%	40%	48%
Zelfstandigen	3%	2%	3%	2%	2%
Functies op wo-niveau	79%	75%	66%	66%	55%
Functies in eigen domein	*	71%	68%	79%	76%

* Vergelijkbare cijfers niet beschikbaar. Bron: ROA

Studentenleven

Het verenigingsleven onder studenten en afgestudeerden ontwikkelde de laatste jaren snel. Het aantal verenigingen is in 1996 verder gestegen naar zo'n zeventig.

Studieverenigingen	17
Gezelligheidsverenigingen	7
Disputen	3
Sportverenigingen	16
Culturele verenigingen	5
Internationale verenigingen	8
Belangenorganisaties	7
Alumniverenigingen	8

* Internationale of internationaal georiënteerde verenigingen

Alle verenigingen organiseren regelmatig activiteiten, zoals lezingcycli, eindfeesten, lustrumfeesten, nationale en internationale congressen, toneelvoorstellingen, sportmanifestaties en alumnidagen.

Bijzondere activiteiten die in 1996 zijn georganiseerd of voorbereid zijn onder andere:

- KOKO: *Cult Explosion*
- Circumflex: *Nederlands Studenten Zangfeest*
- NSEM en LsvB: studentenlijn
- Ichthus: Brinkmanexpositie in de mensa
- Dope: internationale bijeenkomst studentenvertegenwoordigers
- Rölingdispuut: lezing m.m.v. ambassadeur Italië
- AIESEC-Maastricht: *Congres A Changing world*
- AEGEE-Maastricht: Final Conference van de Inter Governmental Conference

- KOKO: viering lustrum
- Circumflex: viering lustrum
- SAURUS: Ridderregatta
- DOPE: symposium *Grenzen aan informatie-technologie in het onderwijs?*

Veel van deze activiteiten kregen subsidie uit het Stimuleringsfonds van de UM.

Bezetting in kader MUB

Op maandagavond 9 september bezette een groep van ongeveer vijftig studenten de universiteitsgebouwen aan de Bouillonstraat, om te protesteren tegen de wet Modernisering Universitaire Bestuursorganisatie (MUB) die studenten volgens de actiegroep monddood maakt. Dinsdagochtend werden ook de gebouwen aan de Zwingelput en Kapoenstraat ingenomen. De actie werd dinsdag in de loop van de ochtend beëindigd. De bezettingen waren het werk van de jonge actiegroep MUB=PET. De actie vond op maandagavond plaats, omdat de Tweede Kamer op dinsdag over het wetsvoorstel zou stemmen.

Maastrichtse studenten leiden studentenvakbonden

Zowel de Landelijke Studentenvakbond (LSVb) als het Interstedelijk Studenten Overleg (ISO) kozen een Maastrichtse student als voorzitter. Christel Grimbergen leidt in het studiejaar 1996/1997 de LSVb. Maarten Stienen is voorzitter van de ISO.

Personeel

Personeelsbeleid

In 1996 heeft de decentralisatie van een deel van de Dienst Personele Zaken zijn beslag gekregen. De personeelsconsulenten en -assistenten zijn per 1 februari overgegaan naar de onderscheiden beheerseenheden. Ook is een nieuw hoofd Personele Zaken aangetrokken.

In een notitie *Arbeidsverhoudingen*, is samenhangend beleid ten aanzien van aanstellingen, arbeidsovereenkomsten en andere vormen van arbeidsverhouding, uitgewerkt. Hierin is onder meer opgenomen een uitbreiding van de gronden voor aanstelling in tijdelijke dienst.

Voor werving en selectie zijn nieuwe richtlijnen ingevoerd. Een belangrijk element hierin is het faciliteren van loopbaanbeleid. In deze richtlijn worden tevens het voorrangbeleid, het gebruik van selectie-instrumenten en alternatieve vervullingsmogelijkheden (zoals interim functievervulling) opgenomen.

Ook de procedure voor de voordracht van hoogleraren is bijgesteld. Ten aanzien van de bevordering van hoogleraren hebben de faculteiten op basis van het advies van de Commissie Carrièrelijn Hoogleraren, eigen regelingen ontwikkeld.

Er is een studie verricht naar mogelijke wijziging van de regeling voor woon-werkverkeer. Onderzocht is onder meer op welke wijze het gebruik van fiets en openbaar vervoer - verder - kan worden gestimuleerd.

De samenwerking binnen LIFT (Limburgs Interim Functievervullings Traject) is in 1996 verder uitgebreid tot ruim twintig instellingen in Zuid-Limburg. Vanuit de UM hebben drie medewerkers een IF-plaats bij een andere instelling aanvaard. Binnen de UM werkten in 1996 twee medewerkers vanuit andere organisaties.

In het kader van Arbozorg is in 1996 besloten de bestaande samenwerking met het azM niet verder voort te zetten. Per 1 januari 1997 is de organisatie van Arbo-dienstverlening binnen de UM gewijzigd.

Het budget voor kinderopvang is in 1996 uitgebreid, teneinde de wachtlijstproblematiek op te lossen. In het kader van wachtlijstbeleid zijn criteria ontwikkeld voor de toewijzing van kindplaatsen.

Ontwikkeling personeelsbestand

Na de kleine daling van het personeelsbestand in 1995, is het aantal medewerkers in 1996, weer gestegen tot 2781 medewerkers. Uitgedrukt in full-time equivalenten - volledige arbeidsplaatsen van 38 uur per week - bedraagt de personeelsomvang 1921,4 fte.

In een aantal beheerseenheden nam het personeelsbestand af: de Faculteit der Gezondheidswetenschappen (-4,0%) de Faculteit der Algemene Wetenschappen (-21,1%, na een incidentele stijging in 1995) en bij de stichtingen van de UM (-20,3%). De overige faculteiten breidden hun personeelsbestand uit, of brachten het weer ongeveer op het niveau van 1994. Dat was het geval voor de Faculteit der Geneeskunde (+4,1%), Faculteit der Rechtsgeleerdheid (+5,6%), Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde (+1,2%), Faculteit der Cultuurwetenschappen (+8,1%), de Commissie Psychologie (+28,1%) en de Algemene Diensten (+1,5%).

Totaal personeelsbestand

	Totaal 1996	Totaal 1995	Totaal 1994
AD/CvB	543	505	504
FdG	998	943	963
FdGW	411	402	426
FdR	219	203	216
FdEWB	414	413	422
FdAW	49	59	47
FdCW	85	72	66
Psychologie	33	17	*
Stichtingen	29	30	31
Totaal	2781	2644	2675

Uitgedrukt in individuele arbeidsrelaties

* vanaf 1995 vormt Psychologie een zelfstandige commissie binnen de FdAW

Personeelsbestand per functie

	HGL	UHD	UD	OvWP	AIO	SA	OBP	Totaal
Totaal 1996	136	131	422	394	181	195	1322	2781
Totaal 1995	132	125	398	381	194	172	1242	2644
Totaal 1994	136	118	405	363	207	195	1251	2675

Uitgedrukt in individuele arbeidsrelaties

Het aantal arbeidsrelaties van vrouwen binnen de UM is sinds 1995 gestegen met 122, het aantal mannen steeg met vijftien personen. De stijging in fte's bedroeg 42,6 vrouwen terwijl het aantal mannen, evenals in 1995 daalde met 5,1 fte. De daling bij de mannen wordt veroorzaakt door een daling in de functiecategorieën universitair docent, overig WP en student-assistenten, maar vooral door een lager aantal mannelijke AIO's. Bij de vrouwen is alleen sprake van een vermindering van het aantal vrouwelijke AIO's. In de overige functiecategorieën is het aantal vrouwen gestegen.

Personeelsbestand naar leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de UM-medewerkers is gerekend over alle functiecategorieën ruim 37,5 jaar. Er is over de jaren in alle functiecategorieën (uitgezonderd overig WP en AIO's) sprake van een stijging van de gemiddelde leeftijd.

In twee jaar tijd is de gemiddelde leeftijd bijna een jaar gestegen. De grote functiecategorieën OBP, UHD en UD, samen ruim twee-derde van het personeelsbestand, veroudert sneller dan de overige functiecategorieën. Het aantal medewerkers boven de vijftig groeide in 1995 met drieënzestig. Daar tegenover stond een stijging met eenenveertig medewerkers in de categorie tot 25 jaar. Dit zijn veelal student-assistenten.

Gemiddelde leeftijd naar functiecategorie

	HGL	UHD	UD	OvWP	AIO	SA	OBP	Totaal
Gem. leeftijd 1996	49,6	45,0	40,5	35,9	27,8	22,8	38,8	37,6
Gem. leeftijd 1995	49,2	43,7	40,1	36,1	28,0	22,8	38,3	37,3
Gem. leeftijd 1994	49,8	43,9	39,5	35,8	27,8	23,0	37,5	36,7

Leeftijdsopbouw UM per functiecategorie per 31-12-1996, uitgedrukt in individuele arbeidsrelaties

Tijdelijke dienstverbanden

Het percentage tijdelijke dienstverbanden is, over het totaal gerekend, afgenomen naar 31% van de aanstellingen. De daling wordt veroorzaakt door een afnemend percentage tijdelijke aanstellingen binnen de faculteiten der Gezondheidswetenschappen, Algemene Wetenschappen en bij de Commissie Psychologie. De positie van het vrouwelijk WP is in vergelijking met de voorgaande jaren iets verbeterd.

Ziekteverzuim

Het geregistreerde ziekteverzuim (exclusief zwangerschapsverlof) bedraagt in 1996 over de gehele UM gerekend 3,59%. Dit betekent een daling ten opzichte van 1995, toen het totaal-percentages 3,9% bedroeg. Bij het wetenschappelijk personeel is het verzuim gedaald tot 2,1%. Met name bij het vrouwelijk WP is sprake van een daling van het ziekteverzuim. Bij het ondersteunend en beheerspersoneel is het verzuim tot 5,1% gestegen. Mannelijk WP verzuimt het minst wegens ziekte, het verzuimcijfer van het vrouwelijk OBP is met 6,1% het hoogst.

Ziekteverzuim per faculteit (in %)

	WP	OBP
AD/CVB		4,7
FdG	2,0	6,1
FdGW	2,8	4,6
FdR	2,0	3,1
FdEWB	2,1	5,4
FdAW	1,1	2,9
FdCW	3,9	9,1
Psychologie	0,7	1,5
Stichtingen		2,4

Ziekteverzuim naar geslacht en WP/OBP (in %)

	Mannen	Vrouwen	Totaal
WP	1,8	3,0	2,1
OBP	4,0	6,1	5,1

Het verzuimpercentage is als volgt berekend: som ziekte-dagen per persoon/som dagen in dienst per persoon

Wachtgelders

Het aantal wachtgelders en uitkeringsgerechtigden is in 1996 stabiel gebleven ten opzichte van 1995. 383 oud-medewerkers ontvingen na afloop van een dienstverband bij de UM kortere of langere tijd een uitkering of wachtgeld. Het aantal UD's dat aanspraak moest maken op een uitkering is gestegen, evenals het aantal OBP-medewerkers. Er is een daling te zien in de categorie overig WP. Het aantal wachtgelders is licht gestegen bij de faculteiten der Rechtsgeleerdheid, Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde, Algemene Wetenschappen en bij de stichtingen. Bij de overige beheerseenheden is er een lichte afname.

Wachtgeldbestand

	1996	1995	1994
AD/CvB	44	47	29
FdG	127	137	87
FdGW	95	98	69
FdR	38	31	18
FdEWB	50	51	25
FdAW	8	3	2
FdCW	14	13	7
Psychologie	1	0	0
Stichtingen	6	2	1
Totaal	383	382	238

Uitgedrukt in individuele arbeidsrelaties

Emancipatiebeleid

In de loop van 1996 werden de klankbordgroep emancipatie man/vrouw en de klankbordgroep interculturalisatie geïnstalleerd.

In het najaar presenteerde het onderzoeksbureau De Jong & van Doorne-Huiskes een onderzoek naar de verhouding man/vrouw in het onderwijs en onderzoek aan de UM. Het was een vervolg op het onderzoek dat door hetzelfde bureau vijf jaar eerder werd verricht. Het bleek dat bij het wetenschappelijk personeel het aandeel van vrouwen op hoogleraarsniveau niet was toegenomen. De groei van 120 naar 141 hoogleraren is niet benut om vrouwen te benoemen. Integendeel, het aantal vrouwelijke hoogleraren daalde van 4 naar 3. Bij de UHD's werd wel enige voortgang geboekt. Het percentage vrouwelijke UHD's (10,5%) is nu gelijk is aan het streefcijfer (10%) dat voor deze functie-categorie werd opgesteld in het HOOP-rapport 1994. Bij de UD's is bijna een derde van de groei op rekening van vrouwen. In absolute zin is de verschuiving echter veel kleiner geweest, nl. van 23 % in 1990 naar 25,5 % in 1996.

Hoewel het aandeel van vrouwen in het totale personeelsbestand is gestegen, is er nog steeds sprake van een oververtegenwoordiging van vrouwen in de lagere functieschalen. In raden en besturen ontbreken vrouwen in die posities waar het meest richting wordt gegeven aan beleid, met name op het gebied van onderwijs en onderzoek.

Ten behoeve van het interculturalisatiebeleid werden twee onderzoeksaanvragen ingediend bij het landelijke Expertisecentrum Alloctonen Hoger Onderwijs (ECHO). Het ging om een inventariserend onderzoek naar de studie-ervaringen van eerste-jaarsstudenten en een onderwijsgebonden onderzoek naar de wijze waarop in het curriculum van de FdGW multi-culturele en inter-ethnische perspectieven kunnen worden ingebouwd.

Mobiliteit

In 1996 is binnen de dienst Personele Zaken een Intern Herplaatsingsbureau opgericht. Het Intern Herplaatsingsbureau heeft tot doel herplaatsingsonderzoek uit te voeren voorafgaand aan de afloop van de aanstelling van medewerkers. Dit onderzoek is volgens het RWOO verplicht. Voorts is in 1996 veel aandacht besteed aan de oprichting van een Bureau Mobiliteit ten behoeve van de gehele universiteit. Het Intern Herplaatsingsbureau en het Mobiliteitsbureau van de Faculteit der Gezondheidswetenschappen gaan beide per 1 januari 1997 op in het Bureau Mobiliteit. Dit bureau heeft een belangrijke functie bij de ondersteuning van faculteiten bij de vormgeving en uitvoering van een flexibel personeelsbeleid.

Huisvesting

In 1996 groeide het aantal functioneel netto vierkante meters licht van 59.977 tot 60.994 m². Er was geen sprake van leegstand, wat aangeeft dat het ruimtetekort in 1996 gestegen is. Het pand St. Servaasklooster 39 werd aangekocht om er de Stichting Academische Opleidingen Maastricht te huisvesten. Het pand Tongersestraat 10 werd weer als huurpand in gebruik genomen door het facilitair bedrijf.

Het totaal van de uitgaven in het kader van de huisvestingsexploitation bedroeg f 15.061.200 waarvan f 5.652.500 werd besteed aan instandhouding en aanpassingen.

De investeringsuitgaven bedroegen in 1996 f 2.765.400.

In de loop van 1996 zijn voorbereidingen getroffen voor de ingebruikname van de nieuwbouw aan de Dr. Tanslaan 10 in januari 1997 door delen van de FdG en Psychologie.

De koopcontracten voor de Stadsbibliotheek/Stadsarchief en de Grote Looiersstraat 17/Nieuwenhofstraat 1 zijn ondertekend en de verbouwingsplannen voor het pand Minderbroedersberg zijn nagenoeg afgerond. Verder is er uitgebreid overleg geweest met de betrokken faculteiten en de Gemeente Maastricht over de voorbereiding voor uitbreidingen bij de Universiteitssingel 50.

Kennistransfer

UM stimuleert ondernemerschap

Bureau Kennistransfer ontwikkelde in 1996 een aantal projecten om het zelfstandig ondernemerschap door studenten, afgestudeerden en medewerkers te stimuleren.

Samen met de Hogeschool Limburg werd een cursus 'Ondernemingsplan' ontwikkeld. In februari gingen de twee eerste cursussen van start. De belangstelling was zo groot dat in de toekomst meerdere cursussen worden gegeven.

Met het LIOF en de SNS bank werd het Minckelers-Fonds voor starters opgericht. Uit het fonds kan aan studenten en medewerkers die een veelbelovend plan hebben voor een innovatieve onderneming een startkapitaal worden verstrekt, in de vorm van een achtergestelde lening.

Het TEP-project is gericht op het opstarten en begeleiden van nieuwe ondernemingen met een grensoverschrijdende dimensie. In het project werkt de UM samen met de Hogeschool Limburg en de Universiteit van Luik. De ondernemers zijn afgestudeerden van de deelnemende instellingen. In de startfase kunnen zij gebruik maken van de kennis en faciliteiten die binnen de instellingen aanwezig zijn. Voor dit project is medefinanciering gekregen uit het Europese Interreg fonds.

RLM-Holding BV

In de RLM Holding BV vinden met steun van de universiteit marktgerichte activiteiten plaats die een academische omgeving nodig hebben of daaraan dienstbaar zijn. De activiteiten zijn bedoeld om de doorstroming van wetenschappelijke kennis te versnellen, de universitaire infrastructuur meer open te stellen voor anderen en bij te dragen aan het ontstaan van hoogwaardige werkgelegenheid in de regio.

Biomat BV

Biomat BV (opgericht in 1994) richt zich op de ontwikkeling van implantaten voor medische toepassingen. In de loop van 1996 is gebleken dat voor sommige kunststoffen die in eerste instantie voor medische ingrepen waren ontwikkeld, ook toepassingsmogelijkheden op andere terreinen bestaan. Op basis van een door Biomat gevestigd patent zijn onderhandelingen gestart over de ontwikkeling van kunststoffen in de constructieve industrie. Het innovatieve karakter van het ontwikkelingsonderzoek bij Biomat blijkt uit de toekenning van de Eureka status van een project.

RIKS BV

Sinds 1 januari 1995 ressorteert het Researchinstituut voor Kennissystemen (RIKS) onder de RLM Holding BV. RIKS maakt computersystemen voor onderwijs en training, beslissingsondersteuning en productiebeheersing met gebruikmaking van kennis-technologie.

RIKS ontwikkelde voor het Caraïbische eiland St. Lucia een project voor de beleidssteuning van de socio-economische ontwikkelingen van eilanden. Dit project heeft inmiddels de interesse opgewekt van Rijkswaterstaat (voor de regionale planning in Nederland) en vanuit Indonesië.

Business Compass BV

Business Compass biedt informatie op maat voor het midden- en klein bedrijf op juridisch en economisch gebied, met als kennisbron de universiteitsbibliotheek. Het bedrijf maakt een stormachtige groei door, waardoor in 1996 een structuurwijziging en uitbreiding van het aandelenkapitaal nodig was. Het aandeel van RLM Holding BV is daardoor verminderd ten gunste van partijen uit de advieswereld voor het midden- en kleinbedrijf.

In de loop van 1996 is het aantal filialen van Business Compass gestegen tot meer dan tien. Daardoor is een nagenoeg volledige landelijke dekking bereikt. Ook is de spin off van twee afgestudeerden van de universiteit, het *Health Care Market Information Centre*, tot de Business Compass groep toegetreten. Dit bedrijf richt zich op marktonderzoek voor medische producten in Europa.

µBIO Research BV

Als vierde bedrijf in RLM Holding BV is in 1996 opgericht µBIO Research BV. Deze onderneming legt zich toe op de ontwikkeling en commerciële introductie van meetsystemen voor de vroege diagnose van verschillende soorten kanker. De werkzaamheden worden samen met een grote marktpartij uitgevoerd.

Universiteit in de regio

De Universiteit Maastricht wil een economische, sociale en culturele motor zijn voor de (eu)regio. De vestiging van de universiteit in Zuid-Limburg had mede tot doel een intellectuele impuls aan dit gebied te geven. De regionale omgeving wordt door de UM gezien als een vruchtbare voedingsbodem voor wetenschappelijke vraagstellingen en publieke steun, maar ook als een gebied waar resultaten van onderzoek en afgestudeerden maatschappelijke werking kunnen vinden. De UM heeft de voorbije jaren een groot aantal nieuwe initiatieven ontplooid gericht op de regio.

Regio en economie

Spin-off

Om de versterking van de regio te ondersteunen acht de Universiteit Maastricht ondermeer de verdere ontwikkeling van spin-offs van belang.

Er is een aantal projecten opgezet om het zelfstandig ondernemerschap te stimuleren bij studenten, afgestudeerden en medewerkers, zoals de cursus 'Ondernemingsplan' en het Minckelers-Fonds voor starters. (Zie hoofdstuk Kennistransfer.)

ETIL BV

De kennis over ontwikkelingen in Limburg van economie, bedrijventerreinen, arbeidsmarkt en bevolking is geconcentreerd bij ETIL. Op basis van die kennis worden jaarlijks onder andere de *Limburgse Sociaal Economische Verkenningen* gepubliceerd.

Daarnaast voert ETIL in opdracht onderzoek uit op deze en aanverwante terreinen.

Enkele jaren achtereenvolgend te weinig opdrachten maakte veranderingen bij ETIL noodzakelijk. Er is in 1996 daarom een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen de Provincie Limburg (de grootste aandeelhouder), de universiteit en ETIL. De directie is overgenomen door de UM in de persoon van prof.dr. J.D.P. Kasper en ETIL is verhuisd naar een gebouw van de universiteit. In 1998 loopt de samenwerkingsovereenkomst af. Het is de bedoeling dat de Provincie haar aandelen dan overdraagt aan de UM. ETIL wordt dan een onderdeel van de universiteit.

Voorwaarde daarbij is dat in de nu lopende overgangperiode blijkt dat ETIL bestaansrecht heeft. In de tweede helft 1996 is ETIL uit het dal gekropen. De opdrachtenportefeuille was op het einde van het jaar goed gevuld.

Regio en cultuur

Amsterdam/Maastricht Summer University

De universiteit (UvA) en de hogeschool (HvA) van Amsterdam

nodigden verschillende instellingen in Maastricht uit om te participeren in een prestigieuze Amsterdam-Maastricht Summer University. De Amsterdam Summer University (ASU) heeft zich de voorbije jaren ontwikkeld tot de zomeruniversiteit van Nederland, met veel deelnemers uit een groot aantal landen. De Summer University zocht in Maastricht versterking van het aanbod kunst/wetenschap. Vanaf 1997 zal de UM participeren met acht cursussen. De komende jaren wordt het aanbod nog uitgebreid. De inbreng uit Maastricht ligt niet alleen op het vlak van kunst en wetenschap, maar ook op het gebied van recht in Europees verband en economie in internationaal perspectief.

De Jezuïetencollecties

Terwijl de Universiteitsbibliotheek zich voorbereid op de digitale toekomst wordt er ook veel aandacht geschonken aan de oude collecties van de UB, de zogenaamde Jezuïetencollecties. Deze collecties kwamen in handen van de UM toen het gebouw van het voormalige Jezuïetenklooster door de UM werd overgenomen.

Om dit stukje van het Nederlands cultureel erfgoed te behouden is in 1993 een conserveringsproject gestart, dat in het najaar van 1996 werd afgesloten. Resultaat van dit project in het kader van het 'Deltaplan voor het cultuurbehoud', is een nauwkeurige inventarisatie van de diverse schades aan banden in de collecties. Op basis van dit geautomatiseerde bestand kan een conserveringsbeleid uitgestippeld worden. Tijdens de inventarisatie zijn bovendien algemeen conserverende maatregelen getroffen. Collecties moeten niet alleen behouden worden, maar ook gebruikt. Het project 'Toegankelijk maken van de Bibliotheek Jezuïeten' is in 1996 van start gegaan met als doel boeken die van belang zijn voor onderzoek en onderwijs in de geautomatiseerde catalogus op te nemen. Ook wordt onderzoek gedaan naar andere elektronische vormen van beschikbaarstelling.

Tentoonstelling op Internet

Om meer bekendheid te geven aan de Bibliotheek Jezuïeten is de tentoonstelling, die jaarlijks aan de hand van boeken uit de oude collecties wordt georganiseerd, ook via Internet toegankelijk gemaakt. Teksten en een selectie van afbeeldingen van de tentoonstelling *Verführung und Verbrechen: de schone schijn en duistere zijde van het Derde Rijk*, zijn te bewonderen op de home page van de UB (<http://www/unimaas.nl:80/~ubklant/>).

Eind 1996 is een nieuwe tentoonstelling ingericht: *Van Ark tot Ark*: over de ontwikkeling in het westers denken over de geschiedenis van de aarde en het veranderen en uitsterven van soorten.

Lustrum-boek

De Jezuïetencollecties zijn ook het onderwerp van het boek *Behouden en beheren, benutten en begeren*, dat in het kader van het lustrum van de UM werd samengesteld. Op 19 december werden de eerste exemplaren van de bundel aan het College van Bestuur overhandigd.

Limburgs patrimonium

De Sittardse kunstenaar Guus van Eck maakte op verzoek van de UM vijf schilderijen van karakteristieke gebouwen van de UM. Hij legde zowel het moderne gebouw aan de Universiteitssingel in Randwyck, als de monumentale gebouwen in de binnenstad vast. De schilderijen werden ter ere van de Dies Natalis van de UM gepresenteerd.

In december werd een verzameling brieven en persoonlijke documenten van Charles Eyck aangekocht. Daardoor werd voorkomen dat de collectie versnipperd raakt en blijven de documenten toegankelijk voor onderzoek.

Regio en onderwijs

UM werkt samen met Euro-college

De UM en het Euro-college tekenden op 5 september een samenwerkingsovereenkomst. De beide instellingen willen de aansluiting

tussen voortgezet en universitair onderwijs verbeteren. De komende jaren moet het voortgezet onderwijs starten met de zogenaamde 'vernieuwde tweede fase'. De universiteit zal het Euro-college helpen bij de invoering van het studiehuis en de nieuwe vakken. Als eerste stap is een cursus voor docenten ontwikkeld, om hen te helpen leerlinggericht onderwijs te ontwikkelen.

Toegang tot Internet

In de loop van het jaar kregen scholen voor voortgezet onderwijs in Zuid-Limburg via de UM toegang tot Internet. De decanen van de scholen werden door de dienst ICA geïnformeerd over de mogelijkheden die door de UM geboden werden. Meteen greep de UM zelf deze kans aan om de scholen via Internet te informeren over de opleidingen en de onderwijsaanpak. In maart werd de elektronische studie-informatie ten doop gehouden bij het Stella Maris College te Meerssen.

Personalialia

Eerste hoogleraar van eigen kweek

Per 1 november werd dr. R.J.M. Dassen RA benoemd tot hoogleraar Accountantscontrole aan de FdEWB. Hij is de eerste hoogleraar bij de UM die binnen deze universiteit is opgeleid en gepromoveerd. Dassen werd eveneens per 1 november benoemd tot directeur van de postdoctorale opleiding Accountancy.

In mei 1996 werd dr. M.J.H.M. Jacobs aan de Universiteit van Amsterdam benoemd als hoogleraar Experimentele heelkunde. Hij was de eerste alumnus van de UM die hoogleraar werd.

Bestuurlijke benoemingen

ir. H.E. Fekkers
mr. J.M.A.M. Gerards
prof.dr.ir. K.L. Boon
prof.dr.ir. W.E. Bijker
prof.dr. A. van Witteloostuijn
drs. E.A.J. Sprokkel

Directeur Algemene diensten
Secretaris College van Bestuur
Decaan Faculteit der Algemene Wetenschappen
Decaan Faculteit der Cultuurwetenschappen
Decaan der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde
Ombudspersoon voor onderwijs

Benoemde hoogleraren

dr. R.J.M. Dassen RA
dr. H.F.P. Hillen
dr. C.J.M. Kool

dr. H.L.G.J. Merckelbach
dr. G.A. Pfann
dr. C.P.M. van der Vleuten
dr. G. van der Vusse
mr. F.C.B. van Wijmen

FdEWB Accountantscontrole
FdG Interne Geneeskunde
FdEWB Algemene economie, inh. Geld-, krediet- en bankwezen en de Europese Financiële Markten
FdAW Psychologische Functieer
FdEWB Econometrie van Markten en Organisaties
FdG Onderwijskunde
FdG Fysiologie
FdR Gezondheidsrecht

Benoemde bijzonder hoogleraren

dr. A.Th.G. van Gennep	FdGW	Zwakzinnigenzorg (Gouverneur J. Kremersleerstoel, Stichting Wetenschappelijk Instituut en Historisch Centrum tbv de zorg voor geestelijk gehandicapten)
dr. E.J.L. Griez	FdG	Experimentele psychiatrie (Stichting Sint Annadal)
dr. G.A.A.J. van den Heuvel	FdR	Criminologie (Stichting Wetenschapsbeoefening UM)
dr. Ph.E.V.A. van Kerrebroeck	FdG	Urologie, ihb neuro-urologie (Stichting Sint Annadal)
dr. S.J. Maijor	FdEWB	Accountancy, ihb de Accountancy van het Midden- en Kleinbedrijf (Nederlandse Orde van Accountants- en Administratieconsulenten)

Prijzen, onderscheidingen, eervolle benoemingen

drs. H. Aarts		Lid van de Executive Board van de European Association for International Education (EAIE)
dr. P. van Assema & dr. E. Schuurin	FdGW	Catherina Pijls Prijs
drs. E.C. Bakker	FdGW	scriptie-prijs 1996, Nederlandse Vereniging voor Voedingsleer en Levensmiddelentechnologie
dr. S. Béguin & prof.dr. H.C. Hemker	FdG	Eredocoraten Universiteit van Xi'An (China)
M.R. Bollen	FdR	Studentenprijs Stichting Wetenschapsbeoefening
prof.mr. Th.C. van Boven	FdR	lid Comité voor de uitbanning van rassendiscriminatie van de VN
mw. M. van Engeland	FdGW	Studentenprijs Stichting Wetenschapsbeoefening
mr. E.O.H.P. Florijn	FdR	SNS bank Limburg prijs
mw.drs. A. Hommels	FdCW	Tweede prijs scriptiewedstrijd van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, afd. Techniek en Maatschappij
mw.dr. Y. Janssen	FdGW	Jaap Swieringaprijs
prof.dr. J.D.P. Kasper	FdEWB	voorzitter European Marketing Academy
drs. H.G. Knoeff	FdCW	Studentenprijs Stichting Wetenschapsbeoefening
prof.dr. J.A. Knottnerus	FdG	vice-voorzitter Gezondheidsraad
E.C.C.M. Korten	FdG	Studentenprijs Stichting Wetenschapsbeoefening
prof.dr. G. Kootstra	FdG	Eurotransplant-Broere leerstoel 1996-1997
drs. G. Krekels	FdG	European Award in Photo Dermatology 1996
dr. E. de Leeuw	FdGW	Herkozen als secretaris-generaal van de Association of Schools of Public Health in the European Region (ASPHER)
dr. G. Majoor	FdG	Associate secretary general van het Network of Community-oriented Educational Institutions for Health Sciences (Limburgs Universitair Centrum, België)
dr. F. van Reeth		Edmond Hustinxprijs voor de Wetenschappen 1996
dr. A.G.L. Romme	FdEWB	Onderwijsprijs UM
prof.dr. H.G. Schmidt	FdAW	eredocoraat Université de Sherbrooke (Canada)
dr. E.-J. Speelman	FdG	Young Histochemist Award
G.A.J. Stevens	FdEWB	Studentenprijs Stichting Wetenschapsbeoefening
prof.dr. R.W. Stockbrügger	FdG	Honoraire hoogleraar Medical University of Wuhan (China)
prof.dr. C. van der Vleuten	FdG	Visiting Professor Award Royal Society of Medicine
prof.dr. M.W. de Vries	FdG	President-elect World Federation for Mental Health
prof.dr. H.J.J. Wellens	FdG	azM-award 1996
prof.dr. W.H.F.W. Wijnen	FdG	Dr. Tanspenning 1996

Afkortingen

UM	Universiteit Maastricht
AD	Algemene Diensten
CvB	College van Bestuur
FdG	Faculteit der Geneeskunde
FdGW	Faculteit der Gezondheidswetenschappen
FdR	Faculteit der Rechtsgeleerdheid
FdEWB	Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde
FdAW	Faculteit der Algemene Wetenschappen
FdCW	Faculteit der Cultuurwetenschappen
UB	Universiteitsbibliotheek
CES	Center for European Studies
HOOP	Hoger Onderwijs- en Onderzoeksplan
ICA	Informatie Communicatie en Automatisering
ICP	Inter-university Cooperation Programme
KNAW	Koninklijke Academie van Wetenschappen
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
ULICE	University of Limburg International Center for Cooperation in Educational development
AIO	Assistent in Opleiding
fte	Full time equivalent, maat voor voltijdse aanstelling 38 uur per week
HGL	Hoogleraar
OBP	Ondersteunend en Beheerspersoneel
OIO	Onderzoeker in Opleiding
OvWP	Overig WP, (toegevoegd) docenten en onderzoekers
SA	Student Assistent
UD	Universitair Docent
UHD	Universitair Hoofddocent
WP	Wetenschappelijk Personeel